

Decimas non deberi mini-
STRIS HÆRETICORVM PRO-
pter Cōfœderationem, vt fingit calumniator:
Confœderationem autem nullam esse in
Polonia legitimè factam, ac ne
fieri quidem posse.

Cap. X.



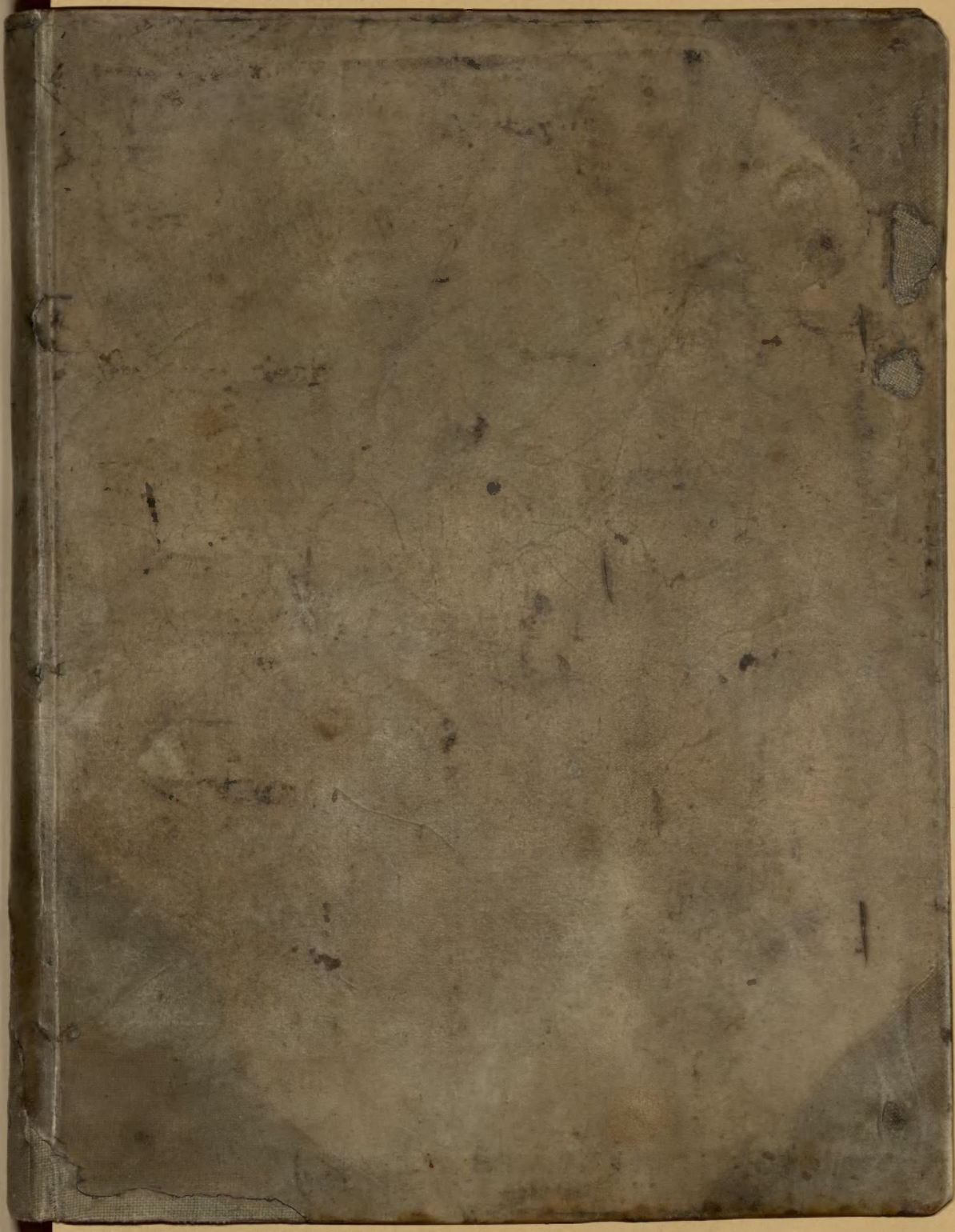
A NIMADVERTERAS
tu opinor, calumniator,
quamuis id dissimula-
re, quàm fateri malue-
ris, manifestius esse de-
cimas Ecclesiastico or-
dini deberi, quàm vt ne-
gari, nisi impudentissimè posset. Quare id tan-
dem & ipse, quamuis timidè, confiteris, illudq;
peroptas solum, vt ministris tuis hæreticis po-
tius, quàm clero Catholico dependantur. Ma-
iores, inquis, nostri non aliam ob causam deci-
mas pendebant sacerdotibus, quàm ob sacrorum
communione. Cur ergo nobis non liceat eis
decimas dependere, quorum Dei colendi præ-
scriptum

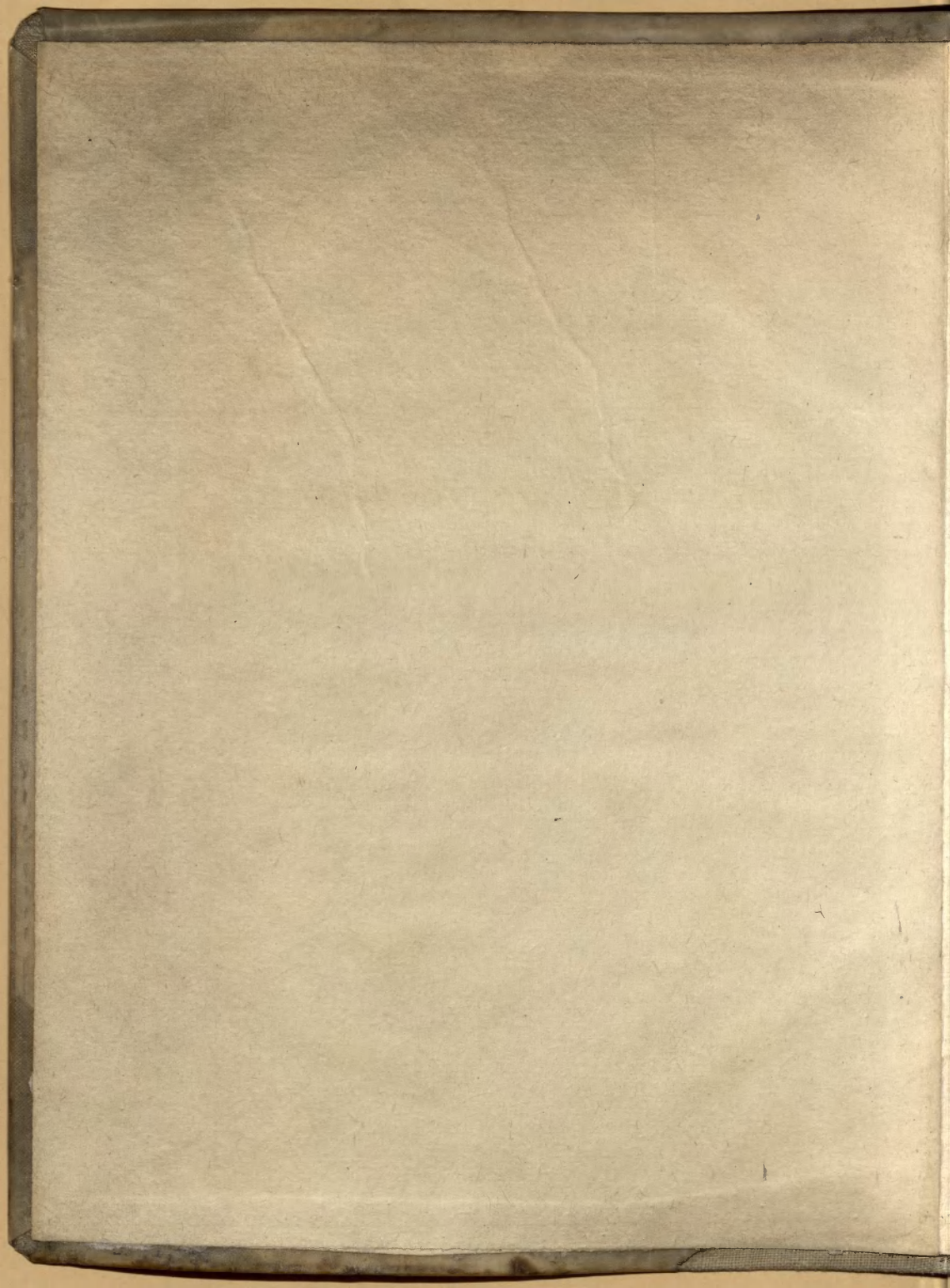
scriptum & doctrinam sequimur suadente
conscientia? An non hoc iam liberum cuiq;
cum liber cultus permissus sit religionis? Et ad
extremum permolestè fers Catholicos in Comi-
tibus eam conditionem abnuisse. Itane verò?
Ministris ergo decimas dependere vultis; &
Christi aduersarijs Christi hereditatem à legi-
timis possessoribus ereptam tradere? Quo iure?
Qua nixi consuetudine? Ego sanè in vniuerso
Statutorum volumine legem nullam descri-
ptam inuenio, quæ id decernat, ac multò minus
vllius apud quemcunq; historicum consuetudi-
nis mentionem, quæ decimas ministris dependi
suadeat. Si quæ autem de hæreticis extant leges,
vt sanè sunt complures, ea nulla iisdem decer-
nunt præmia, sed eos proscribunt potius, eorūq;
bona omnia fisco addicunt; & diuinæ literæ hæ-
reticis non mercedem aliquam, sed pœnas ubiq;
ac supplicia proponunt. Ut vel hinc conijcere
possis, quid tuis ministris debeatur. Adhac de-
cimas Mieczislaus, Boleslaus, Casimirus Ma-
gnus, reges ceteri, vniuersa deniq; nobilitas

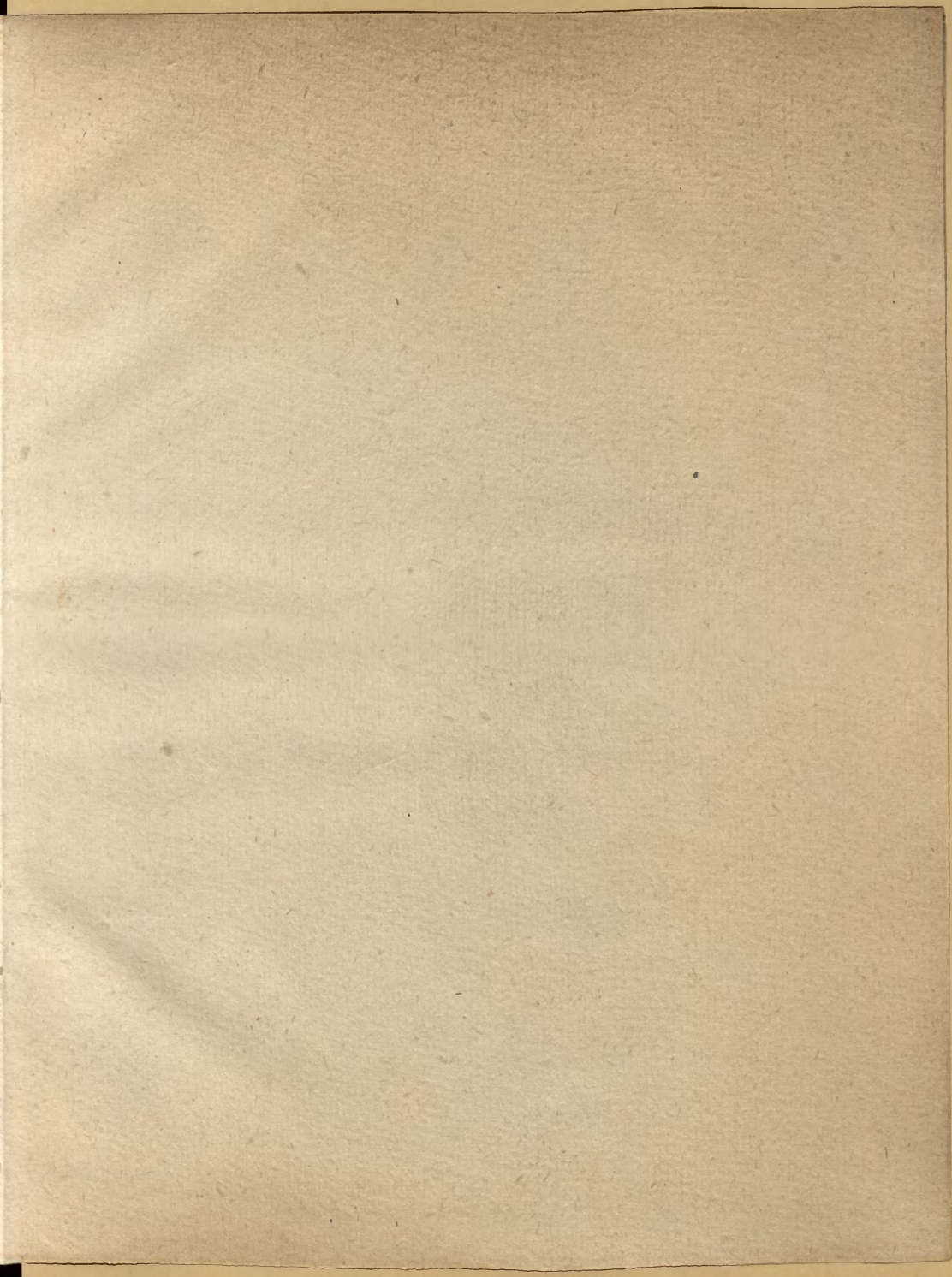
N 3

non

Vladisl. Ia-
gello in VVie-
lun. fol. 75.
Confœderatio
Principum in
Korzin.
Anno 1438.
fol. 75.







DE CON-
TROVERSIIS IN-
TER ORDINEM ECCLESIA-

sticum & Secularemi Polonia, e iur
diuino, Regniq; Statutis, Priuile-
gijs, ac Præscriptione

TRACTATIO.

Leo Bachyński vcl. h. 16.02

IN QVA REFELLITVR LIBELLVS QVI-
dam famosus & mordax, contra Querimoni-
am & Postulata Cleri, in postremis Regni
Comitijs Regi, R^{nijs} Ordinibus
publicè & clatè con-
scriptus.

Anno
M. D. L.



2856. 1920

B 553.

ARCHIEPISCOPIS,
EPISCOPIS, PRÆLATIS,
CANONICIS, & UNIVERSOQVE
REGNI POLONIAE CLERO,
Auctor S.

3.



MIRARI SATIS NON POS-
sum, Viri Illustrissimi
& Ornatissimi, cum
Ordinis vestri homi-
nes primi in Polonia
tam clarissimum fidei
lumen intulerint, in
eademq; augenda, &
amplificanda sexcentos iam totos annos desu-
darint, inueniri tamen aliquos, qui vobis, tan-
tum abest, vt pro summo beneficio, meritam
gratiam, debitamq; referant, vt etiam illud
enitentur, & moliantur vnum, ne summum
dignitatis, & honoris gradum, quem magna
omnium voluntate, & consensione, iam inde
à Christianæ religionis in Polonia principio,
estis assecuti, retineatis. Est & illud, quod
iorem mihi mouet admirationem, quod aut
tam incredibili in vos suffraganeorum
vt dicere non vereatur iustitiam oportere

A 2

P R Æ F A T I O.

tere, iurisdictionem intermitteri, iudicia tolli,
 vobis deniq; omnem auctoritatem, & potestas-
 tem, lege diuina, & humana tributam, eripi-
 endam esse. Illud autem penitus obstupesco
 alios non deesse, qui decimas ipsas, & ad vitam
 sustentandam, & ad rerum diuinarum procu-
 rationem, & administrationem necessarias,
 vobis non inuideant modo, verum etiam per
 summum dedecus Ministris haereticis, ad
 quos nullo iure pertinet, decimas velint. Quo
 nihil iniquius, aut indignius excogitari potest.
 Atq; haec quidem mihi miranda, atq; obstu-
 pescenda videntur, alij s autem fortasse, qui
 minus in istorum hominum familiaritate, atq;
 libris versati sunt, incredibilia prorsus, ac por-
 tenti similia videbuntur: qui tamen, fidenter
 dico, si vel vnum libellum famosum contra
 quærimoniam, & postulata Cleri in postre-
 mis Regni Comitibus, Regi, totiq; Senatui ob-
 lata, scriptum, & diuulgatum legerint, & his
 quæ commemoravi habebunt fidem, & tan-
 tam improbitatem, ac ingrati animi crimen
 admiratione obstupescit perhorrescent. Ego
 sanè vt emel sum peruolutaui, vsq; ad eò co-
 horri- ano aduersus eundem agen-
dum

PRÆFATIO.

5.

dum, sed incendio decernerem. Ne tamen scriptum tam uenenatum, & pestiferum, ac falsis redundans criminationibus, in Ecclesiasticum Ordinem, alioqui innocentissimum, odium concitaret, aut minus rerum peritis scrupulum, ac dubitationem aliquam de eiusdem iurisdictione, decimarum percipiendarum facultate, uetustissimisq; priuilegijs iniiceret, opere precium me facturum sum arbitratus, si illud refutarem potius quam aspernarer. In quam sanè sententiam eò facilius descendendi, quòd uiri quidam primarij, ijq; sapientissimi, & optimi, scriptionis, & suasores, & impulsores fuerint: quorum ego consilijs, atq; studijs uti refragarer, nunquam animum inducere potui. Vt autem opus ipsum perfectius, & absolutius esset, ac non totum in hominis improbissimi calumnijs, & conuicijjs refellendis consumeretur, non Cleri tantum querimoniam, & postulata defendenda, uerùm etiam iurisdictionem uniuersam, & decimarum æquitatem ex sacrarum litterarum monumentis, & Regni Poloniae Sanctissimis Legibus asserendam putauì. Quod an fuerim assecutus, aliorum sit iudicium, assequi sanè

P R Æ F A T I O.

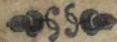
uolui, cum ut de nobilissimo ordine uestro, ad Dei Opt. Max. gloriam, & honorem, benè mererer, eumq̄ calamitate fractum, & afflictum excitarem, tum ut improborum quorundam nefarios, ac furentes conatus retardarem. Qualecunq̄ autem sit quod præstitimus, id uobis totum, Amplissimi Viri, do, dono, atq̄ consecro, illudq̄ Deum Opt. Max. supplicibus oro uerbis, ut & Ordini uestro sit emolumento, & aduersarios edoceat, decimas uobis per summam iniuriam eripi, & iurisdictionem, quam obtinetis, legitimam reiç publicæ necessariam esse.

Valete. Anno.

1587.

Auct̄or Lect̄ori S.

Quoniam libelli famosi, qui à nobis confutatur, auct̄or, nomen suum suppressit, ne mirere Lect̄or, si, ubi is nominandus erat, Calumniatoris uocabulum repereris. Meritò enim ita hominem appellamus, quoniam calumnijs, & conuicijs perpetuò ferè utitur. Vale.



DE CONTROVER=

7.

SIIS INTER ORDINEM ECCLE=

siasticum, & Secularem in Polonia, ex iure
diuino, Regnicę Statutis, Priuile=

gijs, ac Præscriptione.

TRACTATIO.

In qua refellitur libellus quidam famosus &
mordax, contra Querimoniam & Postulata
Cleri in postremis Regni Comitjs Regi,
Regnicę Ordinibus publicè ob=

lata conscriptus.

Ordinis Ecclesiastici Calumniatori S.



*Q*UI VIS TIBI MALVS GE=

nus, (Ordinis Ecclesia=

stici calumniator) hanc

mentem iniecerit, ut in

uniuersi Polonia Cleri

iustissimam querelam

tam liberè licenterq; in=

ueherere, ignoro sanè; malum tamen genium

fuisse, qui tam insani atq; dementis consilij

auctor tibi extitit, non de meo sensu iudico, su=

spicionibus

spicionibus coniecturisue leuissimis persuasus, sed firmissimis nixus argumentis, & ijs omnino signis, quibus omnium verè Christianorum opinione veritas solet illustrari. Video enim te graui miseroq; hareseos morbo laborare, & ex odio quodam infinito in ordinem Ecclesiasticum concepto, hanc non tam defensionem tuorum riuualium suscepisse, quam grauissima Deo dicatos homines calumnia, nimisq; callida & malitiosa iuris interpretatione petijisse. Hoc enim cum vniuersa tractationis tuæ series in-

In Prefatione. dicat alia ex alijs conuitia nectens, tum illa spectatim probra: Nullum finem iurisdictioni
 » vestræ imponitis, Noua erigitis subsellia, Opi-
 » bus secularium inhiatis, vtrumq; gladium ta-
 » citè vobis dari postulatis, satis superq; compro-
 » bant. Hæresi autem te pestilentissima Luthera-
 » norum addictum esse, non iniquissima solum
 » causa à te suscepta defensio, verum etiam in
 » Catholicam Romanamq; Ecclesiam infinita,
 » intolerabili cum petulantia, coniecta maledi-
 » cta demonstrant. Quæ cum ita sint, quis verè
 » sincereq;

Ecclesiasticum & Secularem.

Sincereq₃ Christianus te instinctu afflatuq₃ diuino, & non potius cacodæmonis impulsu & hortatu, ad hanc aduersus uniuersum Ecclesiasticū ordinem scriptionē animum appulisse persuasum habeat? Zelum enim amarum habere, ut Iacobi Apostoli ut ar verbis, non est sapien- Iacobi 3.
tia de sursum descendens, sed terrena, animalis, diabolica: hæreses autem, vel ipso Paulo testi- 1. Timoth. 4.
ficante, doctrinæ dæmoniorum existunt. In iuria igitur, calumniator, & ad causse iniquissimæ defensionem fraudulenter, ita disputationem tuam uniuersam aduersus clerum instituis, ac si Polona nobilitatis totius, quæ secularis vulgo nuncupatur, partes tuendas ac defendendas suscepisses. quasi verò vel omnes seculares Lutheri dogma pestiferum sequerentur, vel alioqui Lutherani tuam impudentiam comprobarent in Ecclesiasticorum postulatis exagitandis; vel deniq₃ pleriq₃ Catholici non essent, & ij qui clerum omni honore & veneratione, uti & Romanam quoq₃ Ecclesiam uniuersam prosequerentur: quamuis ex eorum

B

numero

De Controuersis inter ordinem
 numero pauci à quibusdam in fraudem indu-
 cti, & nescio qua opum cupiditate inflammati,
 non ita libentes ordini Ecclesiastico decimas de-
 pendant, & aliquam quoq; iurisdictionis eius-
 dem partem velint imminutam. Sed est hoc à
 te astute & veteratorie factum, ut minus per-
 spicaces & acuti, qui te pro republica agere su-
 spicarentur, facilius causam iniustam & iniquam
 probandam sibi putarent. Toto tamen aberras
 caelo, si vel Catholicos & viros omnes bonos
 tam rationis consilijq; expertos arbitraris, ut
 fraudem tuam non intelligant, vel nullos ex
 vniuerso ordine existere putas, qui ceteris artes
 tuas atq; dolos patefaciant. Sunt enim nobiles
 Poloni propemodum vniuersi, quæ diuina est
 bonitas, ita Ecclesie Catholicae & Romanae ad-
 dicti, ut ea non perspiciant modo sed respuant
 & reiiciant omnia, quæ vni communiq; Chri-
 stianorum religioni aduersantur; atq; adeo ita
 animis affecti, ut vel millies malint decimas
 clero dependere, quam tuæ insulsissimæ & insol-
 lentissimæ orationi suffragari. Sed fuit hic sem-
 per

per hereticorum mos, ut opinionationes erroreſq;
 suos quamuis paucis probatos, multorum ta-
 men nomine orbi Christiano proponerent uni-
 uerso. Quem in primis secuti ante mille peneq;
 ducentos annos Ariani, Patrum Ariminensis
 Synodi auctoritate abusi heresim suam demen-
 tiſſimam probare volebant. Cæterum ut dolus
 ipsorum malus Catholicos haud diu latuit, ita
 tua tuorumq; fraus uiris sapientibus & corda-
 tis patet, perditio quoq; ut cum D. Petro lo-
 quar, non dormitat. Aduersum te igitur, ca-
 lumniator, non ita agam, ac si cum nobilitatis
 patrono controuersia mihi foret, sed cum eo vi-
 ro, qui specie nescio qua falsæ libertatis, & or-
 dinis secularis simulato studio Ecclesiam uni-
 uersam infectetur; illudq; ostendam te iniquè
 Catholicos eorum criminum, quæ iisdem inten-
 dis, facere reos, atq; adeò ipsos te ex iure conser-
 tum vocare posse, quod in alienas possessiones
 tam temerè impudenterq; irrueris. Mendacia
 quoq; tua prodam innumera, quibus tibi uisum
 est hunc tuum libellum, tanquam flosculis in-

Sozom. & Theodor. in lib. Ecclesiast. histor.

2. Petr. 2.

De Controuersiis inter ordinem
 spergere, inscitiam deniq; & imperitiam ma-
 ximam patefaciam, quæ turpiter non in Theo-
 logia modo, quam profiteri uideris, sed in ipsa
 etiam Polonorum historia; quæ in medio posita,
 omnium ferè manibus teritur.

Primam Ecclesiastici ordi-
 nis Querimoniam, de Apo-
 stasiis, blasphemijs iniurijs in Deum, hæ-
 resibus, &c. iustissimam esse.

Caput I.

T QUIDEM UT FI-
 dem liberem meam, &
 illud quod sum pollici-
 tus, absq; longo verbo-
 rum circuitu, præstem,
 ineptam illam tuam,
 & insulsam, calumni-
 ator, præfationem non attingam, ne dum ipse
 maledicta, quibus solis abundat, verso, ora-
 tionem meam commaculem; sed caput tracta-
 tionis tuæ primum aggrediar, in quo quamuis
 nihil

nihil ad Ecclesiasticorum querimoniam apposite responderis, quia tamen aliquid popularibus tuis respondisse videri vis, quàm id fueris assecutus, ante omnia demonstrabo. Cum igitur clerus grauiter pro rei indignitate & atrocitate, iureq; optimo pro officij munerisq; sui ratione quæstus esset passim Apostatas fieri, schismata, & peregrinas religiones innumeras in regnum inuehi, Deum blasphemari, Christum publicè negari, Hæresibus nullum modum & finem imponi, Atheismum, Paganismum, Saceracismum in regnum introduci, iniurias in Deum impunè fieri, Magistratum deniq; qui Dei & religionis causam agat & tueatur nullum in republica permitti, cum inquam hæc omnia lamentabiliter deplorauisset, tu id iniuria clerum facere volens demonstrare, nullis in medium adductis argumentis, triumphantis in morem exclamas solum: Ostendite tandem cœ qui reuera Apostatæ sint, ostendite qui religionem Apostolicam spiritu fundatam Apostolico cœ violarint, ostendite quis tot hæreses non adeò in cœ

„ regnum hoc, quàm in regnum & hæreditatem
 „ Christi inuexerit. Hæc probate patres, nec caus-
 „ sa inaudita condemnate fratres. Quasi uerò
 arduum omninò opus esset, ac non imperitissi-
 mo cuiq; facillimum innumeros producere ex
 grege vestro, qui perruptis pudicitia claustris,
 ac voti religione contempta, ex castis Deoq;
 sacris Monachis, uobis impulsoribus & au-
 ctoribus mulierosi ministri euaserunt. Quasi
 etiam perdifficile & illud foret complures enu-
 merare, qui catholicam semel egressi Ecclesiam
 & uestra secuti turbulentissima castra, non
 minus quàm Apostata Iulianus perfidiosè &
 nequiter libris editis Christi fidem adeoq; Chri-
 stum ipsum oppugnauerunt, & ita etiam in
 presentia uitæ suæ rationes omnes institunt,
 ut satis appareat omnem eos de religione cu-
 ram cogitationemq; abiicisse. quasi deniq;, &
 vos ipsi, ò Lutherani & Calviniani, qui Ec-
 clesiam catholicam, in qua nati & educati estis
 Christi q; uerba (ut Hieronymi ut ar uer-
 bis) suscepistis, temerè ac nefariè ad unius im-
 probissimi

probissimi hominis vocem descriuistis, Apostatarum nomen & appellationem (quod non calumniandi sed veritatis aperienda studio dixerim) effugere iure possitis, vel te ipso calumniator iudice. illos enim Apostatas censes, qui religionem Apostolicam spiritu fundatam Apostolico violarunt. Vos autem an non violastis? an non lesistis? an non polluistis? Quam enim Apostolica fidei partem integram incorruptam retinuistis? Liberum hominis arbitrium vobis nullum est, Missæ sacrificium improbatum, penitentia displicet, satisfactio dura est, diuorum inuocatio, ciborum delectus, instituta & vota religiosorum, alia, repudiantur omnia. Quæ tamen singula ita scriptores catholici eruditissimi & eloquentissimi à vestris calumnijs defenderunt, ut non modò respondere sed ne hiscere quidem audeatis: ita etiam vestra factionis auctores, Calvinus, Melanchthon, Magdeburgenses à veteribus fuisse recepta confitentur (quamuis nauos Patrum hæc omnia stolidissime nuncupent) ut non iam nata, sed perpetuò

In lib. Instit.
 Lib. de Ecclesia.
 In singulis Censur.

Vide Censuram
Socolouij.

perpetuò credita fuisse constet: ita deniq³ totius
Ecclesia Græca iuxta, & Latina firmavit au-
thoritas, vt non aliunde, quàm a Christi Ser-
uatoris institutione & Traditione Apostolica
dimanare potuerint. Si enim omnium gentium
consensionem M. Cicero natura legem verissi-
me dixit, quid ni & omnium christianorum
conspiratio, lex quoq³ Christi æstimetur? Jam
verò hereses, quas non olim damnatas & ex-
tinctas ab inferis reuocastis? Solam enim fi-
dem ad salutem sufficere in eaq³ iustitiam con-
sistere, an non cum^a Simone Mago &^b Euno-
mio asseueratis, sacrum chrisma & confessio-
nem reijcitis, cum^c Nouatianis et Donatistis,
Sanctorum venerationem, reliquias & ima-
gines cum^d Vigilantio & Iconoclastis, orandi
& sacrificandi pro defunctis consuetudinem
cum^e Aërianis, Xenaia, & Armenis? An
non missæ sacrificium cum^f Petrobrusianis exe-
cramini, verba Dominica cœna ad tropum,
symbolumq³ refertis, adeoq³ Christum ex Eu-
charistia tollitis cum^g Berengario & VVi-
cleffo?

a Iren. lib. 1.
cap. 20.

b Aug. hæ. 54.

c Theodo. lib. 3.

hæ. f. 6.

Opt. cont. Par-
men. lib. 3.

Socrat. 4. hist.

cap. 24.

Cyp. li. 4. Epist.

d Hier. Dialog.

cont. Vigilant.

Nicæna Syno. 2.

e Aug. hæ. 53.

Damascen. lib.

de hæresib.

Nicephor. l. 16.

hist. cap. 6.

f Petrus Clun. li.

de sacrif. Missæ.

g De cõsecr. d. 2.

In Artic. Romæ.

Parif. & Oxo.

damnatis.

deffo? An non vota & virginitatem cum

^h Iouiniano, stat a ieiunia cumⁱ Aërianis impro-

batis? An non solam scripturam in controuer-

sis fidei questionibus iudicem statuitis, tradi-

tiones non scriptas respuitis cum^k Arianis, Eu-

nomio, & hereticis, qui unquam extiterunt,

uniuersis. An non deniq³, ut finis aliquando

sit, vestra potissimum, o Lutherani & Calui-

niani, opera, hæresis pestilentissima Arij toties

ingulata ^{αὐτονομήσειν} adepta, reuixit? Hanc enim

vos, libertate religionis non tam impetrata,

quàm imperata, in Poloniam induxistis; Cal-

uini & Lutheri hæreses complectendo in patri-

am intulistis. Ut enim ex Lutheri & Caluini

opinationibus ortum Arianismus habuit, ita

quoq² ope eorundem propagatur. Ortum autem

ex ipsis habuisse constat. Primum enim^l Luthe-

rus & ^m Gastius id confitentur. Antonius etiam

Coruinus Lutheranus scribit Anabapti-

stas è Zuingliana potissimum secta, haud ali-

ter atq² ex equo Troiano prodijisse. Ipsi quoq²

Trinitarij Euangelij sui originem ad vos tan-

C

quam

^h Hier. contra

Iouin.

ⁱ Epiphan. her.

75.

Aug. serm. 53.

^k Theod. lib. 1.

hist. cap. 8.

Basil. lib. de Spi-

rit. sancto. c. 5.

^l In Genesis

p. 609.

^m Lib. 2. de Ex-

ordio & erro-

rib. Anabapt.

ⁿ Dialogo de

Anabapt.

quam parentes referunt, et subinde sua dogmata ex vestris scriptis, tãquam sanctioris cuiusdam auctoritatis commentationibus tuentur atq; defendunt. Præterea nulli ferè statim qui catholicos deserunt anabaptista fiunt, sed primò Lutherani, tum Calviniani, demum anabaptista & Trinitarij euadunt. Deniq; ubi Lutherani, & Calviniani pedè non fixere, nulla

Ind. 14. reliquarum pestium inuenitur, ut meritò quidam Symnistes vester prima pagina libri Cracouia à se editi illa verba, Nisi vitula mea arassetis, non inuenissetis (Trinitarios notans) inscripserit. Inunc, calumniator, & illud gloriare, si lubet, nullas vos hæreses in Poloniam inuexisse, illud quoq; decanta: Hæc probate patres, nec caussa inaudita condemnate fratres. Audita iam caussa olim est, eademq; qua veteres hæreticos à vetustissimis concilijs atq; Patribus lata sententia condemnauit, vos quoq; vestraq; dogmata reprobauit. Blasphemias autem (quas in sua quoq; querimonia Ecclesiasticus ordo deplorat) si in Polonia vigere quis ambigat,

ambigat, eidem Budnei, Farnomij, anabaptistarum Polonorum libri, conciones, sidenter dico, dubitationem facile tollent. Atheismos & Iudaismum (de his enim & querela instituitur) in Polonia quoq₃, inueniri tam est exploratum, quam certum innumeros Calvinistas, Lutheranos, Trinitarios, Dei providentiam inficiari: animorum negare immortalitatem, omnia necessitati atq₃, fato tribuere, Deum deniq₃ ipsum è mundo tollere. Et, si liberet, possem & ipse atheos aliquos recensere, eorum quoq₃ proferre nomina, qui non minus quam Iudai & sceleratè sentire & impiè loqui haud verentur. Sed idem meum est, quod uniuersi Ecclesiastici ordinis consilium, & longè malim tam grauem reipub. calamitatem deplorare, quam in nominibus tantæ arumna auctorum percensendis laborare. Jure igitur atq₃, meritò, calumniator, Ecclesiasticus ordo de haresibus vestris, blasphemijs, apostasijs
ceterisq₃ malis queritur.

Iniustè hereses ac blasphemias
ECCLESIAE CATHOLICAE à cleri calumniatore obijci.

Caput II.



RASTV, CALUMNIATOR, quamuis dissimulare quàm fateri malueris horum criminũ, quae vobis Ecclesiasticus ordo obiecit arat, probè tibi conscius: Et proinde Rhetorico vsus artificio, quod veritate nixus nequiueras, quacungq; ratione à te tuisq; depellere voluisti. Illud enim, et si frustra, contendis vnum, vt quod in vos cadit crimen, in catholicos vel deriuas, vel sanè cum catholicis
 „ communices. Ipsam, inquis, Christi fidem gra-
 „ uissima salutis mysteria proponentem in aniles
 „ fabulas, quales de animabus defunctorum,
 „ purgatorij poenis, sanctorumq; mortuorum ad
 „ sepulchra editis miraculis vulgo referuntur, non
 minus

minus fraudulenter quàm impudenter conuer-
 titis. Ac mox catholicis hereses obijcis Alogiano-
 rû sine lege viventium; Encratitarû, quod Sa-
 cerdotibus coniugia vetent; Gnosticorum, quod
 imaginum cultum retineant. Tum & blasphe-
 mos eosdem facis, quod in participationem glo-
 ria Dei Sanctos aduocarint, non absq; meriti
 Christi iniuria; Iudeos, quod legis statuunt ad
 impletionem, fidei soli iustitiam denegando, sa-
 crilegos ob communionem unius speciei contra
 Christi, Pauli, ipsiusq; Gelasij exemplum, de-
 niq; Antichristianos, quod Romano Pontifici,
 Gregorio etiam abnuente principatum in Ec-
 clesia detulerint. Sed nihil efficis, nec efficies un-
 quam, nisi prius ostenderis hac omnia aniles
 esse fabulas, hereses, blasphemata, Iudaica, An-
 tichristiana. Quod non minus tibi fuerit prom-
 ptum atq; facile, quàm cælum digito tangere.
 Quid enim? Ergone fabulae aniles erunt, quæ
 in libris Machabeorum de precibus pro vita
 sanctis inueniuntur, quæ Paulus de ijs habet,
 qui salutem assequeuntur, sic tamen quasi per
 ignem

2. Machab. 12.

1. Cor. 3.

a In 1. Cor. 3. *ignem, pœnam videlicet maculas expurgantem*
 b In c. 4. Amos. *Et certo temporis spatio finiendam,* ² Ambro-
 c In Psal. 31. *Et* ³ *sio, Hieronymo, Augustino, Gregorio, Ori-*
 in 1. Cor. 3. *gene, Theodoro, OEcumenio interpretibus?*
 De cura p. def. *Ergone aniles fabulae erunt quae de miraculis ad*
 d Lib. 4. Dial. *sepulchra Diuorum Isaia, Hieremia, Ezechie-*
 cap. 39. *lis, Stephani, Petri, Pauli, Mamantis, Ba-*
 e Homil. 6. in *byla, Geruasij Et Protasij editis,* ⁴ *Epiphanius,*
 Exod. & 14. *Augustinus, Basilus, Chrysostomus, Ru-*
 in Leuit. *finus, Socrates, Sozomenus, Theodoretus,*
 f Apud D. Tho- *Ambrosius memoria prodiderunt? Ergone ha-*
 mam opusc. 1. *reses erunt, quae de Traditionibus Paulus*
 cont. Graecos. *Thessalonicensibus praecipit, Et in quibus Ba-*
 g In 1. Cor. 3. *silius tantum momenti posuit, ut non dubita-*
 h Lib. de uitis *uerit scribere eos qui ipsas repudiare fuerint ag-*
 prophet. in Sy. *gressi, clam ac pedetentim ratas ipsas Euange-*
 nopst. *lij sententias improbaturos? Ergone haereses*
 i Lib. 22. ciuilit. *erunt quae de coelibatu Episcoporum, aliorumq;*
 cap. 8. *hominum Deo dicatorum ex D. Paulo, Hiero-*
 k Or. in Ma- *nymus, Origenes Et Epiphanius disseruere,*
 mant. *vetustissima concilia Neocaesariense, Nicanum*
 l Or. de S. Ba- *I. Carthaginense II. aliaq; complura sanciuere?*
 byla. *Ergone*
 m L. 1. hist. c. 39.
 n Lib. 3. ca. 18.
 o Lib. 5. ca. 19.
 p L. 3. c. 10. 11.
 q Sermon. de S. Geruas.
 r 2. Theff. 2. Lib. de Spiritu sancto. c. 27.
 1. Corin. 7. In ca. 1. ad Tit. Et li. cõs. Iouin. Homil. 23. in Num.

Ergone hereses censebuntur, adeoque atheismi, qua consentaneè ijs, qua in sacris literis de cherubinibus, arca fœderis extant, patres de ligno crucis, alijsq; imaginibus tradidère, Tertullianus, Iustinus, Minutius Felix, Cyrillus Alexandrinus, Lactantius, S. Paulinus, ac septima Synodus uniuersa? Ergone blasphemum erit quod Sanctos Dei veneremur, quos Deus ipse voluit honorari, quibusq; Christus^a dedit sedere secum in throno suo,^b potestatem concessit^b super gentes, ^c ciuitatibus preposuit, ac deniq; ^c honorificauit pater ipse, omnisq; perpetuò coluit antiquitas, cum his sacra Scriptura nixa locis, tum illis quoq; exemplis Abrahami, Loth, Moysis, Iosue, qui Sanctos Dei angelos adorauerunt, aliorum quoq; qui eundem honorem uiris Sanctis tribuerunt, ut Abdias Elia, filij Prophetarum Eliseo, alij alijs? Ergone Iudæica habebuntur, qua de lege seruanda Christus praecepit, si uis ad uitam ingredi serua mandata, & qua de operibus cum fide socianda Iacobus apostolus tradidit? Ergone sacrilega erit unius speciei

Contra heres.
Cathar.

Cap. 1.

Can. 3.

Can. 2.

Apologet. c. 16.

Apol. lib. 2.

In Octauio.

Lib. 6. contra
Iulian.

Carmin. de pass.

Natali 19.

Act. 7.

a Apocal. 3.

b Apocal. 2.

c Luca 19.

d Ioan. 12.

Genes. 19.

Exodi 19.

Iosue 5.

3. Reg. 16.

4. Reg. 2.

Luc. 24.

Act. 2. & 20.

Matth. 16.

Ioan. 21.

Heresi 51.

Li. de Heresib.

speciei communio, quam Christus ipse exemplo docuit, & Apostoli usurpauere? Ergone Antichristianus erit Petri in Ecclesia Principatus à Christo Seruatore constitutus, & omnium Patrum consensione ad Romanos Pontifices Successores eius deuolutus? Poteras tu hac tota accusatione supersedere, ut friuola planè & inepta, quia tamen visum tibi est eam aduersus Catholicos instituere, liceat mihi aliqua tua mendacia & errores paucis annotare. Alogianos omnia ad traditiones retulisse, mendacium est. Si enim Traditiones Apostolicas approbauissent, & aeternum Dei verbum, quod reijciebant, ab apostolis traditum suscepissent. De Tacianis quoq; Encratitis & Gnosticis quod comminisceris, non minus falsum est. Priores enim haud quaquam in hereticorum numero habiti sunt, quod cœlibatum docuerint, sed quòd nuptias quascunq; etiam eorum, qui Deo continentia votum non fecerant, opus esse demonis dictitarent, ut Epiphanius, Philaster, Augustinus, Theodoretus & Damascenus scribunt.

scribunt. Gnosticis nemo hoc, quod affirmas, unquam tribuit, ne ipse quidem Irenaeus. Merito & honori Christi Sanctorum veneratione derogari, & ipsum quoque mendacium est. nam quod ipsos honoremus à Christi quoque merito (à quo honore digni sunt effecti) proficiscitur. Et honorantes Sanctos, ut Augustinus ait, Christum honoramus: & honor seruatorum redundat in Dominum. Quod lapidibus & simulachris salutis causam tribuamus, perinde quoque falsum est. Quod veterem reuocemus maledictionem legis Christi observantia blasphemum est, & à veritate alienissimum; fidem cum operibus sociando, designari peccata per Christum remissa & non remissa, calumnia est, cum opera nostra vim suam totam atque virtutem à Christo habere profiteamur. Gelasium pontificem unius speciei communionem improbauisse, à vero quoque abhorret. Nam Gelasius eo canone reprehendit solum eos sacerdotes, qui tanquam sacrilegi solam panis speciem, neglecto calice, consecrabant, ut omnium interpre-

Sermon. 26. de
Sanctis.
Epist. ad Ripar.

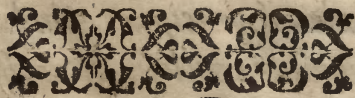
De consecr. d. 2.
cap. comper.

D

tum

De Controuersis inter ordinem
tum est opinio. Gregorium deniq² principatum
in Ecclesia sibi non vendicasse, ac nec ijs, qui
eum praeceperunt, tribuisse falsissimum est.
Epist. 30. Nam lib. 2. Epist. ait Deo auctore Romanam
Ecclesiam cunctis praelatam Ecclesijs: & sum-
mam potestatem exercuit, cum Ioanni prima
Li. 4. Epist. 15. Iustiniana in Gracia Episcopo pallium trans-
misit, & Adrianum Thebanum de iurisdic-
Lib. 2. Epist. 7. ctione Episcopi Larissei exemit. Et suis ante-
cessoribus eandem prerogatiuam tribuit: imò
& uniuersalis Episcopi titulum in Synodo
Act. 3. Chalcedonensi D. Leoni tributum scribit. Ipse
Lib. 4. Epist. 32. tamen hanc appellationem in Ioanne Constan-
tinopolitano reprehendit, tum quia illi nullo
modo conueniebat, tum etiam quòd omnes alios
Li. 4. Epist. 38. Episcopos excludere videbatur. quae etiam caus-
sa fuit, ut nec ipse agnomine eo uti uoluerit,
quamuis rem uoce significatam sibi competere
habuerit exploratum. Hac cum ita se habe-
ant, non te, calumniator, pudet, in capitis tui
primi epilogo (ac si omnes ecclesiasticos iam
bareticos, atheos, blasphemos & sacrilegos com-
proba-

probauisses) in illa verba prorumpere: Eos ne
 iam qui talia doceant, ut inter nos religionis
 ambitu sedeant ad eum magistratum delige-
 mus; aut qui hereseos rei maxime peragantur
 pro ipsis iudicibus assumemus? Et illud per
 summam calumniã catholicis imponere, quod,
 cum queruntur, magistratum deesse qui reli-
 gionis causam agat, & status spiritualis cu-
 ram gerat, eum desiderent, qui flamma atq;
 ferro religionem catholicam tueatur. Pos-
 sent illi quidem iure atq; merito hoc expete-
 re, cum semper hereticos his pœnis afficere
 moris, & in ipsa quidem Polonia fuerit, hic
 tamen nihil quirit aut aliud, quàm in ecclesia-
 stica iurisdictione tuenda, & decimis recupe-
 randis neminem esse, qui opem ipsis ferat, quod
 sanè est aquisissimum. Aut forsitan non licet
 ei, qui iniuriam patitur, de iniuria sua queri,
 et magistratus opem atq; auxilium
 implorare?



Iurisdictionem Ecclesiasticam
 CAM CONTRA IVRA REGNI
 perpetuamq; consuetudinem iniustissimè mi-
 nui: Excommunicationemq; magno
 Reipub. malo contemni.

Caput III.



*Q*UONIAM IN PRIMA HAC
 ordinis ecclesiastici que-
 rela exagitata vsque
 adeo verecundia fines
 transieris, non mirum
 si in reliquis discutien-
 dis benè & nauiter im-
 pudens existas. Et sanè ore durissimo es in hac
 altera querimonia vexanda. Quis enim ean-
 dem iustissimam esse non videat? Cùm enim
 sacrilegia, periuria, incantationes, veneficia,
 aliaq; scelera de quibus hac tota querimonia
 instituitur, puniri grauissimè diuina litera iu-
 beant, eorundemq; precipuos, vindices omnium
 christianorum iura ecclesiasticos esse voluerint,
 an non

an non iustissima clericis quiritanda caussa est, quod Excommunicatio, qua Christi Seruatoris iussu, & Apostolorum exemplo flagitiosorum hominū coërceat libidinem, petulantiam frangat, retundat audaciam, impunè illiciteq; contemnitur? Cū etiam leges regni sanctissima ab integerrimis late principibus omniumq; ordinum consensione firmata, huiusmodi criminum & cognitionem & iudicium ad clerum ita pertinere decreuerint, ut arcium urbiumq; præfecti, quod illi de sontibus statuissent exequi tueriq; tenerentur, an non conqueri iure optimo possunt, mutatam iudiciorum formam atq; rationem, iudicium Ecclesiasticorum conuulsam autoritatem, eorundemq; sanctissima decreta vel negligi, vel contemni? Insiciabere fortassis leges ullas tales extare. Librum statutorum peruoluta, & tum negare aude. En ipsa legum verba clara, testata, & perspicua. Inprimis, inquit, Sigismundus Rex ad spirituale iudicium pertinet iudicare differentias religionis, hæreses videlicet, schismata, blasphemias, contra

Sigismundus
Cracouie anno
1543.

Deum & Apostasias, pro decimis, septem Sacramentis Ecclesie, veneficijs, sacrilegijs, &c. quod ipse decretum non ita tulit, ac si antea de iisdem siue criminibus, siue causis ecclesiasticus ordo non iudicauisset. (perpetua enim multorum seculorum consuetudo contrarium euincit) sed uti ne ecclesiasticus ordo hos iudiciorum fines egressus, ad controuersias seculares discutiendas dilaberetur. Hoc enim legis ipsius formula comprobatur adeoq; tota ratio demonstrat. Capitaneos autem punire debere quos ecclesiasticus ordo reos excommunicatione legitima castigat, VVladislaus & Casimirus iam olim statuere. Ascribam verba: Statuimus & ordinamus per presentes, ut dum aliquis indigena regni nostri cuiuscunq; status & conditionis existat, propter raptum decimarum, vel aliarum rerum ecclesiasticarum occupationem, aut ratione excessuum quorumcunq; siue etiam in contumacia de non parendo iuri & mandatis S. Ecclesie, sententia Excommunicationis iuste fuerit innodatus: ipsamq; ultra annum legalem

VVladislaus
Cracouie 1433
& Casimirus
Petricouie
1458.

legalem pertinaciter sustinuerit, nec curauerit pro excessu emendam exhibere, ex tunc anno huiusmodi elapso omnia bona huiusmodi excommunicati debent recipi per locorum capitaneos quibus subiacent, & apprehendi, & quousq; per eosdem excommunicatos, &c. Mandamus igitur omnibus & singulis regni nostri Capitaneis, &c. quatenus ad compescendam talium excommunicatorum duritiam & temeritatem, premissa nostra saluberrima decreta executioni debita debeant demãdare, quoties per prelatos super hoc fuerit requisitum. An his sanctionibus quidquã potest extare liquidius & euidentius? Et ne quis minus legitimas caluniari iure possit, ipsi principes omnium ordinum consensione latas asseuerant, atq; etiam in librum statutorum relatas, ut ceteras omnes, ita & has quoq; Senatus uniuersus suo rursus suffragio comprobauit. Hæc tamen omnia ab his regibus de Iurisdictione Ecclesiastica eiusq; executione decreta, non tum primum cepta, sed antea quoq; fuisse in Polonia usurpata, ex vetustissimis aliorum

Quod idem Casimirus in Priuilegio dato in Oppatoniec repetit.

De Controuersis inter ordinem

rum Polonia principum atq; ducum priuilegijs
liquet. Vladislaus enim Odonis Polonia
Dux in priuilegio Ecclesia Gnesnensi concessio:

Anno 1233.

Renuntio, inquit, omnium ordinationi spiri-
tualis iuris, tam domorum religiosarum, quam

Dat. Cracouie

1337.

secularium Ecclesiarum. Casimirus quoque
magnus in priuilegio eidem Ecclesia concessio
plurima memorat, que uniuersam iurisdictionem
ecclesiasticam complectuntur. 1. Interea

decernimus specialiter, quod si quispiam in pre-
dicta Gnesnensis & eius collegiarum Eccle-
siarum predictarum bonis aliquam in rebus
seu personis violentiam notoriam fecerit, idem

per memoratum D. Archiepiscopum & suos
successores ad satisfactionem condignam censu-
ra ecclesiastica cōpellatur. II. Item decernimus
quod excommunicati per iudicem à iudicio re-
pellantur, & ad testimonium dummodò id in

fraudē non fiat, nullatenus admittantur. Idem

Dat. Posnanie

1360.

quoq; in altero clericis egregiè consulit. Ubi, in-
quit, sacerdotem vel clericum in sacris consti-
tutum vulnerari, capi, vel occidi contigerit:

locus

locus ille tamdiu sit interdictus, quousq; malef-
 ficium huiusmodi committens satisfaciat, vel
 Ecclesia tradatur, aut homines loci eiusdem
 Sacramentum praestiterint, quod eis operam
 non dantibus neq; detinere valentibus idem
 aufugit malefactor, & tunc in dicto loco diui-
 na relaxabuntur. In eiusdem quoq; Casimiri
 Priuilegio concordia omnium ordinum consen-
 sione facta Excommunicationis exprimitur pœ-
 na, cuius executio secularibus demandatur.
 Eandem etiam Iurisdictionem usurpatam fu-
 isse & quidem obseruatum religiosè à principi-
 bus ipsis, quod Episcopi decreuissent ex Bole-
 slai Pudici, qui Casimirum magnum antecessit, Anno 1252.
 sanctione patet. Cupientes, inquit, libertatis
 participes effici, qua Christus suos liberauit, vo-
 lumus, quantum ipso adiuuante possumus, li-
 bertatem ecclesiasticam conseruare, ac nostris
 successoribus transmittere conseruandam, & c.
 Firmiter autem promittimus, quod de causis
 & negotijs ecclesiasticis, nos vel alij indices se-
 culares nullo modo cognoscemus, nec de ipsis nos

E

intro-

De Controuersis inter ordinem
 intromitemus, sed Episcopus, Præpositi, Ar-
 chidiaconi & alij iudices Ecclesiastici de iisdem
 liberè iudicent & disponant, sicut & Episco-
 pus pro se & supra dictis Ecclesiasticis iudicibus
 nobis promisit, quod de causis secularibus se
 nullatenus intromittent, quæ ad nostrum spe-
 ctent examen. Idem etiã ex Henrici Ducis Po-
 loniæ priuilegio, quod Ecclesiæ Gnesnensi, Vla-
 dislauenſi, & Posnaniensi concessit apertissi-
 mè constat. Promittimus, inquit, quod excom-
 municatos volumus in omnibus actibus legiti-
 mis euitare, & si ultra annum in excommuni-
 catione iacuerint, bona Excommunicatorum
 nostro fisco applicabimus, satisfaciendo Eccle-
 sia de iisdem, pro ut vel in quanto ipsi excom-
 municati fuerant Ecclesijs obligati. Promitti-
 mus etiam dictas Ecclesias contra earum in-
 debitos turbatores toto posse adiunare, & ope
 nostra potentia fideliter defensare. Sed clarissi-
 mum & vetustissimum huius Iurisdictionis
 testimoniũ apud Dlugoffum extat. Cùm enim
 nobiles quidam decimarum pendendarum con-
 ſuetudini

Dat. in Costan.
 1298.

Anno 1022.

suetudini refragarentur, nec Ecclesias frequen-
tarent (verba sunt Dlugosſi) miniſtrosq; &
ſacerdotes de eorum Eccleſijs pellerent, Boles-
laus Rex glifcentem conſpirationem in ipſo ſuo
ortu extinxit, nemine eundem impediente, quin
adiuantibus potius vniuerſis. Auctores enim
illius, inquit idem grauiſſimus ſcriptor, miſſis
militibus comprehendit, & capita conſpiratio-
nis, partim capitali ſupplicio extinxit, partim
verberibus mulctauit. Atq; hac quidem talia
ſunt ut poſſint cuiq; etiam peruiſi iuriſdictio-
nem eccleſiaſticam perſuadere, quia tamen &
recentiorum Regum abundamus ſanctionibus,
& ipſas quoq; appingamus. Jo. igitur Alber- Anno 1496.
tus & Alexander in ſanctionibus ſuis & ex-
cōmunicationis meminere, et eiusdem per capi-
taneos executionis. Sigismundus quoq; I. ſta- Cracouie in ſua
tuto, quo nobilitatis immunitatem à teloneis coron. 1507.
perſoluendis confirmat, hac verba ſubiicit: quā
pœnam iudex ſpiritualis loci illius de teloneato-
re per cenſuras eccleſiaſticas exigat. Et iuris- In coronatione
dictionem eccleſiaſticam non ſemel cōmemorat; Sigif. Aug.

De Controuersiis inter ordinem

deniq³ quod caput est sanctione praestantissima, eandem approbavit. Sigismundi autem I. filius Augustus, cuius auctoritate aduersarij in primis nituntur iuravit omnia iura, priuilegia, libertates, literas, immunitates regni ecclesiasticas, seculares, Ecclesijs, ipsiq³ Regno Polonia, eiusdemq³ Pralatis, &c. manu tenere, custodire & attendere. Et in coronatione sua: Primum omnia, inquit, quaecunq³ iurauimus omnibus subditis nostris incolis Reg. Pol. cuiuscunq³ ordinis & conditionis fuerint, absq³ ulla controuersia, seruare, defendere & exsequi uelle, &c. Quod etiam singulari quoq³ priuilegio in Comitijs Petricouen. confirmauit. Idem deniq³ in recessu Petricouen. Neq³ et enim decet, inquit, S. R. Maiestatem Iurisdictionem spirituales in rebus spiritualibus & secularibus impedire. Quam cum alijs immunitatibus ordinum Regni seruaturum se iuuauit, &c. Ad idem institutum facit quod ex multorum Regum priuilegijs constet dignitates & officia imminuenda non esse, ut habet Ladisl. Jagello in Iedlna:
Dignitates

Craconia 1537

In literis statibus regni datis.

Anno 1548.

Anno 1555.

Dignitates, inquit ecclesiasticas & seculares non debemus minuere neq; suffocare. Quod tamen fit dum Episcoporum, aliorumq; iurisdictionio vel impeditur, vel tollitur. Ex his omnibus liquet ordinem ecclesiasticum sine controversa iurisdictionem à tempore suscepta religionis exercuisse. Omitto breuitatis studio decreta in diuersis Ecclesijs lata à regniq; ordinibus approbata, nec in rei iudicata executione unquam impedita. Præterea quoq; exempla innumera huius, quã asserimus, iurisdictionis in regibus ipsis, Ducibus, Capitaneis, ijsq; qui officia obibant publica, nec non communitatibus, ciuitatibus, hominibusq; priuatis, hereseos, Apostaseos, blasphemias, sacrilegij, aliorumq; criminum condemnatis, pœnis affectis rebus ecclesiasticis vendicatis. Quæ omnia ex monumentis, actisq; publicis, Archiepiscoporum, Episcoporum, Gnesnensium, Cracouien. VVladisla. & Posnan. comprobari possunt. Nec sanè, calumniator, habes, quo harum sanctionum æquisimarum infringas auctoritatem, scio

quidem riuales tuos imò & te ipsum capite sequenti, illud comminisci constitutiones anni 43. abrogatas esse (ac si alia nulla aliorum regum extarent) sed quibus quaso argumentis, quibus testimonijs? quoniam videlicet Typographus Cracouiensis, non in ipso statutorum libro, sed post omnia statuta, imò post ipsum indicem monet lectorem rem ita se habere. Praclarum sanè testimonium. Quasi verò Typographis legum condendarum, vel abrogandarum esset auctoritas, quasi etiam ipsi constitutiones illas abrogatas affirmanti fides habenda sit, cum nec quo rege, quo loco, quo tempore fuerint antiquata & prodiderit. Nec illud etiam ignoro alios teq; ipsum, calumniator, inhibitionem Sigisfundi Augusti commemorare solitos, qua ille vetuisse visus est, ne decreta iudicij spiritualis Capitanei exequerentur. Sed hac cum legibus regni, priuilegijs cleri, adeoq; iudiciorum repugnet iuribus, nullam habere vim potest, ad leges ipsas abrogandas, maxime quòd in iisdem Comitijs Episcopi vniuersi publice eidem

Cap. seq.
Anno 1563.
Petricouia.

eidem contradixerint; deq³ grauamine, ut lo-
 qui solemus, protestatione solemniter premissa
 vim videlicet ordini Ecclesiastico inferri, omnes
 ex senatu discesserint: et ipsa Sigismundi inhibi-
 tio habeat solos seculares eiusdem auctores ex-
 titisse. Sed & alijs regni legibus eandem repu-
 gnare, quis rerū Poloniarum peritus ambigat?
 Anne ulla sanctio firma, stabilisq³ in Polonia
 habeatur, qua non omnium ordinum consensu
 roboretur? Non equidem opinor. Casimiri In Nieffoua.
 enim regis, ipsumq³ secuti Alexandri decretum Alexandri in
Radom. fol. 115
 est: Statuimus cum vniuersi regni nostri Pra-
 latis, Consiliarijs, Baronibus, ut deinceps fu-
 turis temporibus perpetuis nihil noui constitui
 debeat per nos & successores nostros, sine com-
 muni consiliariorum & nunciorum terrestri-
 um consensu, quod fieret in praiudicium, gra-
 uamenq³ Reipub. atq³ incommodum cuiusli-
 bet priuatum ad innouationemq³ iuris commu-
 nis & publicae libertatis. An non omnium or-
 dinum sacrande legi requirit consensionem?
 Idem quoq³ Alexander in confirmatione consti-
 tutionis

ANNO 1538.

tutionis Trider. & Carolina omnia statuta, &c. contra libertatem Ecclesie, vel personas Ecclesiasticas, &c. edita illo ipso iure decernit esse nulla. Sigismundus etiam I. Petricouia, Constitutiones, inquit, nouas non nisi cum consiliariorum spiritualium & secularium ac nunciorum terrestrium consensu secundum statutum Alex. Regis faciemus. Si tamen secularis ordo Augusti Regis inhibitionem (legem enim ob iniquitatem pudet dicere) aduersus clerum ualere postulat, quid ni (cum potior ipse & si non maior senatus pars sit) legem regi suadeat, que ipsis secularibus repugnantibus lata vim suam roburque obtineat. Aequa enim utriusque ordinis ratio, quin & Ecclesiastici ordinis conditio melior ac superior. Ut igitur iuris aequalitas aequalitasque iustitiae consentanea adeoque reipublice necessaria conseruetur, fateatur oportet secularis ordo eam qualicumque inhibitionem nullius esse momenti atque ponderis ad Ecclesiasticorum hominum iurisdictionem vel imminuendam vel infirmandam. Sed tamen praterea rem ita se habere

habere & illud indicat quod apud Herbortum Petricouie Ani
 Augusti extat, amplissimum confirmationis no 1550.
 iurium, priuilegium, illa adiecta clausula:
 Quod si aliquando eueniret ut vel per nos, vel
 per quempiam alium, istis ipsis iuribus, statu-
 tis, donationibus, priuilegijs, litteris, immu-
 nitatibus, & libertatibus aliquid huiusmodi
 fieret contrarium, vel si illis derogare, easdemue
 per nos ipsos abrogare aliqua re vellemus, ex
 tunc omne illud nihil firmitatis neq; ponderis
 habere debet, sed omne illud, vigore istius con-
 uentus nihili & cassum intelligi debet: pro ut
 & nos hoc ipsum annihilamus & cassamus, &
 nihili esse inuenimus presentibus litteris nostris
 temporibus perpetuis. Quod si etiam nos contra
 hoc quidquam fecerimus, tunc non aliter intel-
 ligi debet, nisi quia in hoc ipso contra ius iuran-
 dum nostrum excessimus. Deniq; postquam in-
 hibitionem fecerat literis suis (qua etiamnum
 asseruantur) testatus et Ecclesiasticorum actio-
 nes iudiciarias veteri more institutas eadē mi-
 nimè impediri. Et sanè sapienter Augustus Rex
 F quod

quod minus prudenter ac regni legibus ipsiq;
 rationi consentaneè sanciuisse uideri poterat,
 antiquauit & abrogauit, ut satis ostenderit de
 reliquis idem omninò censendum esse. Nam
 si de Apostasi, schismate, religionibus, peregrini-
 nis, sacrilegijs, incantationibus, ueneficijs, &c.
 ordo ecclesiasticus non iudicauerit, atq; adeò
 quod decreuerit, seculares pro sua in repub. po-
 testate non fuerint executi, illud sequatur ne-
 cesse est, quod ecclesiastici hoc loco queruntur,
 ut uidelicet hæc omnia scelera impunè fiant,
 multaq; relinquuntur. Ad hæc nisi de diuor-
 tijs, matrimonijs, ab ecclesiastico ordine ita ius
 instituat, ut quæ in iisdem peccata fuerint,
 arcium urbiumq; præfectorum opera corrigantur
 & emendentur, eò licentia quadam ad ex-
 tremum deuenietur, ut diuina humanaq; iura
 violentur ac perturbentur omnia. Quod ne ac-
 cidat aliquando ordinis secularis est prouidere.
 Hoc enim illis onus diuina lege incumbit, ut
 quæ indices ecclesiastici religionis integritati
 & puritati aduersari censuerint, pænisq; digna
 decreuerint,

decreuerint, ea ipsi seuerè vindicēt. Reges enim
 atq; eadem (ratione ceteri magistratus ciuiles)
 Ecclesie nutricij sunt ut Isaias ait, Dissipat quo- Isaie 49.
 que impios Rex sapiens ut in Prouerb. habetur. Prouerb. 20.
 Et in ipsa adeò Synagoga iubentur interimi qui Deut. 17.
 Sacerdoti non obtemperant. Deniq; ut D. Au- Epist. 50.
 gustinus scribit regum atq; vniuersi magistra-
 tus ciuilis munus officiumq; est, Deo seruire, si-
 cut seruiuit Ezechias, lucos & templa idolo-
 rum destruendo: sicut seruiuit Iosias talia &
 ipse faciendo: sicut seruiuit Rex Niniuitarum
 vniuersam ciuitatem ad placandum Deum
 compellendo: sicut seruiuit Darius idolum fran-
 gendum in potestatem Danieli dando: sicut
 seruiuit Nabuchodonosor omnes in regno suo
 positos à blasphemando Deo lege terribili prohi-
 bendo. Debet & illud quoq; cogitare ut D. Leo Epist. 75. ad
Leon. August.
 inquit potestatem sibi non solum ad mundi re-
 gimen, sed maximè ad Ecclesie presidium esse
 collatam, ut ausus nefarios comprimendo, &
 quæ benè sunt statuta defendant, & veram
 pacem his, quæ sunt turbata restituant. Quod

L. cunctos pop.
de S. Trin.

C. eodem l. Ne
mo.

Ambr. in Orat.
ſun. Val.
Eusebius lib. 10.
cap. 5.

Cromerus.

*optimi quique Imperatores perpetuò obserua-
runt. Theodosius funditus sustulit libertatem,
ac omnes credere eo modo præcepit, quo Roma-
nus Pont. docebat esse credendum. Martianus
quoque seuerè prohibet, ne quis ea quæ sunt in
concilijs Episcoporum definita reuoluat, aut de
ijs publicè disputare præsumat. Eiusdem etiam
generis alia de Iuniore Valentiniano, Constan-
tino Magno, Casimiro Magno, Alex. Sigif-
mundo I. alijs. Quos præclare imitatus est fe-
licissima memoriæ Rex Stephanus, alijsque Polo-
niæ Catholici proceres Ordinis Ecclesiastici &
iurisdictionem & decreta tuendo, quantum
in tam infinita hominum libertate seu potius
licentia valere. Atque hæc omnia ita fieri
oportere & ratio ipsa suadet. Potestas enim
spiritualis & temporalis in Ecclesia non sunt
res planè distinctæ & separatae, ut regna politi-
ca plura, sed ita inter se connexæ & copulatæ,
ut unum efficiant corpus, seu potius ita coha-
rent inuicem, quemadmodum anima atque cor-
pus. Est enim potestas spiritalis quasi animas
temporalis*

temporalis, corporis instar, ut Nazianzenus Orat. ad pop. li. more percussum. sapientissimè differit. Debet ergo hac, illi seruire, eamq; tueri ac defendere, ac veluti terrenum regnum, ut D. Gregorius inquit, Lib. 2. Ep. 61. caelesti famulari. Cùm igitur hac vitia uniuersa, quæ clerus in sua querimonia deplorat, talia sint, quæ Ecclesie Christi ipsiq; reipub. exitiosa & pernitiōsa existant, ordini seculari illud incumbit, ut omni studio elaboret, ne quæ Ecclesiastici statuerint; vel repudientur, vel negligantur. Hac enim ratione corpus animæ consulet, quæ admodum anima, id est, clerus corporis sui secularis nimirum ordinis & salutem quarit, & dignitatem tuetur. Iustissima igitur, calumniator, (ad te enim redeo) cleri querimonia est, quòd iam ob iurisdictionem Ecclesiasticam si non omninò spretam, violatam tamē & offensam, sacrilegia, periuria, incantamenta, magia, bigamia, &c. quæ olim florente Ecclesiastico ordine iacebant, nunc apud plurimos ita valeant atq; vigeant, ut si non in honore sint, impunita tamen & inulta remaneant. Qua sanè

in conuestione nescio equidem quid iurè atq;
 meritò reprehendas, ut non demirari nequeam
 te non modò communè calamitatem nō deflere,
 sed in ecclesiasticorum adeoq; patria ipsius mi-
 22 serias insultare. Jurisdictionem, inquis, do-
 22 letis vobis creptam. Et quid ni dolerent? quid
 ni deflerent? Doleres & tu, calumniator, adeoq;
 defleres si patria amore cleriq; studio tenerere.
 Sed quia heresis animum tuum ab ecclesiastico
 ordine reddidit alienum, & salutis publica
 nullo teneris desiderio, quæ lachrimis digna
 sunt, risu prosequeris; & quod est deterius,
 omnem calumniandi eos, qui te non laeserunt
 22 iniuria, arripis ansam. Hac vos, inquis, in
 22 ordinem nostrum hominum secularium conge-
 ritis. Cum tamen non in vniuersum ordinem,
 neq; solùm hac vitia congerant, sed multorum
 deplorent scelera, quæ tam impunè licenterq;
 22 patrantur. Ac mox: Ostendite, inquis, pri-
 22 mō apud vos nullos esse sacrilegos, periuros, ve-
 22 neficos, incestuosos, bigamos, trigamos. Ac, ne
 22 quicquam calumnia desit, affirmas Romanos
 Pontif.

Pontif. complures magiam exercuisse; uniuersos autem non alia quam multa pecuniaria puniri, adulteros in clero inueniri qui plures alunt concubinas, eosdemq; se lege Ecclesiastica tueri: Melius est complures alere concubinas, quam vel unicam uxorem matrimonio iunctam habere. Quasi verò etiam si hæc vitia in quorundam clericorum (de Pontificib. enim quod obijcis à vero esse alienissimum Catholici integris voluminibus ostendere) mores irrepserint in communi hac temporum inclinatione, Ecclesiastico ordini minus liceat eadem deplorare. Aliquam fortassis iustæ accusationis occasionem nactus viderere, si illud ostendere posses in clero hæc crimina omninò non vindicari. At ipse fateris pecuniaria multa puniri. Quæ tamen non sola, ut tu impudenter asseueras, sed alijs quoq; pœnis ab Ecclesia Christi perpetuò usurpatis, interdum quoq; vinculis atq; carcere castigantur. Jam verò in ordine seculari hæc vitia ita reperiuntur, ut vindicari nequeant ob reorum potentiam, & deprauatos hominum

Bellarminus
 Tom. I. con-
 trouer.

De Controuersiis inter ordinem

hominum mores, ipsamq; excommunicationem, & quæ eandem consequi solebant supplicia spre-
ta & contempta. Quod autem de lege ecclesiastica de concubinis narras fabula est, malitiosa atq; adeò fraudulentæ iuris interpretatio; nec eam tu uspiam reperies. In eo tamen præclarum te ostendis iurisconsultum, quod de diuor-
tiji, matrimonij & legitimorum illegitimo-
rumq; controuersijs ecclesiasticum ordinem iudicare nolis, quoniam ex clericorum numero aliqui concubinas alunt, & illegitimis, ut tu loqueris, abundant. Quasi verò paucorum vitia (complures enim & ipse fateris existere morum continentia, & vitæ sanctimonia venerabiles) uniuerso sacro ordini obesse possent, eidemq; iudiciorum eripere facultatem. Quasi secularis ordo, quem tu iudicem exoptas, ab iisdem criminibus immunis esset. Sed in eo, quod subiungis, omnibus iurisconsultis
 » palmam eripis. Si qui, inquis, clerici voto ca-
 » stitatis per omnia respondeant, quid ad eos ma-
 » trimonij cognitio pertinet, cum ab eo tanquam
 immun-

immunditie abhorreant? quasi verò iudicare
 de criminibus non liceat iudici etiam minimè
 criminoso, eiq; qui flagitia omnia abhorreat ac
 detestetur. Sed, ò bone, Catholici iudices à ma-
 trimonio tanquam immunditie non abhorrent,
 sed magnum cum Paulo sacramentum esse per-
 suasum habent; cum eodem tamen existimant
 habere eos damnationem, qui cum fuerint lu-
 xuriati in Christo nubere volunt; quia primam
 fidem irritam fecerunt. Animaduvertebas tu,
 opinor, calumniator, hæc quæ attulisti, Eccle-
 siasticis hominibus iudicandi potestatem non
 eripere, ac ne illud quidem euincere iudiciorum
 formam corruptam & deprauatam existeres;
 & proinde, ut ferè solent ij, qui hostem in pu-
 gna cadere nequeunt, ex animi quadam impo-
 tentia ad calumnias frigidissimas & iniquissi-
 ma probra dilaberis, & sacerdotes ob violatas
 pœnitentiæ leges (at qui si de illis iam disputar-
 etur) insectaris. Qualem verò, inquis, nobis
 pœnitentiæ modum proponitis. Dura quidem
 vos egenis ac miseris onera imponitis, ipsi verò

Ephes. 5.
 1. Timoth. 5.

G

ea ne

„ ea ne digito quidem attingitis. Venalem pec-
 „ catorum veniam habetis, sedentes tanquam
 „ nummularij in Ecclesia, bullas indulgentiarum
 „ exponitis. vobis religio quaestus est, ita ut qui
 „ plures nummos in arcam immiserit, licet pari-
 „ cida & immanis homicida cunctorum iudicio
 „ habeatur, modo multum soluerit, solutus disce-
 dit. Quae omnia sunt huiusmodi, ut nihil insti-
 tuto alienius, nihil probrosum magis magisque
 falsum potueris clero obiectare. Ubi enim,
 amabo te, vidisti aliam esse miserorum, aliam
 potentium in Sacramento poenitentiae conditio-
 nem? Ubi venalem peccatorum veniam, ubi
 bullas indulgentiarum ad quaestum expositas,
 parricidam quoque & homicidam immanem
 soluta pecunia solutum ac liberum abire, aut si
 vidisti aliquando, ubi saltem animaduertisti
 haec Ecclesiastico ordini probari, & non potius
 grauiter seuerereque vindicari? Proferenda tibi
 nomina eorum erant, quae haec tot atque tanta
 patrassent scelera, loca, tempora designanda
 quibus accidissent, singula denique testibus com-
 probanda,

*probanda, si fidem dictis tuis haberi voluisses.
Nunc autem cum horum præstiteris omnino
nihil, & temerarius accusator & improbus
calumniator à nobis iure meritoq;
habeberis.*

Decimas iure naturæ & DIVINO HOMINIBVS

Ecclesiasticis deberi.

Cap. IIII.

TERTIVM ECCLESIASTICA querimoniam caput est, quod seculares sacerdotum officia sibi usurpent, & decimas manipulares, aliasq; contra iura diuina & humana à subditis suis extorqueant, & in proprios vsus conuertant: hereditatem Christi, panem Ecclesie, his quibus iure & consuetudine debetur, subtrahant. Ad hanc tam grauem iustamq; conquestionem ea tua est, calumniator, respon-
G 2 sio, ut

sio, ut equidem coniectura assequi nequeam, magisne astutus ac versutus, an iuris diuini & humani imperitus dici debeas. In ea enim ita te geris, ut ad omnem malitiam atq; fraudem versare orationem tuam videare; ita quoq; leges cum sacras, tum prophanas, qua de decimis extant, pertractas, ut has vix attigisse, illas ne vidisse quidem te appareat satis. Quae enim maior calliditas (de imperitia & inscitia post viderimus) esse cuiusquam potuit, quam tuam hic esse deprehendo? ut enim rudis ac minus perspicax lector, quam difficili in loco versare, quanquam malam tuerere causam minime animaduertet, faciliusq; in errorem induceretur, ita misces & turbas omnia, ut leges prius editae, posteriores esse videantur. Sed omnia quamuis implicatissima explicabo, inuolutissima euoluam, ut quiuis intelligat te voluisse magis, quam potuisse decimarum legem consuetudinemq; oppugnare. Et quoniam ita tractationem tuam instituis, ut prius num iure diuino, tum an humano debeantur disquiris,

ris, idem quoq₃ à me seruabitur ordo. Libet tamen prius, ut absolutior perfectiorq₃ sit tractatio, illud ostendere iure natura & ordini Ecclesiastico deberi decimas. Quod sanè nec arduum, nec difficile fuerit. Cum enim natura eam notionem insculpserit, hominum mentibus, ut ijs, qui nostra caussa labores subeunt, premia deberi intelligamus, eadem quoq₃ admonente cognoscimus clero, qui in populi gratiam multum opera studijq₃ in sacrorum procuratione ponit, alimenta esse tribuenda. Et unde regibus veterigalia, militibus stipendia deberi intelligimus, inde quoq₃ discimus sacerdotibus esse decimas persoluedas; cum his veluti subsidijs ita vitam sustentare queant, ut neq₃ egeant, nec abundant. Ac ne dubitare quis possit hac ita se habere, Abrahami exemplum suppetit, qui Melchisedeco sacerdoti decimas dedit. Quem Gen. 14. locum Chrysostomus explicans, Abrahamum hoc facto doctorem nostrum fuisse scribit, atq₃ adeò monuisse, quid nobis incumbat oneris. Jam verò ut ius diuinum aggrediamur, ab eo potissimum

tissimum ordinar, quod solum protulisti, & nulla ratione nixus reiecisti, *Leuitarum exemplo. Leuitis Deus iussit decimas dare, sacerdotibus igitur tribuenda. Quod enim erāt in lege Moy- sis Leuita, hoc in Euangelio sacerdotes. Et quamuis Christiani à ceremonijs legis liberi sint & immunes, priscorum tamen Patrum nemo ab hac decimarum sanctione eosdem solutos existimauit; quin potius ita de eadem dis- seruere vetustissimi quique, ut magis eadem Christianos, quam olim Iudæos astringi dice- rent. Quod in primis Clemens D. Petri disci- pulus & successor ex eo ostendit, quòd Christia- norum iustitia plus abundare, quàm scriba- rum & Pharisaorum debeat: quo eodem argu- mento & Augustinus utitur. Hieronymus autem: Quod de decimis, inquit, primitijsq; diximus, quæ olim dabantur à populo sacerdo- tibus atq; Leuitis, in Ecclesia quoq; populis in- telligite, quibus præceptum est non solum deci- mas & c. id qui non fecerit, Deum defraudare & supplantare conuincitur. Augustinus quoq; eundem*

Leuit. ult.
Num. 18.
Malach. 3.

Lib. 2. Apost.
constit. cap. 29.
38. 39. & l. 8.
cap. 36.
In Psal. 145.
Inc. 3. Malach.

Sermon. 209. de
tempore.

eundem Malachia locum de decimis expla-
nans, Deus, inquit, qui dignatus est totum
dare, decimam à nobis dignatur repetere.

Deniq; Gregorius, Sicut, inquit, offerri iube-
mini a lege decimas rerum, ita ei offerre cōten-
dite decimas dierum. Ut mirum sit te de Le-

Homil. 16. in
Euang.

uitarum exemplo ita differere, ut dicere non ve-
rearis, quid illud ad vos? cum vnica hac nita-
ris interrogatiuncula; Nunquid pro sui mune-

ris functionibus, tot ditati erant censibus &
fundationibus? Ad quam si affirmando re-

spondeo, iam silendum tibi fuerit. Ita igitur
respondeo. Neq; Leuita, ut tu parum Theolo-

gus existimas, solis decimis sustentabantur.
Habebant enim insuper possessiones suas. Quā-

Numer. 18.

Deut. 10.

Iosue 13.

Num. 35.

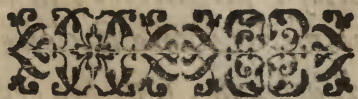
Iosue 21.

uis enim in partitione terra, agros & vineas
non acceperant, vrbes tamen, quas inhabita-

rent, illis dabantur & pecoribus alendis pascua.
Emerere quoq; illis fas erat, & à populo religio-
nis causa oblata accipere, ut modò Ecclesiasti-
co ordini accidit. Unde Leuitici ultimo praci-
pitur, ut si quis agrum Domino vouerit, eum
sacerdotes

De Controuersis inter ordinem
sacerdotes possideant. *Quin* & regis *Abiathar*
ad sacerdotem vox est, *vade ad agrum tuum*.
Hieremias quoq₃ sacerdos erat, & tamen a-
grum se emisse ac possedisse scribit. Deniq₃ *Barnabas*
Leuita fuit, agrum tamen, quem habe-
bat vendidit. Et si his omnibus destitueremur
firmamentis, caussa tamen iustissima subsunt,
cur clerus Christianus prater decimas, alia
quoq₃ iurè possideat. Clerus enim Christianus
amplior est, grauioribus sumptibus ac labori-
bus obnoxius, templum *Leuitis* unum erat,
Pontifex unus, & pauci quidam ex familia
Aaron sacerdotes, qui per vices in templo mi-
nistrabant, ceteri famulorum loco erant. At
Christianis templa sunt innumera decimarum
prouentibus cōseruanda & restauranda, *Pon-
tificates* plurimi, & sacerdotes propemodum in-
finiti, qui tamen litteris exculti sint oportet.
quod fieri sanè nequit, nisi patrimonij magnam
prius iacturam fecerint. deniq₃ perpetuò *Ec-
clesia* adesse debent, non ut illi certis atq₃ statis
solum temporibus. Sed non eo loco caussa *Ec-
clesiastica*

clesiastica est, ut solo *Leuitarum* exemplo nitatur. Nam ut *D. Pauli* verbis utar, *Dominus* 1. Cor. 9. ordinavit ijs, qui *Euangelium* annuntiant de *Euangelio* vivere. Et, *Qui* in *sacrario* operantur, quæ de *sacrario* sunt edunt, & qui *altari* deseruiunt, cum *altari* participant. *Quis* militat suis *stipendijs* unquam? Et, si nos *vobis* *spiritualia* seminamus, magnum est, si nos *carnalia* vestra metamus? Deniq; *Christus* ait, *Reddite* quæ sunt *Cæsaris*, *Cæsari*, & Matth. 22. quæ sunt *Dei* *Deo*. *Quem* locum *Hieronymus* & *Augustinus* explanantes, præcipere aiunt *Dominum*, ut pendantur *Cæsari* *tributa*, & *Deo* *decimæ*.



H

Ecclesia-

De Controuersis inter ordinem
Ecclesiasticum ordinē de
CIMAS A DEOS VSVS ACCOM-
modare, quos lex diuina, & sacri canones pos-
tulant: nec calumniatoris cauillationes, quibus
contrarium ostendere nititur,
vllius esse ponderis.

Cap. V.

» **T** PANIS, IN QVIS,
» vobis est ad affluentiam,
» & tamen nouis contributionibus miseram
» nobilitatē praterito bello exhaustam onerare
» vultis. Satius esset eas
» decimas militibus seminudis, quibus nondum
» sunt exsoluta stipendia attribuire, quàm libi-
» dinosis & otiosis permittere, maximè quòd
» iuxta canones vestros bona Ecclesie in quatuor
» partes diuidi debeant, 1. ut pro erogandis spe-
» ciet eleëmosynis, 2. pro templorum erigendis
» & instaurandis adificijs, 3. pro captiuis ab ho-
» ste redimendis, 4. demum pro mensa clerici.
» Ac mox

Ac mox pauperes miseratus: Quot ditastis, cc
 inquis, pauperum collegia? Quot templa his cc
 temporibus erexistis, aut collapsa restaurastis? cc
 Quot captiuos redemistis? Tum caussaris Ec- cc
 clesiasticos Scultetos suos milites olim regni, per cc
 summam iniustitiam regno ademisse, nec ta- cc
 men publica sustinere onera. Deniq^s monitoris
 tibi imponis personã, aut potius rigidi cuiusdã
 censoris. Grauiter enim in clericos inueberis,
 quod opes tanto studio comparent, maioremq^s cc
 pensionum, quã salutis populi rationem ha- cc
 beant. Ac belle tu quidem hæc omnia, calum-
 niator, ac de egentibus in primis bellissimè.
 Vereor tamen ne dum hæc stomachans tam in-
 uidiosè commemoras, illud in te cõueniat, quod
 de Iuda Iscariote D. Ioannes Euangelista scri- Ioan. 12.
 ptum reliquit: Dixit autem hoc, non quia de
 egenis pertinebat ad eum, sed quia fur erat, &
 oculos habens. Vereor, inquam, ne pauperum
 cura nihil te sollicitet ac ex cruciet, eamq^s solam
 ob caussam queraris, quòd quæ clerus possidet,
 tibi adempta putes, eademq^s in tuis malis cer-

nere oculis, quàm in ipsorum Ecclesijs. Responderi tamen nec incommode illud opinor tibi potest, quod Christus Iuda quiritanti dixit: Sine illam. Pauperes enim semper habetis vobiscum, me autem non semper habetis. Si enim clericis hac qualiacumq; decimarum ad vitam sustentandam subsidia ademeritis, pauperes semper habetis vobiscum, clericos verò nequaquam. Quis enim suis militat stipendijs vnquam? Et iam experti videmus, ubi decimas per summam iniuriam sacerdotibus eripuistis, ibi quoq; clericos nullos inueniri, templis illatam vastitatem, cultumq; Dei omnem interiisse. Quod vobis hereticis sanè perplacet, qui religionem Catholicam funditus sublatam velitis, & Ecclesiasticum ordinem euersum penitus, ut insanis vestris haresibus & delirationibus dari queat locus, & mulierosi vestri sathanæ ministri, qui omnia harpyarum instar diripiant, eidem possint succedere. Sed non sunt ita bardati atq; stupidi clerici, addo quoq; nec ita diuini cultus & honoris obliti, ut de-

ut decimas hereditatē Christi, Dei Opt. Max. gloriae propagandae in primis necessarias, & opportunas, vestris moti querimonijs, probris, & conuitijs, abijcere ac negligere velint. Quod autem ipsis ad affluentiam panem suppetere ais, nescio sanē quā verum sit. Equidem cū omnem Poloniam oculis atq; animo lustro, singulosq; ex ordine ecclesiastico inspicio, paucos omninō video, quibus panis sit ad affluentiam, nullos quibus abundet ad luxuriam. Quin illud potius animaduerto plurimos etiam Praelatos & Canonicos, ut innumerabiles Plebanos taceam, inopia laborare, ceteros vix tantas habere opes, quanta ad dignitatem ordinis sui, Ecclesiamq; Dei à vestris iniurijs tuendam & defendendam sufficiant. Et si omninō affluerent, grauissimē in Deum peccarent, si hereditatem Christi vobis proderent, & decimas si non ipsis vniuersis, maiori tamen cleri parti ipsiq; posteritati pernecessarias sibi per vim eripi paterentur. Si qui autem libidinosi & otiosi existant, ut aiebas, & non diffiteor, quamuis

De Controuersiis inter ordinem pauciores, qua diuina est bonitas, inueniantur in dies, ij pœnis Ecclesiasticis castigantur. De contributionibus (ita enim loqueris) quibus nobilitatem onerant, haud scio an queas argumentis, quod verbo dicis, ostendere. Decima certè contributiones non sunt. Quod verò militibus satius fore easdem concedere quàm clericis dictitas, non existimo. Suum enim cuiq; tribuere iustitia atq; æquitatis suadet ratio. Decima autem clericorum non militum sunt subsidia. Militibus interim ab ijs soluantur stipendia, quibus id onus legibus regni ac perpetua consuetudine incumbit. Decimas autem tanto satius est clericis, quàm militibus largiri, quanto præstat Christianam propagari religionem, cultumq; diuinum integrum ac incorruptum conseruari, quàm per paucos egentes milites patriam interdum aduersus vim externam & hostium impetus propugnari. Milites interim à clero non negliguntur. Non minus enim clerus quàm ordo secularis ad eosdem in regni finibus & bellis externis sustentandos dependit,

pendit, quamuis nullo ad id iure astringatur, ac ne scultetos quidem suos, quod tu comminisceris, ad militiam ablegare teneatur, ut infra demonstrabo. Pauperum interim, quorum tu patronus videri cupis, nescio an alioqui oppressor & oppugnator, ea cura ab Ecclesiastico habetur ordine, quam sacra litera postulant, ipsorumq; officij ratio requirit. Nec scio an ulla collegia pauperum, Cracouia, Posnania, Vlna, Calisia, Pultouia, Braunsbergæ, alibi, ab alijs quam Episcopis adificata, & annuis prouentibus dotata inueniantur; ut te merito pudere tuæ interrogationis debeat: Quot ditastis pauperum collegia? Tempa quoq; (contra, quam tu ordini Ecclesiastico insensissimus asseueras) non vno in loco exadificarunt, & collapsa restaurarunt Ecclesiastici, vel certè maximis impensis illustrarunt & exornarunt, Calisij Reuerendissimus Archiepiscopus Gnesnensis, Stanislaus Karnkouuski, V Vladislania & alibi Reuerendissimus Hieronymus Rozdrazewuski Episcopus Cuania, Posnania Reueren-

De Controuersis inter ordinem
 uerendissimus Lucas à Koscielec, Pultouia
 Reuerendissimus Petrus Dunin Volski Episco-
 pus Plocensis, ut alios innumeros taceam, quos
 recensere, si liberet, possem. Ut tu iam, nisi
 iniuria, queri nequeas legem de quadripartita
 bonorum Ecclesiasticorum diuisione violari.
Quæ tamen non est, quam tu imperitè scribis.

Syluest. can. 4. Prima enim pars, Syluestro sanciente, cedit E-
 piscopo, altera presbyteris & diaconis, tertia
 templorum instaurationi, quarta pauperibus
 & peregrinis. Calumnias autem ceteras, &
 conuitia quibus clerum licenter & impudenter
 afficis, nihil moror. Neq; enim tu ostendisti
 hactenus clerum in eo errare atq; labi, quod de-
 cimas tanto studio querat; nec illud fecisti pla-
 num maiore eos opum cupiditate, quam incolu-
 mitatis ac salutis ouium teneri. Vos id quàm
 uerū sit, iam pridem experientia discitis. Quot
 enim à grege suo ex uestra heresi propellunt
 quotidie lupos? Quot delirationibus uestris
 prauisq; opinionibus imbutos ad Catholicam
 reducunt Ecclesiam? Quot à uobis euersas
 instaurant

instaurant aras? Quot templa vestro violata
scelere in aëres expiant? Quot deniq³ vestra in-
fectos labe ex oppidis villisq² non vi non armis,
sed vitæ integritate, & eruditissimis ad popu-
lum concionibus profligarunt? imò, quoniam
opum cupiditatem nusquam non clericis expro-
bras, non defuerunt, qui precio dato urbes com-
pararunt, non tam fortassis opum desiderio,
quàm studio religionis Catholicæ in iisdem iam
collapse restauranda. In cæteris autem que
ouium incolumitati conducunt, desiderare tu
quidem poteris aliquid, iurè tamen atq² meritò
nihil. Tanta doctorum in populo erudiendo
diligentia, tanta pastorum in Sacramentorum
administratione sedulitas. Atq² hæc ad tuas
calumniator non tam rationes, quàm calum-
nias, in quibus et si frigidissimis, tutissimum ti-
bi forè putasti, si delitesceres, cum nihil reperi-
res, quod firmum satis esset, ad id, quod osten-
dendum susceperas, comprobandum, decimas
nimirum iure diuino ad Ecclesiasticum ordi-
nem haud spectare. Nos autem ita lege diuina

De Controuersiis inter ordinem
ad eundem spectare docuimus, ut ne contra
quidem hiscere valeas.

Decimas iure tum cōmu-
NI, TVM POLONIS PROPRIO
Ecclesiasticis hominibus esse persolueudas,
earundemq̄ pendendarum originem non à
bello in Syria, Clemente III. Pontifice (vt
calumniator fingit) contra Saladinum susce-
pto, sed in Polonia à Miecislao &
Boleslao verustissimis Regi-
bus esse petendam.

Cap. VI.

VNC QUONIAM ITA
tibi visum est assevera-
re decimas nec iure qui-
dem humano ad cleri-
cos pertinere, id quoq̄
falsissimum esse, cum
tua infirmando, tum
nostra roborando demonstremus. Et quidem
initio illud mihi permirum est, qua fronte tu
decimarum initia facias à bello nescio quo, Cle-
mente

mente III. Pontifice, contra Saladinum in Syria suscepto: ita ut earundem non alia fuerit occasio, vel origo, quàm quòd Pontifex eo tempore, ut rem christianam laborantem iuaret, decimas à christianis cum alibi, tum etiam in Polonia exegerit; quæ postea Vladislai Iagellonis lege, clero efflagitante, lata, perpetua euaserint. Quis enim vetus rerum Polonarum scriptor tale quidpiam literarum monumentis commendauit? Quenam historia externa tradidit? Quis tam audacis atq; libera assenerationis testis? Non equidem negarim & olim consuetudinem fuisse, cum grauius aliquod periculum Reipublica immineret, aut Hierosolyma à Saracenis vel teneretur, vel vexaretur, ut Romani Pontifices omnium Christianorum Principum opem implorarent, illudq; efflagitarent; ut decimas belli quasi subsidia penderent: ab ea tamen siue in Prouincijs exteris, siue in Polonia ipsa originem habuisse, illud est quod penitus inficio. Et sanè meritò, iureq; optimo.

uincijs de decimis sancitas inspiciamus (ut interim de perpetua ab Apostolorum temporibus eadem pendendi consuetudine taceam) complures eiusmodi comperiemus, quæ ante mille annos viguerint, alias quæ ante Clementem 111. & cum Hierosolyma à Saracenis alijsq; christiani nominis hostibus conquiesceret. Decimas enim solui oportere hæc omnia concilia, ne Pontifices memorem, iure diuino nixa decernunt, Aurelianense I. Matisconense II. Foro-iulense, Moguntina tria, Rhemense, Valentinum, Arelatense 1111. Cabilonense 11. Metense, Triburiense, & alia quæ breuitatis causa volens atq; lubens prætereo. Si autem ipsas Polonia leges & statuta peruolutauerimus, facile comperiemus decimas in ipsa quoq; Polonia aliam, quàm belli Saladini propulsationem, originem habuisse, ac non recenti quæpiam consuetudine, sed planè vetustissima, optimorumq; principum legibus firmatas & roboratas. Mieczislaus enim ut Dlugoffus, Cronerus, alijsq; qui de rebus Polonorum scripserunt,

Cap. 17.

Cap. 5.

Cap. ult.

Moguntinum

tempore Caroli

Mag. c. 38. sub

Rab. c. 10. tem-

pore Arnulphi

cap. 17.

Rhem. cap. 38.

temp. Caroli M.

Valentinum

temp. Lothar.

cap. 10.

Arel. 4. cap. 9.

Cap. 19.

Cap. 2.

Cap. 13.

Mieczislaus

Princeps Polo-

nie anno 965.

runt, memorant, ducentis ante Clementem III. Clemens. 3. 476.
 annis Christi sacris initiatus, tanta religionis 1188.
 propagandæ cupiditate flagrauit, ut multa sta-
 tim templa exedificarit, amplissimis censibus
 & possessionibus locupletarit, Episcopisq; in-
 stitutis decimas frugum omnis generis, tam
 de suis, quàm suæ nobilitatis, adeoq; plebis agris
 edicto perpetuò asscripserit. Quod sanè testimo-
 nium, tam est præclarum & illustre, ut si aliud
 nullum vel in historijs extaret, vel in statutis
 inueniretur, ipsum solum ad decimarum ius
 clericis vindicandum sufficeret. Quid enim?
 An legitima id decernendi potestas Miec-
 slao defuit? At princeps erat non modo sui iu-
 ris, sed etiam, nondum tanta subditis, quam
 nunc cernimus libertate concessa, usq; adeo le-
 gum solutus vinculis, ut mutare, vendere, do-
 nare, pro arbitrato potuerit. Quod & alijs
principibus tum licuisse, immunitates ab ipsis
concessæ comprobant. An historia quæ hoc prin-
 cipis tam præclarum factum memoria prodi-
 dit, fidem abrogabunt? at id nulla subnixi ra-

tione facient, eademq³ opera gentis suæ siue originem, siue res gestas omnes, dubias incertasq³ reddent? Cur enim alijs narrationibus fides tribuatur, huic, quæ de decimis instituitur, soli derogetur? Sunt igitur decimæ non recentis memoria inuenta, sed una cum ipsa Christi fide natæ, non vi, non armis extortæ, sed solo principis arbitrio ac religione concessæ, non ad exigui spacium temporis, sed quàm diu clerus in Polonia perduravit. Hanc autem Mieczislai legem ceteros, qui ipsum secuti sunt, reges ratam legitimamq³ habuisse, ipsi suo exemplo gestisq³ satis ostenderunt. Omnes enim clero ex agris suis decimas dependerunt, & si qui minus interdum id quod mandarunt ipsi exequerentur, eos pœnis grauissimis castigarunt. Unde cum tempore Boleslai Regis aliqui in earundem decimarum manipularium solutione difficiles se præberent, nulla tenus passus est, inquit Dlugossus, decimarum manipularium pro Ecclesijs & ministris Dei in uniuersis principatibus suo imperio subiectis solutionem aut uarietate aliqua

Boleslaus anno
1020. apud
Dlugossus.

qua diminui, aut in dubium aliquatenus reuo-
cari, sed decreuit & mandauit illam esse per-
petuam & perennem; varia ultionis diuina
flagella, filijs, nepotibus, successoribusq; suis in-
terminans, si per quempiam illorum prefata-
rum decimarum contingeret solutionem inter-
cipi, transmutari, vel rescindi. Et cum rursus Anno 1022.
nonnulli nobiles Polonia, inquit idem Dlu-
gossus, sathana suggerente onerosam decima-
rum manipularium solutionem, onerosos Chri-
stiana religionis ritus dicentes, hi praesertim
qui in spurcitijs gentilitatis enutriti, iugum
orthodoxum non facile tolerabant, ad ritus re-
dire prophanos, & vetustam sacrilegamq; vi-
tam resumere, & decimas tempore instituto
non reddere, nec Ecclesias frequentare, mini-
strosq; & sacerdotes de eorum Ecclesijs pellere
frequenti conspiratione disponebant. Id cum ad
Boleslai Polonia Regis notitiam perductum
esset, non tulit fidelissimus fidei Catholicae pro-
pagator gliscentem conspirationem consurgere,
sed in ipso suo ortu illam mox extinxit. Au-

De Controuersiis inter ordinem

Flores enim illius missis militibus comprehen-
 dit, & capita conspirationis partim capitali
 supplicio extinxit, partim verberibus mulctauit.
 Eius vestigijs insistens Casimirus Magnus,
 cum exorta controuersia in minore Polonia
 esset inter Bodzantam ipsamq; non de decimarum
 iure, sed de vectoris solummodò rationeq; decimas
 exigendi, ita demum litem finiuit, ut eam
 arbitrio Iaroslai Gnesnensis Archiepiscopi,
 reliquerit, easq; leges Iaroslao censente
 summa Senatorum voluntate ediderit, quæ
 & decimarum iura stabiliunt, & modum earundem
 persolueendarum eam præscribunt, quem
 Archiepiscopus aquisimum opportunissimumq;
 fore decernebat. Hunc etiam secutus Vladislaus,
 Jagello, cum quidam inuenirentur, non quidem
 qui decimas iure deberi inficiarentur, easdem
 tamen per vim iniquissimè sibi vendicarent,
 pœnasq; & censuras, quibus ob tantam
 iniuriam afficiebantur, superbe contemnerent,
 eos quoq; grauissima lata lege coërcuit.
 Cum autem non ita diu post Casimiro eius

Casimirus Magnus 1359. in
 stat. fol. 53.

Vladislaus, Jagello 1443.
 in statut. V.
 Decime.

Casimirus 1458
 fol. 66.

eius filio Reipublica habenas moderante, idem accideret, is parentem optimum imitatus, sacrilegorum decreto haud dissimili compressit audaciam. Deniq³, ne omnium principum decreta atq³ sanctiones memorem, idem, Alexander, Sigismundus primus, aliq³ reges, in decimarum firmando iure, adeoq³ exequendo præstiterunt. Quæcum ita sint, quis te, calumniator, ferat, decimarum originem à bello nescio quo contra Saracenos suscepto Clemente 3. Pontifice facientem? Quis item sustineat has principum sanctissimas & æquissimas leges partim prætereuntem: partim inuoluentem, partim repudiantem, de iisdem deniq³ ita populariter ac seditiosè differentem, ac si decimæ nec iisdem statuerentur, nec roborarentur? Quis deniq³ te æquo animo patiatur, vetustissimorum Miecislai & Boleslai Polonia Regum nullam planè mentionem facientem, eosdemq³, ac si nihil unquam de decimis sanciuissent, alto præmētē silentio? Pudeat te, calumniator, tam mala fide pessimam tueri causam,

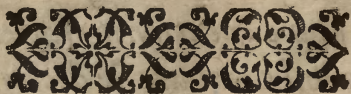
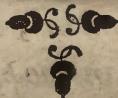
K

rudemq³

Casimiri decreti tale est exordium: Si regni nostri subitis clementiæ nostræ, & regaliæ prouisionis in augendis iuribus, & immunitatibus ac libertatibus conseruandis sinum extendimus: quanto magis Ecclesiis, vnde laus & honor altissimo IESV Christo, omnium creatori, salusque puenit animarum, nec non personis & membris Ecclesiasticis id facere ac impendere conuenit. In contextu & ea habentur: Decimas, quas sibi Deus in signum vniuersalis domini pro alimento seruientium, reddi censuit, aliæq³ animaduersione dignissima.

Sigismundi constitutio Cracouie 1532. Cum magna pars reip. nostræ in ordine & statu Ecclesiastico consistat, &c. Ecclesiæq³ regni nostri sint ampliter dotatæ, cum ad diuinum cultum peragendum & manutenendum, tum etiam ad viros literatos, &c. Ibidem etiam habentur constitutiones de decimis ex agris, sterilibus, sculterorum, hortis, terris vastatis, &c. deniq³ soluedas esse secundum præcaram consuetudinem dicitur.

De Controuersis inter ordinem
 rudemq; nobilitatem tam improba legum siue
 dissimulatione, siue malitiosa & fraudulenta
 interpretatione, à sanctissima & vetustissima
 decimarum persoluendarum consuetudine auo-
 care. Efficies tamen nihil, nec ullum causse
 tue afferes presidium. Illas enim quas prete-
 ris Miecislai & Boleslai sanctiones atq; ge-
 sta, aliorumq; decreta principum perpetuo vr-
 gebo, illisq; vel solis proclamabo decimarum
 aequitatem abundè firmari. Casimiri autem
 & Iagellonis, quas infringere conaris leges ita
 tuebor, ut quiuis intelligat te improbum esse
 calumniatorem, & iuris Poloni non in-
 terpretem, sed vexatorem, &
 exagitorem.



Casimiri

Casimiri esse legem, quæ
 IN STATVTIS EXTAT DE
 decimis, quãuis Iaroslai Archiepiscopi Gne
 snensis inter Casimirum & Bodzantam Epi
 scopum Cracouiensem arbitri nomen præ
 fixum habeat; eandemq; legis
 mam esse ac perpetuam.

Cap. VII.

B *TV IDEM INITIO*
 haud scio quonam pa
 eto iustissimam vel ma
 litia, vel certè imperi
 tia suspicionem effuge
 re possis, qui, cum Ca
 simiri Magni, & Ia
 gellonis de decimis sanctionum mentionem fa
 cias, Iagellonem tamen primum fuisse singas,
 qui post commentitiam tuam illam à bello sa
 cro decimarum originem, easdem lege firma
 uerit. V Vladislaum enim Iagellonem Casimi
 rus Magnus & atate & decimarum prædator
 ribus coercēdis antecessit. Sed hoc tibi donemus;

De Controuersis inter ordinem

nobis interim fiat potestas, ut, quò ordinis
 postulat ratio, prius dispiciamus quibus ratio-
 nibus Casimiri legem labefactare moliaris. Sic
 igitur tu: Leges, quæ Casimiri nomine circum-
 feruntur non Casimiri, sed Iaroslai & Bo-
 dzant & sunt. Illæ autem, quid ad nos? Clerum
 illi suum legibus illis obligare potuerunt, nos
 nullo modo. Tum etiam si essent Casimiri vo-
 luntate editæ, &c. tamen absq^{ue} secularium
 consensione latæ, nullæ forent. Non enim descri-
 pti sunt, inquis, præsentis equestris ordinis eius
 approbationis testes. Quod tamen in alijs Ca-
 simiri legibus obseruatum videmus. Et proinde
 nunquam pro legibus habitæ sunt, priusquam
 eas Lasus inter leges Regni retulisset. Deniq^{ue}
 cum uniuerso clero eam transactionem fuisse
 factam pernegas, & proinde perpetuam esse
 non potuisse. quia tamen hæc omnia exiguam
 omninò vim habere ad legem infirmandam
 animaduertis, illud saltem calumniaris extare
 aliam Bodzant & legem, quæ ostendat nobiles
 decimam soluisse liberam; in Bodzant & verò
 decreto

decreto à decimis eos agros immunes pronun-
 tiari, qui à tempore Iaroslai coli cœpissent; &
 cum contrarium clerus vrgeret, nobilitatem,
 Cromero teste, repugnauiſſe. Atq; hæc tu
 quidem affirmas, sed inuerecundè prorsus &
 impudenter. Tam enim clarum atq; euident
 est hanc de decimis sanctionem Casimiri esse,
 quàm aliam ullam ab ipso editam, & in Sta-
 tutorum volumine comprehensam. Casimirus Apud Herbo-
 rum fol. 53. enim ipse legem in primis esse suam testatur:
 Nos Casimirus, inquit, Dei Gratia Rex Polo-
 niæ significamus, tenore presentium, quomodo cu-
 pientes, &c. Et mox decreta aduersus eos, qui
 decimas ad se per vim rapuerunt, sequuntur.
 Et ut ipsa legis æquitas declaretur, ipsius feren-
 da causas producit Rex; ut oēs, inquit, cuius-
 cunq; status & conditionis existant, honestè vi-
 uant, alter alterum non ledat, & ius unicuiq; suum
 tribuatur. Tum ne minus legitime latæ causa-
 ri quis posset, de consilio, inquit, venerabilis in
 Christo Patris & Domini Iaroslai S. Gnesnen-
 sis Ecclesiæ Archiepiscopi, nec non Prælatorum,
 K 3 Palatinorum,

Palatinorum, Baronum, & vniuersorum nobilium nostrorum de terra Polonia. Deniq; ut legis ipsa perennitas & perpetuitas ostendatur; Ad perpetuam, inquit, rei memoriam. Si hac Casimiri lex non est, quam eius sanctio alteriusue cuiuscunq; principis esse censeatur? Quid enim in hac lege desideratur, quod in alijs quibusuis sanctionibus inuenitur eo consilio adiunctum, ut earundem auctor cognoscatur? Quòd autem Iaroslai & Bodzanta nomina legis statim initio ascripta sint, nihil siue veritati, siue firmitati legis derogat. Alio enim consilio quam legis statuendæ causa sunt apposita. Primum quidem voluntate regis, qui eo in negotio opera eorundem usus fuerat. Deinde necessitate. Siquidem illa ipsa sanctione multum de seueritate in decimis exigendis tum usitata remittebatur. Hoc autem absq; spiritualium consensu fieri non poterat. Deniq; stylo illius seculi, quo nondum certa formula legum ferendarum, uti nunc esse cernimus, præscripta fuit. Quòd verò singulorum Senato-

rum

rum requiris nomina, iniuria facis, cum Casimirus ipse vniuersorum non Senatorum modo, sed etiam nobilium consilio atq; suasu eandem se tulisse dicitur: Et aliorum quoq; Regum decreta inueniantur, ubi ordine singulorum nomina non percenseantur, ut Ioannis Alberti Petricouia, Alexandri in Radom, Et ipsius Casimiri, quod tu impudenter inficiaris, Vislicia. Quod deniq; non cum vniuerso clero transactionem eam factam, (ita enim loqueris) Et proinde perpetuam esse non potuisse caussaris, friuolum est Et inane. Quid enim obstat priuatam controuersiam legi publica condenda occasionem praeuisse? Quid item rationi magis consentaneum, quam ut iniuriam, quam Bodzanta passus est, optimi Regis equitate lex publica ab vniuersis propulsaret? Quin Et perpetuam esse potuisse, atq; adeo perpetuam euasisse, Casimirus ipse testatur, Et decimarum pendendarum in Polonia consuetudo docet. De Lasco Episcopo quod memoras nihil moror. Nisi enim Lascum legem ipsam condidisse

Ioannes Albertus Petricouiae Anno 1495.

fol. 96.

Alexander in Radom anno 1505. fol. 9.

Casimirus Visliciae anno 1368.

fol. 8.

disse ostenderis, nihil effeceris. Si enim quia in volumen Statutorum ipse retulit, minus est legitima sanctionis auctoritas, & alia abrogentur leges, quas Herbortus sparsas ac dissipatas comportauit. Interim de Lasco hoc dicere habeo, nullum extare volumen aliud, in quo statuta descripta sint, Regum ordinumq; consensione approbatum, & in Archiujs primarijsq; Ecclesijs in charta pergamena asseruatum, vsuq; ipso, & consuetudine tritum, prater hoc unum, quod Lascus composuit. Ex eo Herbortus & Przulysius omnia desumpserunt; hic tamen quia varia heretica commenta statutis apposuit, explosus est ab omnibus. Sed enim hanc siue legem siue sanctionem à Iaroslao quidem scriptam, Casimiri iussu editam in veris Regni legibus in presentia esse numerandam, illud praterea ostendit, quod Vladislans Jagello hac atq; similia cleri priuilegia in vniuersum lege communi ordinum consensu lata stabilauerit. Ut indigena, inquit, nostri tam spirituales, quàm seculares, absq; ulla ambiguitate iuribus
 & pri-

Iagello prope
 Czerwiensko
 Anno 1422.

Et privilegij, quæ illis sunt dudum à præde-
 cessoribus nostris data, securius uti possent, nec
 aliqua circa eorum continentiam hæsitantia
 suspendi, omnia Et singula privilegia, liberta-
 tes, Et concessiones, quas obtinent sub quacunq;
 verborum forma, Et c. in omnibus punctis in-
 nouamus. Et alibi idem ipse V Vladislaus om-
 nes Ecclesias in omnibus earum iuribus, im-
 munitatibus, ac metis, ac distinctionibus an-
 tiquis, quibus temporibus dominorum, inquit,
 prædecessorum nostrorum fruebantur, conser-
 uamus: ibidemq; consuetudines omnes tempo-
 re Casimir regis Et aliorum per spirituales ob-
 tentas approbat. Quo quidem privilegio om-
 nes Iaroslai, Et Bodzanta legis clausulas atq;
 partes confirmatas liquidò patet. Siquidem
 nulla alia eiusmodi distinctiones, (ut cum Ia-
 gellone loquar) metæ, puncta, in statutis Casi-
 miri, si hæc exceperis, extant. In eandem fer-
 mē sententiam Ioannes Albertus ait se confir-
 mare omnia Ecclesiæ iurata à ordinaria, quàm
 extraordinaria, decisiones, et arbitria per quas-
 L cunq;

In Testna Et po-
 stea Cracouie
 Iagello anno
 1433.

Ioannes Alber-
 tus anno 1501.

cunq; personas facta & data. Quibus verbis
 clarissimè indicat se leges has, quas Bodzanta
 & Iaroslai dicit, approbauisse. Jam verò quòd
 contendis, etiam si hæ leges legitimæ habeantur,
 nulla tamen ratione vniuersos obligare, quo-
 In stat. fol. 56. niã Bodzanta lex inueniatur, qua innuit
 nobiles pendisse decimam liberam, alios verò
 illiberam, nescio quale sit; nec ego tale statu-
 tum reperio vsquam. Vocem quidem (illibe-
 ram) inuenio in eodem Casimiri & Bodzanta
 decreto, ex ea tamen nobiles liberas & arbi-
 trarias soluisse decimas sanè non colligo. Hæc
 enim decreti verba sunt: Item decreuimus,
 quod vbiq; aliquis nobilis alteri nobili sibi
 æquali hereditatem suam obligauerit, & cre-
 ditor agros coluerit, in ea decimam frugum de
 agris suis soluat illi Ecclesie, cui is, qui obliga-
 uit soluere, conseruat ab antiquo. Nec illud
 haud scio an queas ostendere, quod de Iaroslao
 ex Cromero refers, in eius nimirum lege for-
 mulam hanc inueniri, vt qui agri à Iaroslai
 temporibus primum coli cœpissent, illi à deci-
 mis

mis pendendis prorsus liberi haberentur. Neq₃
 equidem mihi queo persuadere tale quidpiam
 extare, cum Iaroslai lex, qua in Statutis inue-
 nitur, de omnibus in uniuersum agris decernat:
 Et ea perpetua fuerit consuetudo, ut ex omni-
 bus agris nullo discrimine decima soluerentur.
 Est igitur hac tua, calumniator, excogitata
 ad veritatem labefactandam inuentio. Casti-
 miri interim sanctio firma, fixaq₃ manet, Et à
 tuis calumnijs tutissima. Nunc superest, ut,
 quoniam VVladislai quoq₃ Jagellonis decre-
 tum conuellendum tibi suscepisti, id quibus
 fretus rationibus facias, dis-
 quiramus,



De Controuersiis inter ordinem
 Vladislai Jagellonis san-
 CTIONEM DE DECIMIS LE-
 gitimam esse. nec à Ludouico, aut Sigis-
 mundo Augusto abrogatam.
 Caput VIII.



ULTASUNT CA-
 uillationum tuarum,
 calumniator, capita,
 quibus huius auctori-
 tatem legis infringere
 niteris, sed inania ita
 & friuola omnia, ut
 nullo negotio refellantur. Cùm enim ita disse-
 ris: Ludouicus Rex ab omnibus contributioni-
 bus, censibus regijs, nobilitatem Polonam an-
 tea fecit immunem, non potuit ergo Jagello suc-
 cessor eius priuata auctoritate nobilitatem no-
 uis contributionibus onerare; respondeo tibi de-
 cimas contributiones non esse, ac multò minus
 nouas contributiones: ut potè, quæ unà cum fide
 christiana in Polonia cœperint. ac Ludouicus,
 decimarum

decimarum ne verbo quidem meminit, nobilitatem autem Polonam à tributis solum facit immunem? Hoc autem quid ad rem? ab ijs nobilitatem liberam facit, à quibus ipsi potestate regia licuit: à decimis neq; liberat, neq; liberare quidem potuit, cum id ad ius diuinum pertineat, & ante eum Miecislai, Boleslai, & Casimiri Magni leges extiterint, quibus uniuersi ad decimarum solutionem astringerentur. Cum rursus Ordines sub Sigismundo Augusto narras priuilegium à Jagellone datum, arte atq; precibus extortum iudicauisse, & proinde id ipsum abrogauisse, impudenter, pace tua dixerim, mentiris. Ubi enim tale ordinum extat de Jagellonis priuilegio iudicium? Ubi quoq; sanctionis ipsius abrogatio? Illud solum quibusdam importunè flagitantibus Sigismundus annuit, ne capitanei exequi tenerentur, quod Ecclesiastici in eos statuerent, qui decimas non soluissent; verum & hoc uniuerso clero repugnante & reclamante. Quod proinde & iniquè factum, & contra leges sanc-

Capite 3.

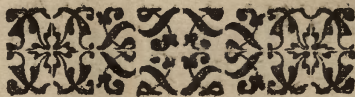
1557.

tum, nullam vim legis obtinere potuit, ut antea pluribus demonstraui. Ne illud memorem hoc quoq; decretum qualecunq; ab eodem postea Sigismundo fuisse antiquatum. Cum etiam illos solos priuilegio Jagellonis notari ais, qui decimas rapuerunt, non autem eodem desiniri decimas ex agris nobilium ad Ecclesiasticos iure pertinere; ipsius priuilegijs uerbis te refello. Quicumq; princeps, inquit Jagello, seu capitaneus, Baro, aut nobilis, &c. decimas (quas sibi in signum uniuersalis dominij pro alimento seruentium reddi censuit) rapuerit, inuaserit, &c. Jure enim diuino decimas ad Ecclesiasticum ordinem spectare lex dicit, à quo nobiles sanè non magis quàm plebei, (cum omnes constringat aequè) excipiuntur. Ut autem alijs uerbis rem totam lex exprimeret, nulla planè erat necessitas, cum ex nobilium numero prorsus nemo decimas deberi clericis inficiaretur, et si quidam alieni cupidiores easdem per summam iniuriam sibi uendicarent. Cum deniq;

ais in priuilegio commemorari castra, villas, possessiones

possessiones Ecclesia, & proinde non in secula-
 rium sed Ecclesiasticorum bonis decimas in-
 telligi deberi, fraudulentissimè & malitiosissi-
 mè calumniaris. Priuilegij enim ea est formu-
 la, ut primum eos qui decimas rapiunt, tum
 autem & eos, qui domos, villas, castra, &c.
 ad Ecclesias piaq; loca spectantia inuadunt,
 castiget. Quin & in hoc ipse tibi, ô bone, con-
 tradicis. An non tua illa initio huius disputat-
 ionis sunt verba: Flagello precibus & persua-
 sionibus victus literas dat clericis, quibus deci-
 mas in suo regno exigendas permittit.

Oportet, iuxta prouerbium,
 mendacem esse me-
 morem.



Decimas

De Controuersis inter ordinem
 Decimas Ecclesiastico or-
 DINI IVRE DEBERI EX VE-
 tustissimis Regum Poloniae diplomatibus:
 ex Regum ipsorum exemplo, qui ex bonis
 suis semper decimas dependerunt: ex
 ipso denique Præscriptionis
 iure manifestum esse.

Caput IX.



*V*RE ERGO NATVRAE,
 Diuino, & humano ab
 vniuersis Poloniae pro-
 ceribus in volumine
 Statutorum probato, et
 recepto, decima Ecclesi-
 astico debentur ordini,
 vt ex diuinis literis, grauissimorum scripto-
 rum testimonijs, vetustissimarumq; legum au-
 thoritate demonstrauit. Nunc autem, quoniam
 & alia suppetunt argumentorum genera, qui-
 bus decimarum equitatem stabiliamus, &
 ipsa quoq; comprehensa paucis proferamus.
 Illud autem primum sit, quòd vetustissima
 extent

extent priuilegia Ecclesijs singulis propria, ex quibus constat clericis statim cum ipsa Christiana religione ius decimas accipiendi fuisse tributum. Et quidem primò Archiepiscopum Gnesnensem decimas habuisse, antequàm Casimirus vocabulo Iustus Polonia Dux esset, ex priuilegio Institutionis vetustissimæ Abbatia Suleiouiensis ostendi potest. Bolelaus enim Boleslaus Pudicus anno 1202.
Dux, cognomento Pudicus in diplomate suo, confirmat & recitat diploma Aui sui Casimiri Anno 1176.
Iusti, in quo sub finem hæc clausula inuenitur: Sciendum deniq³, quòd Dominus Petrus Gnesnensis Archiepiscopus huius sancti operis coadiutor esse cupiens diuina instinctione, & in ea ex Fulconis Cracouiensis Episcopi petitione decimam de Silio cum pertinentijs suis, decimam de Belai, de Lanc^ono, de Miloiovv & Stampit^o, de Sbilou & Domocelanes contulit eisdem Fratibus. Ecclesiam quoq³ de Baldricovv cum decimis, decimam de Standovv, de Cheuam, de Pasturovv contulit, & Sigilli nostri & sui, & Fulconis Episcopi Cracouiensis
M
munimine

munimine roborauit. *Ista porro villa, aut sanè ex eis pleraq̄, Casimiri Ducis erant, uti ex eodem privilegio colligitur. Archiepiscopus nihilominus in eis decimas possidebat, quas Fratribus petente Fulcone Cracouiense Episcopo est elargitus. Hoc idem de decimis cleri reliqui ex antiquissimo privilegio institutionis Abbatie VVangrouecensis à Sbilutho ciue Polonia coram Messicone Duce colligi potest, in quo hæc clausula sub finem subiicitur: Et hæc sunt ville, quarum decimæ attinent B. Petro, Bartozega, Slozim, Bucouæ, Dambronici, &c. Et deinde: Igitur si quis hæc violauerit, anathema sit. VVenceslaus etiam Rex Boëmiæ, Dux Cracou. & Sendom. omnes fundationes Ecclesiarum, monasteriorum, decimasq̄ nominatim suo privilegio stabilit atq̄, roborat. Casimirus quoq̄, Magnus in singulari ac præcipuo quodam Diplomate Ecclesiæ Gnesnensi concesso de decimis ita decreuit: Adijcimus decernentes, quòd milites non impediunt, nec prohibeant in grandijs villanorum suorum venditionem liberam*

Anno 1153.

Anno 1291.

Casimirus Mag.
1337. Cracouia

liberam decimarum, ne propter hoc Deus pro-
 uocetur, cum iuxta ius naturale liberum esse
 debeat de re propria disponere prout placet. Iure
 ergò natura, si Casimiro credamus, decima ad
 clerum spectant. Et infra: Etiam declarantes
 adijcimus, quòd sicut Gnesnensem Archiepisco-
 pum & suam Ecclesiam inuenimus in pos-
 sessione & perceptione telonei decima septima-
 nei, in infra scriptis locis & ciuitatibus nostris
 videlicet in Calicz, in Piotricouia, in Siradia,
 &c. ita eos volumus remanere perpetuò in
 perceptione huiusmodi decima septimanei telo-
 nei predicti pacificè & quietè. Idem etiam ipse
 Rex postmodum concordiam iniijt perpetuò du-
 raturam consilio Baronum terra Polonia cum
 Iaroslao Gnesnensi Archiepiscopo de decimis,
 de Maldraz, Fertombus ex terris Polonia &
 Lancitia ad clerum spectantibus, aliaq; com-
 plura laude dignissima decreuit. Testis & ve-
 tustissima decimas pendendi in Polonia consue-
 tudinis est Innocentij Pontif. (qui post Christi
 fidem in Polonia receptam annum circiter cen-
 tesimum

In Priuilegio
 Dat. Posnaniae,
 1360.

tesimum & trigesimum vixit) Bulla, in qua iam Diaceses in Polonia constitutas commemorat, & decimas quæ ad Ecclesiam Gnesnensem spectabant, & antea persoluebantur recenset, ipsasq₃ suo quoq₃ diplomate roborat & confirmat. Testis quoq₃ est & alia Eugenij III. qua donationem factam VVernero, VVladisl. Episcopo Castri Gdansk in Pomerania cum decima tam annonæ, quàm omnium eorum, quæ de nauibus soluntur, ratam legitimamq₃ decernit. Testes innumera alia sanctiones, ac diplomata vetustissimorum tum Polonia principum, Premislai Ducis Polonia, Boleslai, Samouiti Boleslai alterius, Casimiri aliorumq₃ Masouia Ducum ac Ludouici Hungaria & Polonia Regis, aliorumq₃ Polonia Regum recentiorum: tum Romanorum pontificum Ecclesia Craconiensi, VVladislauiensis, Posnaniensis, Plocensis, alijs concessa, quæ breuitatis studio volens atq₃ lubens praterere. Unã tantum hic apponam Sigismundi I. scriptum, quod ad Prussos de decimis Episcopo VVladisl. pendendis misit sapiens planè ac religiosum.

Eugen. 3. Anno
1148. in lib.
Priuileg. Eccles.
VVladisl. fol.
57.

Anno 1252.
An. 1297. in
Zochasseuo.
Anno 1300.
Bude 1335.
24. Ian.

Sigismundus Rex ad Con-
SILIARIOS TERRARVM
Prussiae de decimis Episcopo Wladis-
slauensi pendendis.

MAGNIFICI ET GENEROSI
 Sincerè nobis dilecti, Accepimus li-
 teras vestras, quibus nescimus pro-
 lixa ne magis ac indignè nobis, cùm aduersus
 decretum nostrum, quod de soluendis decimis
 Episcopo Vladislauensi, anno superiore ius-
 te & equanimiter tulimus, respondetis, idq;
 agitis, docentes nos quasi nouum aut desulto-
 rium Christianum, de lege gratia, de sublato
 Sacerdotio Leuitico, de non contribuendo pa-
 storibus, nisi pascant, & alijs tritis iam Apo-
 statarum cantilenis, non temperantes interim
 ab aculeis in suum Episcopum, & pastorem:
 unde vehementer miramur, quæ est ista noua
 christiana ratio. Quia per legem gratia, quæ
 tantum legi iram operanti contradicit, per li-
 bertatem Euangelicam, quæ solum seruituti
 M 3 peccati

De Controuersis inter ordinem
 peccati opponitur, duplex, idq; ingens pecca-
 tum aduersus diuinas & humanas leges com-
 mittitis: Alterum non reddendo proximo suo
 atq; adeò pastori qua sua sunt: Alterum lite-
 ris & decretis principis sui non parendo. Si per
 legem gratia liber est populus à soluendis deci-
 mis, qua ministris Dei debentur, eadem lege
 liber erit à soluendis tributis, qua alijs ordini-
 bus & potestatibus debentur. Nam lege gra-
 tia omnes pariter christiani in unam liberta-
 tem sunt asciti. Si ob hoc quod sublatum est sa-
 cerdotium Iudaorum, non plus habeant sacer-
 dotij christiani sacerdotes, quam id quod com-
 mune est omnibus, neq; illis suos prouentus de-
 betis: pari ratione abolito regno Iudaorum chri-
 stiani non plus erunt Reges, quam ceteri chri-
 stiani. Nam per legem gratia omnes ex aequo
 Regale sacerdotium esse cēsentur. Quod si chri-
 stiani principes decimas & prouentus successo-
 ribus Apostolorum non rectē contulerunt, mi-
 nus rectē Apostolis ipsis primi illi christiani
 precia bonorum suorum omnium conferebant.

Sinefas

*Si nefas est Pontificem ob non redditas decimas
 populum excommunicare, maius erit nefas
 quod Apostoli ob negatam pecuniam Ecclesia
 dicatam utraq; morte condemnabant. Si non
 pendendum est pastori nisi pascat, & doceat:
 non pendendus erit etiam à plebe suus census
 ordini seu statui militari, nisi militet, & popu-
 lum Dei tueatur: Si deniq; non sunt valida do-
 tes & priuilegia maiorum & antecessorum
 nostrorum Ecclesiasticis collata, cuius erunt
 firmitatis illa alijs ordinibus sub paribus signis,
 pari attramento & pelle concessa. Atq; hæc sunt
 illa Euangelicæ rationes, quæ nunc orbem ter-
 rarum seditionibus, tumultibus, periurijs, &
 sacrilegijs implent. Graui igitur & molestissi-
 mo animo ferimus, quod aduersus decretum
 nostrum tales literas talibus impijs dogmati-
 bus consutas miseritis, quæ non solum indigna
 sunt, auribus nostris, & ab uniuersa Ecclesia
 Catholica damnata; sed etiam à nobis & alijs
 christianis principibus publicis edictis vetita:
 & proinde denunciamus vobis hanc immuta-
 bilem*

De Controuersis inter ordinem
 bilem sententiam, & voluntatem nostram,
 quod decretum ipsum nostrum iuste & legiti-
 mè latum nulla ex parte mutaturi, neq; Domi-
 num Episcopum, & iura ipsius nostro debito
 patrocínio deserturi sumus. Et si in ea contu-
 macia perseuerare volueritis: Nos id, quod ad
 iustum & christianum principem attinet, exe-
 quemur. Datum Petricouia decima Ianuarij,
 Anno Domini 1528.

Atq; hæc omnia sunt huiusmodi, ut, si ni-
 hil in statutorum volumine de decimis extaret,
 satis superq; decimarum equitatem compro-
 bent, adeoq; seculares astringant, ut easdem
 studiosè diligenterq; dependant. Alterum pro
 decimarum equitate argumentum illud sit,
 quod ex Regum omnium desumitur exemplo.
 Constat enim omnes, qui hæctenus vixerunt
 Reges, adeoq; ipsum postremum, omniq; me-
 moria dignum Stephanum ex agris suis regijs
 decimas clero dependisse; adeoq; decreuisse non
 semel, ut ex iure (quod terrestre vocant) li-
 quet, etiam post intermissam iurisdictionem,
 ut decima

ut decima ab alijs dependerentur. Quorum & exempla, & decreta, ac qua mandata dicunt etiam Sigismundi Augusti Episcopis & Capitaneis data tantum valere, ut subsequuta sit eorundem perpetuò executio, donec maledictis compositionis nomen iustitia cursum retardauit. Inficiari non potes. Hoc autem ipsorum factum est eiusmodi, ut ex eodem & legum interpretationem, nobilitatis uniuersa aut oramentum, decimarumq; persolueendarum obligationem habeamus. Quæ enim legis explicatio certior Regis ipsius facto & exemplo, vim ipsam legis non animo modò, sed oculis etiam ipsis obijciente? Quæ etiam fieri potest, ut subiectorum bona libera magis sint & immunia Regis ipsius possessionibus? An maiores subditorum quàm principum prerogatiua? An possessiones à regijs deriuatæ, à regibusq; ipsis quasitæ, præstantioribus, quàm ipsorum regum fundi, priuilegijs uallari, & muniri possunt? An is, à quo omnia emanant priuilegia, solus iisdem careat? Quod igitur Rex sibi non uen-

N

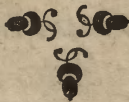
dicat,

In Lucam.

dicat, nullo modo sibi tribuere subditi possunt. Si enim (Ambrosius ait) censum filius Dei soluit, quis tui tantus es, qui tibi non putas esse soluendum? Non debet ei, cui quod minus est non licet, quod amplius est licere. Cum igitur, ut rem à capite arcessam, MiecZislaus rex ex suis subditorumq; possessionibus decimas pendendas edicto perpetuo cauerit, ipseq; & posterius easdem persoluerint, nulla ratione ab eorum autoramento ij, qui in eorundem ditione & potestate sunt, immunes esse queunt. Quin imò, etiam si de decimis nulla omninò extaret lex, Regis ipsum factum loco legis habendum esset. Ea est enim omnium gentium, ac in primis Polonia consuetudo, ut ubi lex scripta deest, ad exempla maiorum ac Regum maxime recurratur, ab iisdemq; quid statuendum ac decernendum sit in dubijs & ambiguis accipiat. Tertium ex ipsa præscriptione firmissimum est sumere argumentum. Legibus regni sancitum est triennij rei cuiuspiam possessionem sufficere, ut quis nequeat rei possessione dimoueri.

Casimirus Magnus
 Vielicie
 fol. 18.

moueri. Ecclesiastici autem non iam trium annorum spacio, sed ab ipso christiana religionis principio decimas in Polonia possederunt, ac in presentia, ubi equitas locum habet, possident; nemo igitur nisi iniuria easdem subtrahere, aut usurpare potest; maximè cum ipsa præscriptio tot roborata legibus, tot vallata priuilegijs existat. Ut tu hoc loco iurè falsitatis arguaris, qui hanc decimarum pendendarum consuetudinem ex libera hominum voluntate, non autem ex necessitate legis profectam comminisceris: in eo etiam meritò reprehendaris, quod ad eò iuris imperitus sis, ut nescias vel ipsam consuetudinem præscriptione roboratam, vim legis apud omnes gentes perpetuò obtinuisse.



Decimas non deberi mini-
STRIS HÆRETICORVM PRO-
pter Cōfœderationem, vt fingit calumniator:
Confœderationem autem nullam esse in
Polonia legitimè factam, ac ne
fieri quidem posse.

Cap. X.



NIMADVERTERAS
tu opinor, calumniator,
quamuis id dissimula-
re, quàm fateri malue-
ris, manifestius esse de-
cimas Ecclesiastico or-
dini deberi, quàm ut ne-
gari, nisi impudentissimè posset. Quare id tan-
dem & ipse, quamuis timide, confiteris, illudq;
peroptas solum, ut ministris tuis hæreticis po-
tius, quàm clero Catholico dependantur. Ma-
iores, inquis, nostri non aliam ob causam deci-
mas pendebant sacerdotibus, quàm ob sacrorum
communionem. Cur ergo nobis non liceat eis
decimas dependere, quorum Dei colendi præ-
scriptum

scriptum & doctrinam sequimur suadente
 conscientia? An non hoc iam liberum cuiq;
 cum liber cultus permissus sit religionis? Et ad
 extremum permolestè fers Catholicos in Comi-
 tijs eam conditionem abnuisse. Itane verò?
 Ministris ergo decimas dependere vultis; &
 Christi aduersarijs Christi hereditatem à legi-
 timis possessoribus ereptam tradere? Quo iure?
 Qua nixi consuetudine? Ego sanè in uniuerso
 Statutorum volumine legem nullam descri-
 ptam inuenio, quæ id decernat, ac multò minus
 ullius apud quemcunq; historicum consuetudi-
 nis mentionem, quæ decimas ministris dependi
 suadeat. Si quæ autem de hæreticis extant leges,
 ut sanè sunt complures, ea nulla iisdem decer-
 nunt præmia, sed eos proscribunt potius, eorūq;
 bona omnia fisco addicunt; & diuinæ literæ hæ-
 reticis non mercedem aliquam, sed pœnas ubiq;
 ac supplicia proponunt. Ut vel hinc conijcere
 possis, quid tuis ministris debeat. Ad hæc de-
 cimas Mieczislaus, Boleslaus, Casimirus Ma-
 gnus, reges cateri, uniuersa deniq; nobilitas

Vladisl. Ta-
 gello in V Vie-
 lun. fol. 75.

Confœderatio
 Principum in
 Korzin.

Anno 1438.
 fol. 75.

non ministris ad regnorum interitum & euer-
sionem natis, sed sui similibus, id est, catho-
licis sacerdotibus alendis & sustentandis reli-
querunt. Ut iam minimè fas tibi sit alienum
tuis ministris tradere. De libero cultu reli-
gionis permissio, quod ais, mendacium est. Nun-
quam enim alia in Polonia præter Catholicam
probata & recepta est. Confœderatio enim bo-
na nobilitatis parte, ac clero uniuerso reclaman-
te per vim & fraudes tum in Augusti interre-
gno, tum in postrema ordinum conuocatione in-
troduc̃ta est. Et proinde aduersus veteres

Alexand. in Ra-
dom. fol. 265.

Principum contra hæreticos conspirationes
& confœderationes, & sacratissimas regni
leges, (quæ omnium ordinum consensum ad ali-
quid faciendum requirunt, & nihil in Comi-
tibus tractari volunt, quod Nuncijs à nobilitate
in mandatis datum non fuerit) nisi omnia vio-
lentur ac imminuantur iura, valere nequit.

Sed præstat confœderationes ipsas, legesq; ad-
uersus hæreticos latas hic adscribere. Sic igitur
ordines regni in Korczin, cum hæc præfati fuif-
sent:

Anno 1438. die
S. Marci.

sent; Nos Principes spirituales & seculares, Barones, & Comites, Proceres, Milites, Nobilitas, Ciuitates totaq; communitas Regni Polonia singulariter singuli, & vniuersaliter vniuersi eodem animo, eadem voluntate, scientia, assensu, & ratihabitione: omnes unanimiter decernimus et significamus tenore presentium & c. quod quicumq; existat indigena Regni Polonia, & c. vellet aliquas inobedientias contra ius terrestris commune, & c. aut etiam hereticales errores facere, vel promouere, contra talem, siue tales, cuiuscunq; status, gradus, conditionis, & praeeminentiae fuerint, siue spirituales siue seculares, & in eorum destructionem consurgere volumus, & promittimus sub fide & honore nostris, absq; dolo & fraude: nec ipsis auxilio, vel fauore patrocinari volumus sub fide & honore nostris; etiamsi sanguine, affinitate, & quacunq; propinquitate fuerint nobis, aut alicui nostrum coniuncti: nec pro eis loqui volumus aliquod verbum, sed eos & eorum quemlibet talem punire volumus, & promittimus.

De Controuersiis inter ordinem
mittimus. Atq; hæc illi & christianissimè &
sapientissimè. Quàm verò dissimiliter isti, qui
vel in Augusti interregno, vel nuper in Con-
uocatione confæderationem architectati sunt?
Libet enim alteros cum alteris conferre. Illi:
Nos spirituales & seculares: his Nos seculares.
Constat enim Ecclesiasticum ordinem uniuersum
impia huic conspirationi refragatos. Illi:
Quicumq; hæreticales errores facere, vel promo-
uere uellet, in eorum destructionem consurgere
uolumus: hi; omnes in sua religione quietos si-
nemus: Illi deniq; Nec pro eis loqui uolumus
aliquod uerbum, sed punire promittimus: hi;
eos defendemus ac tuebimur, ac, si qui ipsis fue-
rint impedimento, quo minus hæreses suas li-
berè licenterq; disseminent, ij grauissimis affi-
cientur pœnis. Quæ tamen omnia talia sunt,
ut satis ostendant hanc confæderationem priori
illi contrariam ac repugnantem, non tam con-
fæderationem quàm impiorum aduersus Do-
minum & aduersus Christum eius conspira-
tionem esse, ac proinde eiusmodi quæ nullum in
regno

regno optimis firmato legibus locum habere debeat. Sed non fuit hec sola principum in Polonia Catholicorum contra hereticos confœderatio, quin & eam alia haud diſſimiles anteeſſerunt, & una Maſouia Ducis cum ſuis contra Lutherum eſt ſubſecuta, quas breuitatis ſtudio prætermitto. Iam verò leges præſantiſſimorum Polonia Regum contra hereticos late innumera propemodum inueniuntur. adſcribam paucas.

Varſauie in
Comit. Anno
1520.

V Vladislai Jagellonis ſanctio eſt: *Maturo* In VVielun
conſilio Prelatorum, Principum, ac Baronum 1424.
noſtrorum habito, & conſenſu, præſentibus decernimus, & pro firmo, conſtanti, & pro irrefragabili edicto, teneri præcipimus: Ut quicumq; in Regno Polonia noſtro, & terris nobis ſubiectis, hereticus, aut hæreſi infectus, vel ſuſpectus de eadem, fautor eorum vel director repertus fuerit, per noſtros capitaneos, conſules ciuitatum, & alios officiales, ac quoslibet ſubditos noſtros, ſiue in officijs ſiue extra viuentes, velut Regiæ Maiestatis offenſor capiatur, & iuxta exigentiam exceſſus ſui puniatur. Ac

De Controuersiis inter ordinem

mox grauissima subiunguntur pœna decretæ in eos Regno Polonia subiectos, qui ad tempus præscriptum ex Boëmia non redirent. Idem quoq; ipse Iagello Dignitarios, quos uocant, statuit non esse eligendos alios quàm qui fuerint Catholici, & Romanæ Ecclesiæ obtemperantes:

Fol. Stat. 126.

Nec etiã, inquit, aliqua officia terre perpetua, ut sunt, Dignitates, Castellanus, &c. obeãt, quia sæpè diuersitas cultus diuersitatem inducit animorum. Ac ad extremum concludit omnes libertates, gratias (uerba decreti sunt) illis tantummodò concedi, qui sint cultores Christianæ religionis Romanæ Ecclesiæ subiecti. Sigismundus I. huius insistsens uestigijs plurima & sapientissimè & sanctissimè in eandem sen-

Torunij 1520.

tentiam decreuit. In hac enim uerba Torunij legem sanciuit: Manifestum facimus harum serie literarum, quod intelligentes ad Regnum & dominia nostra inferri nonnullos libellos cuiusdam fratris Martini Lutheri Augustiniani, in quibus multa continentur tam contra sedem Apostolicam, quàm etiam in per-

turbatio-

turbationem communis ordinis, & status rei Ecclesiasticae & religionis. Cum enim in regno nostro ex huiusmodi scriptis errores aliqui pullularint, officij nostri ut christiani principis & fidelis filij sanctae matris Ecclesiae esse duximus, ut autoritate & potestate nostra Regia huic cepto noxio resisteremus. Mandamus itaque vobis omnibus subditis nostris, & cuilibet vestrum seorsim, ut nemo deinceps audeat talia opera, ut praemissum est in regnum & dominia nostra inferre, vendere, aut illis uti, sub poenis confiscationis bonorum atque exsilij, quas unusquisque mandatum nostrum transgrediens sine ulla excusatione tam ignorantiae, quam alterius causae subibit. Et Cracoviae haud dissimiliter: Nos pro officio christiani principis Cracov. 1523. eam ipsam religionem, à S. Patribus ordinatam, ac per sanctam Ecclesiam Romanam directam, nobisque à maioribus nostris per manus traditam, ac per nos quoque & gentes nostras, multo sanguine, & clarissimis gratia Dei victorij haecenus defensam à labe haeretica his

De Controuersis inter ordinem

temporibus in vicinia emergente integram ac
 immaculatam in regno ac dominijs nostris con-
 seruare volentes, publicis edictis mandauimus
 &c. ne qui dogma ipsum pestiferum ac
 iam pridem damnatum approbare, profiteri,
 vel tueri auderet sub pœna capitis & confisca-
 tione bonorum omnium, &c. Eiusdem quoq;
 Edictum extat contra religionis innouatores
 grauissimum & seuerissimum: Audimus, in-
 quit, permultos esse in regno nostro factiosos, &
 nouandarum rerum cupidos homines, qui se-
 ctas ab orthodoxis patribus, in vniuersalibus
 concilijs reprobatas, non in occulto saltem se-
 ctantur: sed & publicè profitentur, & dissemi-
 nant, non sine contemptu piarum sanctionum
 à sancta catholica Ecclesia institutarum &
 receptarum, atq; Edictorum nostrorum. Esse
 item non paucos, qui liberos, propinquos, &
 affines suos VVittebergam mittunt, vt illic
 mox ab ineunte etate, priusquam nouerint ma-
 lum à bono discernere, pestifera dogmata, ab
 ipso Luthero, qui horum malorum caput est,
 imbibant,

ANNO 1534.

imbibant, & postea in regno nostro diffundant, et propagent. *Quæ res quam feliciter vicinis circum circa regionibus ceciderit, nemini obscurum est. Videmus enim luce meridiana clarus, quantæ seditiones, quantæ cades, bonorum direptiones, & quantæ rerum omnium perturbatio, quantæ pietatis ruina, quantæ deniq; honestatis eversio ex his initijs excitata sit. Quod ne nobis quoq; & subditis nostris unquam usu veniret, cauimus aliquoties edictis nostris, grauibus pœnis in transgressores constitutis. Quod attinet ad eos, qui apud Lutherum vel Et infra. apud quoscunq; alios factionum istarum principes vitam degunt, ijs omnẽ aditum ad quasuis dignitates & Magistratus præcludemus in posterum. Deniq; Cracouia, ne violari aut Cracouie Anno 1543. immutari religio in Polonia posset, hanc quam subiungimus æquissimam sanctionem condidit: In eo cum Consiliarijs nostris, & Nuncijs terrestribus conuenit nobis, ut liberum sit unicuiq; nostrorum subditorum de Regno nostro exire, ad quamcunq; Regionem vellet, videndi, seruendi,*

De Controuersiis inter ordinem

uiendi, & se in bonis moribus, ac honestis disciplinis exercendi causa, & propter bonas literas ab Ecclesia admissas; alioqui si quis rediens ex aliena prouincia qualescunq; nouas doctrinas, aut libros propagare, subministrare, & uti illis uellet, is iuxta antiqua iura & priuilegia Regni debet se iustificare. Quin & Sigismundus Augustus optimum ac sanctissimum parentem imitatus complura contra hereticos edicta composuit. Quorum primum, quod quidem sciam, illud est, quod ad Andream Comitem à Gorka Generalem Capitaneum misit, quo Picardos exules ex Boëmia & Morauia grauissimis propositis pœnis Regno excedere iussit. Alterum est, quod Vilna non ita diu post edidit, cuius illud est exordium: Perfertur ad nos Picardorum, Boëmorum, Anabaptistarum, Sacramentariorum, Lutheranorum, & aliorum hereticorum praua dogmata palam prædicari. Tertium huic persimile, quod anno insequenti Varſauie omnium ordinum consensu scripsit; cui & literas ad Capitaneos, ac Ci-

Pofnaniæ 1550
ex Actis publ.

Vilna 1556.
1. Mart.

Varſaniæ 1556

ac ciuitates adiunxit, quibus mandata sua contra hæreticos, & eorundem librorum bibliopolas uti exequerentur præcepit. Quartum deniq; instigante Iacobo ab Ostrorog ad Comitatus ^{Parzouie anno} internuncio, ac postea Poloniæ Maioris ^{1564.} Generali Capitaneo, aduersus Trinitarios, Anabaptistas, ac Arianos tulit, cuius tale est principium: Ex plerisq; tum veteribus, tum recentioribus exemplis externis, nunc autem ex domestica hac nostra experientia apertè cognoscimus, consensu quidem ac concordia religionis firmari respublicas, etc. ac ad extremum orbium arciumq; præfectis, datis ad eosdem literis, mandauit, ut hoc hominum genus ipsorum opera regno pelleretur. Quid quod Poloniæ reges non solum homines priuatos, sibiq; subditam nobilitatem hæresim docere non permiserint, sed ne eos quidem, quos publica fide ad se vocauerant, quod hæretici essent, in regno diutius morari permiserint? Extat huius rei clarissimum apud Cromerum testimonium (ut alia ^{Cromer. lib. 20.} taceam) de V Vladislao rege, qui, cum apud ^{hist.} Coributhum

De Controuersis inter ordinem

Coributhum Boëmis hæreticis comitatum commemorauisset, quanta rerum omnium perturbatio secuta apud eos ex mutata & perturbata religione esset, ut florentissimum quondam Boëmorum regnum ad interitum properaret, sublatis Magistratibus, sacris iuxta ac profanis, euersis oppidis & munitionibus: caesis, vel fuga dilapsis optimatibus, constupratis honestis matronis atq; virginibus: profanatis, direptis, ac dirutis templis: abrogatis sanctissimis ceremoniis, sacrosancta religione contaminata, ac tam variis, portentosis & abominandis opinionibus discerpta, ut nemini propemodum cum altero conueniret: deniq; peruerso rerum omnium, atq; naturæ ipsius ordine: quæ omnia, ni maturè respicerent, præsens et extremū exitiū consequi necesse esset: nec tamen quicquā homines pertinaces et peruicaces permouisset, urbe eos eiecit propter solēnes Paschæ dies. Sbignei autem Episcopi tanta fuit religio, ut ipsius interdicto cessatum à sacris sit, quoad illi Cracouia substitiēre. Jam verò cum hæc tot atq; tanta sint

sint optimorum principum contra hareses con-
spiraciones et confœderationes, tam varia quoq;
ac multiplices aduersus easdem sancit & leges,
quis æquo animo ferat, nouam quampiam con-
fœderationem veteribus illis prorsus contrari-
am ac repugnantem iisdem anteponi? Cùm
etiam hærite atq; ordine, ac, ut vno verbo di-
cam, summa omnium regni procerum volun-
tate & consensione confectæ sint, ista autem
clero vniuerso reclamante, ac bona nobilitatis
parte, integrisq; provincijs refragantibus ini-
ta, quis vnquam patiatur illis abrogatis &
antiquatis, hanc vnã atq; solam apud om-
nes valere? Indigna planè res, ac prorsus into-
leranda, maxime quod confœderationem istam
recentiorem qualemcunq; tam importunè effla-
gitent, non ut pax publica, ut pratexunt, fir-
metur, sed ut catholica euertatur fides, ac ordo
Ecclesiasticus intereat vniuersus. Hoc enim
ita se habere ipsorum hereticorum testantur fa-
ctæ. Nulli enim ipsorum, si paucos excipias in
suis siue oppidis, siue pagis, subditis suis catho-
P
licam

De Controuersis inter ordinem
 licam religionem permittunt. quod hæreticos
 Germania, atq; Angliæ imitati faciunt. in quo
 tamen illud est indignissimum, quod cum suis
 ipsi libertatem cultus non concedant, ea tamen
 à principibus, quibus subijciuntur, sibi denegari
 molestissimè ferant. Adhæc fundationes à ma-
 ioribus institutas conuellunt, decimas ac, Eccle-
 siasticorum census per vim rapiunt, solo equant
 Deo sacra templa, diripiunt villas, ac sibi ini-
 quissimè vendicant, Ecclesias Catholicorum
 usurpant, contaminant, ac violant impuris
 suis ritibus & ceremonijs, sacerdotes adibus
 suis ac parochijs eijciunt, Apostatas iisdem sub-
 stituunt, in sibi deniq; subditorum non corpora
 modò, sed & in animas ipsas crudelissimè saui-
 unt, dum eosdem grauissimis propositis pœnis
 ad sua illa non iam templa, sed gurgustia com-
 pellunt. Quæ tamen omnia fieri minimè debe-
 rent, si vel ipsa qualiscunq; confœderatio obser-
 uaretur. Quid enim? An aliud in eadem,
 quamuis iniustissimè petunt, quàm ut liberum
 religionis habeant cultum? Cur igitur liberum
 esse

esse sibi subiectis nolunt? An non etiam univ^{er}s^{us} etiam Ecclesiastico homini ius suum integrum manere se velle proclamant beneficiaq^{ue} illa? Cur ergo ius omne tollunt, imò cur Ecclesiasticorum panem decimas, adeoq^{ue} hoc factò etiam Ecclesiasticos tollunt? Negabunt fortassis hæc se in sua qualicunq^{ue} confœderatione spondisse. En ipsa confœderationis verba: Nihilominus per præsentem, inquit, confœderationem nostram, superioritati & iurisdictioni in subditos, tam spiritualium, quàm secularium minimè derogare volumus, neq^{ue} obedientiam cuiusquam subditorum Dominis suis destruimus: quinimò sicubi huiusmodi licentia sub prætextu religionis reperietur, liberum sit & nunc cuiq^{ue} Domino in subditum suum inobedientem tam in spiritualibus, quàm in secularibus pro arbitrio suo animaduertere. Item, ut omnia beneficia Iurispatronatus regij, Prælaturarum Ecclesiasticarum, ut potè Archiep. Episcop. & aliorum omnis generis non alijs conferantur, quàm Romanæ Ecclesiæ clericis

indigenis Polonis iuxta statutum. Item, beneficia conseruantur in suo statu pro hominibus Romana Ecclesia indigenis iuxta statutum.

1533.

Statutum autem Sigisimundi I. uti & aliorum principum decimas beneficijs annexuit. Et sanè qualia beneficia, decimis subtractis, quibus ipsa beneficia tota nituntur? qua ideo dixerim, ne per confœderationem suam decimas rapere sibi licere putent. Ex his iam, opinor, liquet confœderationem hanc in Polonia hæreticam, qua liber religionis cultus permittitur, nullius esse ponderis, eamq; qualemcumq; ab hæreticis ipsis violari. Quod sanè si viri sapientes cum animis suis reputarent, neq; tam faciles ad hanc religionis libertatem sinendam, ac multò minus approbandam forent. Maximè quod ita res se habeat, ut eandem adeò diuina litera uentent, ut nec permitti quidem possit ab ordinibus, hic liber religionis, quem fingunt, cultus.

Ephes. 4.

Vetare autem quis ambigat? Unus enim Dominus, una fides, unum baptisma, inquit Apostolus, & proinde unus omninò cultus: & ideo

ideo si prater eundem existat alius, non cultus, sed cultus est euersio, ac pernicies. Reprehensus quoq³ est Angelus Pergami, quòd apud se ha-^{Apoc. 2.} beret aliquos tenentes doctrinam Nicolaitarum: & Angelus Thiatyra, quòd permitteret Ie^habel seducere seruos Dei. Diuina quoq³ litera ubiq³ Christianos declinare hereticos iu-^{2. Timoth. 3.} bent. Hos, Paulus, deuita, inquit. & alibi im-^{Gal. 5.} perat, ut obseruemus ac fugiamus eos, qui se-^{Rom. 16.} runt offensiones, & offendicula, prater doctri-^{Gal. 1.} nam, quam didicimus. Et iterum, utinam, inquit, abscindantur, qui vos conturbant. Deniq³ nec Angelum quidem ferendum censet, si annunciauerit, prater id, quod est nobis traditum. Nec Aue ei dixeritis, Ioannes ait, nec recipia-^{2. Ioan. 1.} tis in domum uestram. Et Christus ipse: At-^{Matth. 7.} tendite uobis à falsis Prophetis. Et, si Ecclesiam^{Matth. 18.} non audierit, sit tibi Ethnicus & Publicanus. Quid, quod nec ipsi Iudai, libertatem religionis permittere sine scelere potuerunt? Jubentur enim in Deutoronomio occidi ex sententia iu-^{Deuter. 17.} dicis, qui non obediunt sacerdoti, & falsi pro-^{Deut. 18.}

phetæ exterminari. *An forsan vilior abiectiorq; Ecclesia est Synagoga, ut libertas religionis in illa non fuerit licita, in hac omnibus concedatur, facultate quadam, seu potius licentia permissa omnia sacra polluendi & violandi? Indigna sanè res, & minimè ferenda, ut hæc tam absurda cogitatio cuiquam Christiano in mentem veniat. Intellexere hæc olim optimi quiq; Principes Christiani, adeoq; cognouere hoc diuinas literas, adeoq; officij munerisq; ipsorum ratione ab ipsis flagitare, ut ne religionis ullam libertatem permitterent. Quare primus Christianorum Imperator Constantinus, cum in Edicto plurima de heresum incommodis descriuisset, & hereses vanitatem mendacijs intricatã, turpia malitia studia, venenata phar-
 maca, quibus sani ad infirmitatem, viuentes verò ad perpetuam mortem abducantur, alijsq; vocabulis nuncupauisset; concludens tandem, Quid igitur? inquit: Patiemurnè huiusmodi malorum contagionem longius serpere? præsertim cum longa dilatio faciat, ut sani ac valentes ea*

Euseb. lib. 3. de
 uita Constantini
 cap. 62. & 63.

tes ea tanquam pestifero morbo inficiantur? Cur igitur non cum maxima celeritate eiusmodi prauitatis, ut ita dicam, radices, animaduersione & poena publica amputamus? Atque quò ista vestra pestis pernicies longius grassari impediatur, per hanc legem mandamus, ne quis vestrum posthac conuentus cogere audeat. Et propterea etiam iubemus, ut vniuersae aedes vestrae, in quibus congressus illos celebrare consueuistis, penitus euertantur: & hac cautio eorum vim suam porrigat, ut non modo non in publicis, sed ne in priuatis quidem aedificijs, aut in locis ullis separatis huius vestrae superstitiosae amentiae factiones coeant. Hunc secutus Theodosius eandem prorsus sustulit credendi libertatem, ac iussit omnes credere eo modo quo Romanus Pontif. docet esse credendum. Eiusdem quoque vestigijs insistens Martianus, seuerè prohibet ne quis ea, quae sunt in concilijs Episcoporum definita reuoluat, aut de ijs publicè disputare praesumat. Idem, & Valentinianus Iunior, Casimirus Magnus, Alexander, Sigismundus

L. cunctos populos c. de summa Trinit. & fid. Cathol. C. Eodem L. nemo.

De Controuersis inter ordinem
mundus I. alij, cum laude obseruarunt. Patres
autem nusquam non hereticos deuitandos, ac
ne sinendos quidem tradunt. D. Irenaeus contra
Valent. scribens, postquam omnem cum iisdem
consuetudinem improbauisset, id se ab Aposto-
lis accepisse testatur. Tantum, inquit, Apo-
stoli, & horum discipuli habuerunt timorem,
ut neq₃ verbotenus communicarent alicui eo-
rum, qui adulterauerant veritatem. Sanctus
autem Cyprianus; Declinent, inquit, fortiter,
& euitent dilectissimi fratres nostri verba, &
colloquia eorum, quorum sermo, ut cancer ser-
pit. Et infra: Nulla cum talibus commercia,
nulla conuiuia, nulla colloquia misceantur, si-
musq₃ ab eis tam separati, quam sunt illi ab Ec-
clesia profugi. D. Antonius nunquam, inquit
Athanasius, manichaeis, aut alijs hereticis ami-
cabilia verba largitus est, denuncians talium
amicitiam atq₃ sermones perditionem esse ani-
mae. Sic etiam Arianos detestabatur, ut omni-
bus diceret, nec iuxta eos quidem esse acceden-
dum. Et ipse Antonius iam moriturus, He-
reticorum,

Lib. 3. c. 3.

Lib. 1. Ep. 3.

In uita Anton.

reticorum, inquit, & Schismaticorum venena
 vitate, meumq; circa eos odium sectamini. Sci-
 tis ipsi, quod nullus mihi, nec pacificus quidem
 sermo cum eis fuerit. Hieronymus illud D.

Pauli ad Galat. exponens: Modicum fermentum totam massam corrumpit; Igitur, inquit,

scintilla statim ut apparuerit extinguenda est,
 & fermentum à massa vicinia semouendum,

secunda putrida carnes, & scabiosum animal
 à caulis ouium repellendum, ne tota domus,

massa, corpus, & pecora, ardeant, corrumpantur,
 putrescant, intereant: Arius vna scintilla

fuit, sed quia non statim oppressa est, totum
 orbem eius flamma populata est. Augustinus

ut vitandum hereticum non ambigit, ne infirmos
 ac paruulos fallat, ita non abnuimus, inquit,

modis quibus possumus corrigendum. Et in libris
 Retractationum, reuocat quod aliquando

senferat non esse vi cogendos hereticos ad fidem;
 & pluribus id fore vtilissimum ostendit.

Et ne omnes recenseam ordine, idē de religione
 alia à catholica non permittenda, Athanasius,

Optatus,

Gal. 5.

Hier. in cap. 5. ad Gal.

Epist. 62.

Lib. 2. cap. 5.

Ep. 48. & 50.

Apol. 2.

Lib. 3. con. Parmen. Epist. 91.

ad Turib. cap. 1.

Optatus, Leo, Gregorius, Bernardus, alij, scripsere. Quid? quod non perfidiam modo hæreticorum (religionem enim pudet dicere) non putauerint permittendam, ipsosq; hæreticos impunitos relinqui oportere, sed ne libros quidem ipsorum extare voluerint, ipsos Apostolos imitati, qui libros curiosos et vanos inflammant. Hinc concilij Niceni Patres Arii libros igni adiudicarunt, & Constantinus, pœna capitis proposita, si quis eosdem occultauisset, iudicium suo decreto roborauit. Epiphanius Synodo in Cypro coacta vetuit libros Origenis legi. Synodus Carthag. 4. ijs, qui Episcopi non fuerint, interdicit hæreticorum librorum lectionem. Ephesinum concilium Nestorij libros vetuit. Theodosius Imperator vetitos exuri iussit. Idē de Eutyhetis scriptis censuit Synodus Chalced. Valentinianusq; & Martianus decreuerunt. Idem deniq; & 5. Concilium, & Iustinianus Imperator de libris Anthymi statuere, alij patres, aliaq; Synodi, de alijs, quas breuitatis gratia præmitto. Hæc tamen omnes siue Synodi, siue

Lib. 1. Ep. 72.
Ser. 66. in cant.
Act. 19.

Niceph. lib. 8.
cap. 18.

Socr. lib. 1. cap.
6. & Niceph. li.
8. cap. 25.
Socrates l. 6. c. 9
Can. 16.

Liberatus c. 10.
Breniar.

L. Damiano ca.
de heret.
Achon. 3.

L. Quicunq; &
Nulli & Som.
nes c. de heret.
Nouelle cõstit.
const. 42.

siue Patres, siue deniq; Imperatores satis indi- Lib. 4. Ep. 32.
 cant, hunc, quem narras, liberum religionis
 cultum nullum apud Christianos locum habere
 debere. Et sanè recta id ipsum suadet ratio.
 Est enim credendi ut libet libertas, ipsius reli-
 gionis Christiana certissima perniciēs. Nam
 cum una fides sit, unaq; quæ eandem tenet, Ec-
 clesia, hæc credendi licentia facit, ut in varias
 partes distrahatur, ac discerpatur; & ut ver-
 bo dicam, ut fides ipsaq; Ecclesia penitus inter-
 eat. Quod olim intelligens Iulianus Apostata,
 acerbissimus Christiani nomini hostis, hæreti-
 cis, ut Augustinus loquitur, libertatem perdi- Epist. 166.
 tionis permisit, & tunc basilicas hæreticis red-
 didit, quando templa demonijs; eo modo pu-
 tans Christianum nomen posse perire de terris,
 si unitati Ecclesie, de qua lapsus fuerat, inui-
 deret, & sacrilegas dissensiones liberas esse per-
 mitteret. Ac non religioni solum est hæc licentia
 pestifera, sed & ipsi statui civili perniciosā, pa-
 ciq; publicæ in primis inimicā. Ut enim D. Gre-
 gorius dicit, reipublicæ civilis incolumitas ex

Eccleſiæ pace pendet. Et ubi ſervatur fides Deo, ibidem & principi ſemel data non facile violatur, aut frangitur. nam ipſa religio vera atq; ſyncera hoc docet, hoc exigit. Accedit etiam, quòd discrepantes de religione ſententiæ, animorum quoq; & voluntatum diſſenſiones pariunt, ex quibus contentiones, rixas, bella ſequi neceſſe eſt, & ad extremum ipſarum prouinciarum, in quibus ea vigent, interitum. Omne enim regnum in ſe diuiſum deſolabitur. Et experientia noſtri temporis adeò hoc manifeſtè oſtendit in Gallia, Germania, Anglia, ut ſuperuacaneum videatur in eo demonſtrando elaborare. Sed nec ſolum ipſi reipublica, ſed ſingulis etiam ciuibus eſt exitioſa hæc credendi libertas. nam libertas credendi nihil aliud eſt quàm libertas errandi, & quidem errandi in re vna omnium periculoſiſſima, ut potè ex qua vniuſcuiusq; pendet ſalus, & ſequitur interitus. Vna enim ſola vera fides eſt, ut Paulus ait, à qua qui poteſtatem facit ut quis impunè diſcedat, quid aliud agit, quàm ut homini viam ad inferos

Vide libellum
 Illuſtriſſimi D.
 Stanieſlai Karni-
 kowski Archie-
 piſcopi Gneſnē-
 ſis contra con-
 fœderationem
 ſapientiſſimis
 refertum ratio-
 nibus, & docu-
 mentis.
 Ephes. 4.

ad inferos patefaciat? Et sanè sicut nec ouibus salutare fuerit, si pastoris cura liberetur, adeoq; ipsdem concedatur, ut in precipitem locum se committant; nec naui conducibile, ut amoto gubernaculo, in alto fluitans aduersis tempestatibus iactetur: ita neq; Christianis prodesse poterit licentia illa, qua a veritate aberrandi illis integra sit potestas, & ea facultas conceditur, qua sibi perniciem concilient sempiternam. Pastores autem Episcopos siue vi, siue fraude, siue deniq; pollicitationibus eò addigere, ut iururando confirment se nullam curam ouium suarum habituros, quin potius daturus operã, ut in quasuis hareses etiam immanissimas precipites ruant, non modò impium, Christi q; preceptis aduersum, (qui eosdem iussit oues pascere, non prode,) verum etiam inhumanum prorsus ac barbarum est. Ut meritò Senatores illos, qui nuper in conuocatione partim minis, partim precibus, partim pollicitationibus miseros ad confederationi subscribendum adegerunt pudere sui debeat, presertim Catholicos, qui religionem

ligationem integram atq; puram omni priuata
 amicitia antiquiorem ac chariorem habendam
 esse, à suis maioribus & Iagellone in primis re-
 ligiosissimo principe discere potuissent. Quos sa-
 nè aequius fuisset illud cum animis suis cogitare,
 multò esse praclarius veteres illos heroas imita-
 ri, qui leges grauissimas contra hereticos condi-
 derunt, & fœdus cum socijs inierunt de iisdem
 profigandis, quàm ab illis desciscere, & ad no-
 uos ritus vel deflectere, vel inauditam maiori-
 bus, imò exosam perfidiam cū Iuliano Aposta-
 ta promouere. Atq; utinam Senatoribus istis,
 quod de Arcadio Imperatore & Chrysofotomo
 de re haud dissimili cum Gaino Gotho Ariano
 differentibus, Nicephorus Calixtus memorat,
 uenisset in mentem. Hic, inquit Nicephorus,
 ab antesignanis haresis persuasus, sacram unã
 adem consentientibus sibi in religione sacerdoti-
 bus ab Imperatore postulauit. Imperator in-
 constantiam animi eius mentuens, tyranni-
 demq; qua ab eo expectabatur, suspectam ha-
 bens, deliberaturum se eiq; consulturum esse
 recepit.

recepit. Et Ioanni Chrysoftomo accito petitionem barbari indicauit. Diuinus autem vir non passus est ea verba ad exitum peruenire, neque tempori cessit, sed Episcopis, qui tum Constantinopoli aderant, secum ductis, regiam Imperatoris ingressus est. Et per seipsum primum magno animo apud Imperatorē causam egit: Nec sic inquit, o Imperator, te facturum esse pollicearis, neque ita sanctum canibus proijcere constitueris. Ego enim non sustinebo, ut qui recte de Deo sentiunt, eijciantur: atque eis sacrum delubrum, qui blasphemam aduersus eum linguam cient, concedatur: Neque barbarum illum timueris: verum utroque euocato, tu quidem tacitus animum ad ea, quae dicentur, aduerte: ego autem linguam illius franabo, et persuadebo, ut minimè ille petat, quae dare non conuenit. Imperator verbis his delectatus, utrumque ad se accersit. Et Gainas ad finem perduci, quae ei promissa erant, petijt. Ioannes autem illi resistens: Non oportet, inquit, principem quicquam contra Deum audere, si quidem

vera

De Controuersiis inter ordinem

vera pietas illi cura est: sed potius benè constitutas leges seruare, & eam potissimum, quæ contra hæreses alias promulgata est. Suscitq; adeò Imperatori, conducibilis esse dicitans, ut imperio potius cederet, quàm per impietatem adem Dei proderet. Atq; sermonem ad Gainam rursus conuertens oportere se Ecclesiam unam habere dicentem: omnes tibi, inquit, sacra ades patent. His Chrysostomus & Imperatorem ita confirmauit, ut templum denegarit Gaina, & Gaina silentium imposuit. Utinam, inquam, hoc præclarum & Imperatoris & Episcopi factum istis in mentem uenisset. Non ita facile fortassis non unam adem, sed quantum quidem in ipsis est, omnes ades hæreticis prodidissent; quin potius conducibilis fore sibi persuassissent imperio, seu potius officio Senatoris cedere, nec novas leges pro hæreticis sanciuissent, sed ut Chrysostomus loquitur, benè constitutas, & maxime eas, quæ contra hæreses olim promulgatae sunt, studiosè diligenterq; seruauissent, nec quicquam contra Deum diuinumq;

numq³ honorem, honoris proprii nimium fortassis cupidi, fuissent ausi. Sed heu, quo iustitiae fides recessit, (libet enim usurpare verba illa, quibus Constantinus Magnus olim apud Ec-
 clesiam Alexandrinam usus est,) cum tantarum tenebrarum caligine inuoluimur? Neq³ id tam ex errore, qui multiplex est, quam malignorum hominum vitijs, dum & propugnatores recordia sustinemus; & eos qui equitatem & veritatem profligunt, etiam cum id sensibus nostris percipiamus, negligendos putamus. Quodnam id genus peruersitatis? inimicos non reprehendimus, sed latrocinio nos comites damus: unde fit ut viam quandam sibi facillimè strauerit, nemine repugnante, perniciosissima fraus. Dei lege & bono ingenio instructi toleramus tamen inimicos, turbationum & tumultuum facibus quasi incendia misceres idq³ neq³ oculis pradii cernimus, neq³ legis sententia imbuti sentimus. Quantus igitur stupor nostram vitam incesit, cum nostrimet tam incurrij simus, etiam Deo admonente. Quid igitur?

Athanasius
Apol. 2.

R

num

De Controuersis inter ordinem
 num id mediocre aut tolerabile malū est? Num
 pro hostibus habendi sunt? Nonne in domum
 & populum Dei ante oculos nostros per sauiti-
 am debacchantur, & probra faciunt scelerati
 illi? Jam quanta id cum vesania faciant ipsi
 vobis cogitandum relinquo. Stulti enim illi in
 lingua sua sitam habent malitiam, plumbeasq;
 iras ita secum circumferunt, ut seipsum mutuis
 vicibus feriant, & nos secum ad auctarium sui
 supplicij abstrahant. Interim qui recta docet
 hostis iudicatur, qui autem inuidia vitium præ
 se fert, populum mansuetum, quod minimè
 oportuit, inuadit, vastat, absumit, & seipsum
 ultrò corrumpit, gloriatur, extollit, veritatem
 subuertit, & fidem circumuenit: donec sua con-
 scientiæ cauernas & latibula queritando in-
 ueniat. Ferocitas igitur agrestis eos miseros
 facit, qui ita temerè seipsum, cum indigni sint,
 efferant inclamando. Heu scelera, ille ne presby-
 ter est? aut ille ne puer? mea existimatio at-
 tingitur, mihi hoc ipsum debetur, ab illo abla-
 tum est. Ego igitur omnibus spoliatis, pro vi-
 ribus

ribus nocebo. *Luculentum in sania tumultum dicas, si acies, conciliabula, aut conuitia istorum importunissimorum conuentuum videas. O nostram in Ecclesiam Dei peruersitatem: spectaculum maligni & dementis animi. Nunquam ne tandem pudefiant? Nunquamne semetipsi improbabunt? Nunquam in animo morsus sentient, ut vel nunc saltem contra imposturam, & rixas dignum aliquid animo concipiant, & sentire videantur? Hæc Constantinus ille Magnus, & cum Constantino unà ego, tum horum temporum, tum istorum hominum deplorans infelicitatem. Sed nunc ad te, calumniator, redeo. Cùm nulla vobis possit concedi credendi libertas, ac proinde nec eos sequi possitis, qui vobis formam fidei contrariam ei, quam Catholica tradit Ecclesia, docent, nullas ministris vestris decimas vendicare potestis, maximè quòd non ipsorum gratia, sed sacerdotum catholicorum causa sint instituta, ut ex legibus ac priuilegijs iam liquet, ac ex omnium Ecclesiarum, monasteriorum, ac Xenodochio-*

De Controuersis inter ordinem
rum foundationibus ostendi potest. Ac ne mi-
nistris modo, sed ne secularis ordinis hominibus
eas largiri iure potestis, eamq³ dare licentiam,
ut à sibi subiectis decimas exigant; ut cunq³ tu
» hoc loco bellè dictites; Jus plenius in suum ha-
» bent fundum, quàm vos in alienum. Decimas
enim ex fundo alieno diuina & humana leges,
ut iam ostendimus, clericis persolui iubent, non
autem laicis eas adiudicant, etiam si sacerdo-
tum sibi munia ipsi vendicent. Neq³ enim hæc
ijs licet obire; ut non iam ijs laborum stipendia,
sed audacia pœna debeantur. Ut de hoc quoq³ se-
cularium abusu ordo Ecclesiasticus iure quera-
tur. Nec tua illa excusatio locum habet; Quid
» si doctores vestros redarguant, & ipsi doctrina
» tanquam veri patres familias suæ discant præ-
» esse familia, quis hæc improbauerit? quasi verò
» oues pastores suos redarguere debeant, aut secu-
» lares docendi munus suscipere. Familiam su-
» am possunt, adeoq³ debent Christiani ad omnem
» virtutem instituire, conciones tamen communi
Christianorum sensui atq³ sententiæ repugnan-
tes ex

tes ex nescio quorum delirantium haustas Postillis prelegere familiaribus, & impium est, & absurdum.

Iudices Tribunalis iustè, & SAPIENTER DECREVISSE decimas more maiorum dependendas, tam retentas, quàm in posterum persolundas, postquam in Comitij cōpositioni assignatis, nulla facta fuerit compositio.

Caput XI.



T *QUE HACTENVS de decimis insulsè, ac nō modò diuinis, sed nec regni legibus rectèq; rationi consentaneè disseruisti. Nunc quoniam ordinis Ecclesiastici causam Illustrissimus Cardinalis Bolognetus perpetua dignus memoria in Comitij & sanctè et & sapienter egit, ipsum quoq; tibi vexandum sumis. Illud enim te malè habet, quod execu-*

R 3

tionem

De Controuersiis inter ordinem

tionem decretorum tribunalis regni, quibus decimarum solutio imperatur, tam diu suspendi quiritet: sed quod faciendum tibi erat, rationes eius efficacissimas minimè refellis. Illud enim solum queris, num iudices tribunalis in tam graui, ac necdum desinito negotio aliquid statuere debuerint? quasi verò negotium decimarum nondum desinitum sit, cum ex diuinis literis regniq; legibus clarum & testatum sit decimas ordini Ecclesiastico deberi, & ex historijs constet omniq; antiquitate absq; ulla controuersia perpetuò fuisse persolutas. quasi etiam caussa decimarum ita sit noua, ut sine tribunalis iudicij desinitione iustissimam equissimamq; esse non sit manifestum, aut ita dubia & ambigua, ut ad compositionem reijci debuerit. Imò nec Tribunali, calumniator, fas fuit, postquam prima Comitiam praterierant compositioni assignata, aliud statuere, sed necessario pronunciandum illi fuit, eos decimas dependere oportere, qui easdem sibi iniuria uēdicauissent. Suspendio enim executionis sententia tribunalis
ad pro-

ad proxima solum Comitia facta fuit. Et hoc tum ex verbis ipsis decreti, tum ex ipsa ratione liquet. Verba sunt: executionem verò decreti ad alterum conuentum suspendimus. quæ proximum conuentum significare Cardinalis Bolognetus planè demonstrat. Et ratio id ipsum suadet. Nam alioqui absurdissimum decretum foret, si incertum compositionis tempus relinqueretur, & tamen, nisi finita compositione, ea quæ de decimis est controuersia finire non possit. Hoc enim ex eo sequeretur, quod cum compositio ipsa illorum, qui decimas debent, consensum & voluntatem necessario requirat, possent ipsi dissentiendo efficere, ne vnquam finiretur suspensio, & ut perpetuum hoc esset impedimentum, ne decimæ Ecclesijs amplius soluerentur. Quo quid alienius, quid absurdius excogitari potest? Quid enim aliud esset debitorum arbitrio committere rei debitæ solutionem, quàm peruicacibus hominibus, & solutionem iustissimam detrectantibus decreto publico suffragari; quàm rapinas fouere, quàm legibus

De Controuersiis inter ordinem
 legibus imponere, & totius Polonici iuris au-
 ctoritatem per summam fraudem & iniuriam
 infringere, ac labefactare. Quæ cum ita sint,
 peractis prius Comitibus, decretorum de deci-
 mis persoluendis fieri debuit executio. At, in-
 quis, si per legem licuit tempus differre compo-
 sitionis, cur etiam per legem non licuit tempus
 differre suspensionis, cum caussa principalis
 nondum sublatâ fuerit? Per quam legem, ò bo-
 ne licuit tempus differre compositionis? hanc
 tu legem proferre debebas. Ea sanè nulla est, ac
 nec esse quidem potuit clero uniuerso reclaman-
 te, ac illud testante, quandoquidem compositio
 nulla fiebat, se non iam compositionem, sed exe-
 cutionem decretorum tribunalis uelle. Lex
 enim à parte Senatus in alterius partis praiu-
 dicium ferri non potest, nec ea censetur valida
 in Polonia sanctio, quæ non omnium ordinum
 consensione roboretur. At qui hæc, quam dicis,
 lex, sola secularium nec omnium eorumq; debi-
 torum voluntate & arbitrio lata est. Ac pro-
 inde non lex, sed legis de decimis persoluendis
 ritè

ritè lata euerſio fuit. Accedit etiam quod cler-
 rus, qui eo tempore compositionem exoptabat,
 eandem non de futuris, ſed de præteritis fieri vo-
 luerit. Quod & ipſum compositionis vocabu-
 lum, quo uſus eſt, indicat. Nec enim compoſi-
 tio leges tollit, ſed modum ſtatuit, quo poſſint
 ij, qui aduerſus legum præſcripta peccarunt,
 utriuſq; ordinis conſenſione facere ijsdem ſa-
 tis. Quod autem cauſſam principalem ſubla-
 tam non fuiſſe dicis, benè habet. Sed cuius cul-
 pa id accidit? Eccleſiaſticorum ne qui compoſi-
 tionem percupiebant, an veſtra, qui varijs ar-
 tibus compositionem poſt multas concertatio-
 nes eluſiſtis? Nec verum eſt quod ſubiungis
 Eccleſiaſticos non ante multos annos æquiſſimas
 pacis conditiones reieciffe, fuerunt enim ea ini-
 quiſſima. Et ne omnes commemorem, illa una
 fuit, vel teiſpo teſte, ut decimæ ſacerdotibus
 ſubtraherentur, & miniſtris ſathana perſolue-
 rentur. Quo nihil potuit iniquius, nihil iniuſti-
 us excogitari. Nec illud minus eſt falſum, quod
 annectis, clerum nullas velle pacis componendæ

S

rationes

De Controversiis inter ordinem
rationes nisi pro libito recipere. Clerus enim
non ex proprio arbitrio, sed ex vetustissimis &
aquisissimis regni legibus pacis conditiones desu-
mi postulat. Quibus si vos obtemperaveritis,
iam pax aeterna concordiaq; stabiliretur. Leges
autem regni quid postulant aliud, quam ut de-
cima solvantur, ijsq; dependantur, quibus mul-
torum iam annorum spatium per summam iniu-
riam subtracta sunt? Atq; hoc solum ordo fla-
gitat Ecclesiasticus. Quae sanè ipsorum petitio
nec inutilis, nec perniciosa, ut tu calumniaris,
existit. Nec enim parum illud commodi habet,
ac multò minus exitiosum esse potest, quod iu-
stitiae & aequitatis praescribit ratio. Ac videras
tu, opinor, utcumq; decantes aliud, hac ita se ha-
bere, & proinde quod rationibus à iure petitis
nō potes efficere, partim commemoratione qua-
dam felicitatis cleri, Ecclesiarum censibus ac
immunitatibus florentium, Abbatiarum, Col-
legiorum, splendide extruētorum, partim hor-
tatione nescio qua, qua non decere servos Dei,
inquis, opibus huius seculi tantoperè inhiare,
& popu-

Et populū tributis Et pensionibus onerare: pra-
 sertim cum Episcopi Et Abbates abundant, qui
 proinde possint, Et debeant parochos tenuiores
 sustentare, cum tam uberes census cesserint uni
 Ecclesia, non propter solius Episcopi, vel Ab-
 batis personam, sed ad plurimum imò Et toti-
 us diœceseos commoditatem. Ac bellè quidem
 hæc omnia. Caterum felicitas non est tanta,
 quam narras: Immunitates enim iam prope-
 modum interiere, Ecclesia censibus, sublatis
 decimis, non florent, Abbatia, cœnobia Et colle-
 gia splendide quidem illa extructa sunt, ruitu-
 ra tamen breui, si decimas ipsis instaurandis
 necessarias vobis per summam iniuriam usur-
 petis. Quòd autem non decere ais seruos Dei
 inhiare opibus huius seculi, benè habet. Deci-
 mæ non sunt opes huius seculi, sed Ecclesia, seu
 potius Dei, Et proinde easdem expetere iure
 possunt. Tributa, pensiones, à nullo exigunt,
 sed tantum quod ad ipsos pertinet, Et quidem
 iurè flagitant. Episcopi in diœceseos commodita-
 tem (nam de Abbatibus secus habet. Bona

De Controuerſiis inter ordinem

enim quæ poſſident ipsis ſunt attributa, ut ſe
 atq; monachos hominesq; egentes ſuſtentent)
 fateor, has opes acceperunt, ut videlicet dicece-
 ſim ipſam gubernent, eiusdemq; rationes pro-
 curent. Cùm tamen iam olim quadripartitam
 bonorum diuiſionem fecerint, & parochis deci-
 mas dederint, (ut ex Cromero liquet) nullo
 aſtringuntur iure, ut parochis plura largian-
 tur, præſertim cū hac ipsis vix ad pontificialem
 dignitatem tuendam, & Senatorium munus
 ſuſtinendum ſufficiant. Quare, ut hanc totam
 diſputationem de decimis tandem aliquando ſi-
 niam, nihil magis ſacris literis, regniq; legibus
 conſentaneum, nihil rectæ rationi conducibilius
 feceritis, calumniator, quàm ſi decimas quibus
 iure debentur dependeritis. In quo ſi nec duros
 nec difficiles vos præbueritis, & opibus afflue-
 tis ipſi, & clerici vitam in ægeſtate, ut in præ-
 ſentia, nequaquam degent. Maiores enim no-
 ſtri, ut cum Auguſtino concludam, ideò copijs
 omnibus abundabant; quia Deo decimas da-
 bant, & Caſari cenſum reddebant; modò autem
 quia

*quia discessit deuotio Dei, accessit indictio fisci.
Nolumus partiri cum Deo decimas, modo au-
tem totum tollitur.*

Quartam Ecclesiastici or-
DINIS QUERIMONIAM DE
cleri contemptione, & exactionibus iustissimam esse; clerum autem ab omnibus exactionibus, & expeditione bellica immunem esse ex regni legibus, & vetustissimis Priuilegijs constare. Cap.
XII.



ED DE TERTIA ECCLESIastici ordinis querimonia satis, nunc quarta sequitur, quam paucioribus expediã, quoniam tibi pro tua mansuetudine & lenitate paucis non argumentis (neq; enim ulla producis) sed conuitijs & maledictis eandem petere visum est. Ipsa autem querimonia tota in eo
S 3 potiss-

De Controversiis inter ordinem
 potissimum consistebat, quod prerogatiuis cleri
 derogari, libertas si non adimi, minui tamen
 omnis videretur. Ac ne sola esset, & proinde
 iniqua potius conquestio, quam legitima que-
 rela haberetur, equitatis eiusdem declaratio
 ac demonstratio annexa fuit: quod videlicet
 sacerdotibus iudicio studioq; maiorum ob rerum
 sacrarum curam & administrationem debitus
 honor denegaretur, atq; adeò uniuersus Ecce-
 siasticus ordo iniurijs afficiatur, exactiõibus
 oneretur, & quodãmodo exauctoretur. *Quam*
tu querimoniam quid tant opere mireris, mira-
ri equidem non possum satis; quòd autem exa-
gites atq; vexes miror omnino nihil, quoniam
hoc tibi ut facias cum suadet heresis, tum inna-
ta quadam atq; insita impellit maledicentiã.
Miraris tamen maximè, & quodammodo ob-
 ” *stupescis: Hic quero, inquis, quam vos tan-*
 ” *tam honoris vestri iacturam pati dicitis? Quis*
 ” *vestri ordinis tantus contemptus? Quanam*
 ” *vobis illata iniuria? Quæ noua & inusitata*
 ” *exactiões imposita? Ac ne sine caussa mirari*
 ” *videaris,*

videaris, aspexisse te affirmas in publicis regni
 Comitibus Pontifices latus utrumque regis cinge-
 re, à primarijs Senatoribus honorificè salutari,
 ac ne in conuiujs quidem alio, quàm primo loco
 considerare; ceteros denique clericos pro suo quoque
 gradu venerationem habere. Denique quod de
 exactionibus querantur miraris, cum saluis
 Ecclesiasticorum censibus, subditi eorum tan-
 tum aliquid in sumptus belli Mosconitici de-
 creto Reipublica dependerint. Galli autem, Ita-
 li, & Veneti nominatim ne sacris quidem red-
 ditibus in bello contra Turcas, quamuis Pon-
 tifice rem indignè ferente, pepercerint. Sed non
 est quod hæc omnia, calumniator, quæ clerus
 queritur, ita mirere. Sunt enim talia, ut ve-
 rissima esse constet. Nam clerum eo honore non
 affici, qui olim illi iureque optimo tribuebatur,
 quis est qui possit ire inficias? An nunquam
 ludibrio esse sacerdotes & despectui turpissimo
 cuique, & in primis tui similibus hæreticis vidi-
 sti? An nunquam in compitis, in aulis, in di-
 uersorijs, conuiujs onerari? An nunquam in
 libris

De Controuersis inter ordinem

libris tuorum riuualium probris omnibus & maledictis vexari. Imò nonne tu ipse, qui ita cleri querimoniam demiraris, in hoc tuo pestilenti libello innumeris uerborum contumelijs uniuersum Ecclesiasticum ordinem laceras? An deniq; ea, qua olim sacerdotes reuerentia & honore dignamini? Conscientiam tuam, calumniator, hic ego testem appello. Quod autem uidisse te affirmas Pontifices utrumq; regis latus cingere, adeoq; in conuiujs primos considerare, non inficior. Et hic sanè illis debetur ob dignitatem, qua ceteros antecedunt, honos, & ipsa regni statuta eundem illis & meritò concedunt.

Herbor. p. 240. *Ab eo tamen deijcerentur illicò, nisi ea essent potentia, ut facile dignitatem ac locum tueri suum contra quorundam iniurias & insolentiam possent. Nec ita multum temporis est, quòd Sigismundo Augusto rege, aliqui Pontificibus de hac ipsorum prerogatiua litem mouerint, & nuper Archiepiscopum Gnesnensem quidam permolestè tulerunt tam excelsum dignitatis gradum obtinere. De iniurijs, quæ*
clero

clero inferuntur, ubi & de iurisdictione Ecclesiastica imminuta, & decimis per summam iniuriam clero ademptis differuimus, nonnulla commemorauimus, & infra quoq; dicendi locus erit. Quod verò ad exactiones attinet, nec minus iuste de ijs queruntur ecclesiastici, quam tu iniuste miraris? Quid enim? An tibi nulla iniuria videtur, quòd ijs subiecti ex bonis suis militibus stipendia pendant? Aut ij ab exactionibus immunes dici queunt, quorum subiecti ad exactiones astringuntur? An non bona subiectorum, ipsorum ecclesiasticorum bona sunt? Quomodo ergo ecclesiastici à tributis liberi sunt censendi? Ne tu qui hæc miraris, aut admodum es malitiosus, & veterator, qui ita omnia implicas & inuoluis, aut stupidus planè atq; bardus, qui bona subiectorum à Dominorum bonis tam imperitè secernis. Ut interim iniuriam agnoscas, & cleri querimoniam equitatem, lege, si lubet statuta, & ordinem Ecclesiasticum prorsus à tributis immunem inuenies, adeò ut non ipsi solum, sed nec ijs subiecti ad eadem

T

penden-

pendenda lege vlla aut sanctione compellantur: si autem aliquando dependerint, id, vt Regi gratificarentur & regno subuenirent, sua sponte, eos egisse ac pro eo solum tempore atq; vice legum volumina apertè demonstrant. Testatur id, Statutum quod Sigismundus Cracouia anno 1527. edidit. Et quoniam, inquit, spirituales in omnibus Palatinatibus, & districtibus habent sua bona Ecclesiastica, qua licet nunquam aliàs subiecta erant oneri bellicæ seruitutis: vt quæ per Serenissimos Prædecessores nostros Polonia Reges & Duces, sunt ab initio foundationis Ecclesiarum, ad vsum duntaxat & onera Ecclesia collata, multisq; immunitatibus & libertatibus donata: tamen in presenti regni necessitate, & summo discrimine volentes ipsi Domini spirituales sibi & Ecclesijs suis gratiam nostram demereri, fratribus verò suis Dominis secularibus gratificari, rei q; publicæ (pro cuius bono statu orare tenentur) ope sua non deesse, permiserunt non grauatim bona sua Ecclesiastica, hæctenus semper libera, cum
his quæ

Sigismundus
Cracouia
1527.

his quæ ad defensionem obligata sunt, in præsens
taxari. Testatur & illud quod Petricouie san-
ciuit anno 1544. Quod ipsum, inquit, ultro se Sigismund, Pea
tricom, 1544.
facturos spirituales obtulerunt una cum clero
suo, de expeditione bellica agitur. Testantur
deniq; innumera priuilegia vetustissima, quæ
in bibliothecis Ecclesiarum antiquissimarum
etiãnum asseruantur. Tale illud est VVla-
dislai Pij Poloniæ Ducis. Barones, inquit, & 1228.
nobiles purè diligam & benignè conseruabo.
Iudicia iniusta penitus interdico, iura iusta &
honestã secundum Episcoporum & Baronum
consilium tenebo & faciam ea ab alijs firmiter
teneri. Quod si quis violauerit, puniretur. Ec-
clesias verò, in omnibus finibus illis constitutas,
in eo quicquid obtentum est ex antiqua consue-
tudine, vel libertate concessa, à fratre meo Du-
ce Lescone præmortuo illibatas conseruare volo:
Et illud, quod eodem anno edidit. Ego VVla- Anno 1228.
dislaus Dux Poloniæ, pro remedio animæ meæ
& in augmentum retributionis æternæ Ecclesiã
Dei honorandã & decorandã, priuilegijs meis

De Controuersis inter ordinem
 deuotè prælegi animaduertens in illius honore
 ac libertate potissimè ipsius altissimi filium, per
 quem Reges regnant, qui ipsius uerus sponsus
 est honorari, ut ab ipso mereat suffultus Eccle-
 sia suffragijs ac honore temporalis crescere &
 aternè gaudere, qui temporalia munera sibi
 dulciter impensa, retributione compensat atern-
 na. Cuius licet sunt omnia, à nobis tamen sua
 propria dignatur recipere quasi nostra. Unde
 dico cum Dauide Rege: Omnia tua sunt Do-
 mine, & quæ de manu tua recepimus, dedimus
 tibi. Et etiam Domine dilexi decorem domus
 tuæ, &c. Cupiens grauamina ecclesiasticarum
 personarum hæctenus inoluta relaxare & sola-
 tium principali munificentia piè largiri. Inde
 est, quod Ecclesia Dei liberaliter & libenter
 confertur canonicam libertatem, liberans eam ab
 omnibus grauaminibus, & exactiõibus inde-
 bitis, &c. Jura etiam Cracou. Ecclesia specia-
 lia & domorum religiosorum in Cracou. diocæ-
 si constitutarum siue largitione principum, siue
 alias longa consuetudine obtenta, illibata con-
 seruabo.

seruabo. Nec dissimilia sunt Boleslai Pudici In Priuil. Eccle. Cracou. con-
Cracou. & Sendom. Ducis diplomata, in qui- cesso 1252. &
bus præter alias libertates & exemptiones à 1258.
quibus suis oneribus, solutionibus, iudicijs, cle-
rum uniuersum ab omni expeditione bellica per
se vel per alium suscipienda liberat perpetuò;
VVenceslai item Regis Boëmiæ, Cracou. & Anno 1291.
Sendom. Ducis. Illud Pramislæ item Ducis Dat. in Golinæ
Poloniæ: Prædecessorum, inquit, nostrorum na 1284.
pios actus, prout possumus imitantes, in primis
libertates ab eis concessas Ecclesiæ Gnesnensi
approbando iure perpetuo confirmamus; omnes
incolas ipsius Ecclesiæ ab omnibus angarijs &
præangarijs absoluendo, videlicet ab omni solu-
tionem, exactione, seruitute, ac iurisdictione seu
dominio totaliter liberantes. Eiusdem quoq; ge-
neris & illud Casimiri Mag. Absoluimus gra- In Priuil. con-
tiosè ab omnibus solutionibus, exactionibus. cesso Eccles. Gnesnen. Crac.
Simile quoq; & illud Semouiti Ducis Maso- 1337.
niæ: Liberamus ab omnibus exactionibus, seu
Poradlne, ab expeditionibus quibuslibet intra, Dat. Vorodiniæ
& extra terram. Talia deniq; & illa sunt 1351.

In Priuilegio de
stationibus ante
Oppidum Za-
crozin.

Vladislai Iagellonis; quo testatur Archie-
piscopum Gnesnensem, & Episcopum Craco-
uiensem unum Baniecum seu vexillum expe-
diuisse non ex debito, sed amore patriæ, & Ca-
simiri Vladislai filij, quo à clero Prouinciæ
Gnesnensis ex mera liberalitate subsidium cha-
ritatiuum (ita enim loquitur) aduersus cruci-
feros concessum fuisse scribit, aliâq; innumera
quæ in Archiuio regio asseruantur, quæ ne lon-
gus sim prætermitto. Quæ omnia tanti fuere
momenti atq; ponderis apud Maiores nostros
religiosissimos, ut nullo unquam tempore Re-
ges etiam cum acerbissimis & grauissimis bellis
Silesiorum, Boëmorum, Rutenorum, Prusso-
rum, Germanorum, Valachorum, Soyta-
rumq; Polonia diuexaretur, Ecclesiastici ordi-
nis homines ad expeditionem suscipiendam cõ-
pulerint: illud opinor veriti ne minus feliciter
pugnarent, si eos qui Deum sacrificijs & pre-
cibus placare ex officio deberent, ad sanguinem
spargendum atq; cades cõegissent, aliorum re-
gnorum moniti exemplo & vicina in primis
Hungaria,

Hungaria, in qua, ut Bonfinius memorat, cum Bonfin. in hist. Hung.
Episcopi in exercitu iussu regis prater fas &
aquum cum alijs versarentur, tanta hominum
facta strages est ut uniuersi propemodum inter-
ierint. Atq; adeo locus, in quo eorundem sepul-
ta cadauera sunt in Transsylvania etiamnum
monstratur. Nunc & illud dicito, calumniator,
iniuriam clero nullam fieri, si ipsis subiecti
Kmethones ex bonis suis tributa pendere com-
pellantur. Illud quoq; affirmato decreto reipub-
lica clerum ad bella Moscouitica cogi posse.
Habes vetustissimas Regum sanctiones, Pri-
uilegia certissima, qua contrarium asseuerant,
& proinde eiusmodi, qua clero reclamante ab-
rogari nulla ratione possint. His, si tu nulla sub-
nixus auctoritate, nulla ratione contradicere
uolueris, non tam responsione quam reprehensionem
dignus sapientibus iure uideberis. De
Gallis & Venetis, quod affers, nihil moror.
Nam in primis, illos iura cleri ita infregisse, ut
narras, & libertatem imminuisse nullo ostendis
testimonio, & deinde si ita per summam
iniuriam

De Controuersis inter ordinem
 iniuriam fecissent, non inde mox efficitur Polo-
 nis fas esse ipsorum scelus & iniustitiam imi-
 tari. Ordinis interim Ecclesiastici ea est equi-
 tas & equabilitas, ut nunquam reipublica la-
 boranti deesse velint, ut nec haectenus desuere.
 Vestri autem est muneris & officij, si minus
 patriae opitulari possint ob indigentiam, quam
 in praesentia, subtractis decimis, patiuntur,
 ipsorum iura & privilegia salua atq; integra
 conseruare, aut si qui possint, eos more ma-
 iorum rogare, ut bono communi
 rei₃ publicae incolumitati
 consulant.

Quintam ordinis Ecclesia-
 STICI QVERBLAM DE ECCLE-
 siarum desolatione, ac vastitate, plebe sacris,
 & Sacramentis destituta, legitimam esse: Hæ-
 reticos omni cultu diuino & Sacramentis ca-
 rere, deniq; inania esse quæ calumniator
 Catholicis obiicit. Cap.

XIII.

Quinta



UIN TAE IAM AG-
grediar querimonia, ca-
lumniator, vexationem.

Refutationem enim pu-
det dicere. In ea tamen
quocunq; appellanda no-
mine sit, na tu, si aliàs

unquam, Rhetorico vsus es artificio. Cùm
enim queratur clerus quod Ecclesia desolentur
(ut ar querimonia verbis) in ijsdemq; fiat abo-
minatio; quod sepulchra Christianorum vio-
lentur; quod plebs sine Sacramentis & cultu
diuino uiuat, & pecudum instar moriatur;
quòd thesauri Ecclesia & ornamenta distra-
bantur, & in vsus prophanos contra leges regni
conuertantur, quod fundi deniq; & census Ec-
clesijs adscripti adimantur, tu uniuersa queri-
monia dissimulat a ferè, ac penè praterita in cul-
tum, quo Deum veneratur Ecclesia Catholica
inueheris, in Pontificem (quem non minus im-
pudenter quàm impiè Antichristum nuncu-
pas)

,, pas) in Traditiones, (quas canone scriptura
 ,, abrogato fingis substitutas) in statuas Christi
 ,, ac diuorum imagines, quas ais nos ut Ioues,
 ,, Veneres atq; Martes venerari, idq; contra Pa-
 ,, trum Lactantij, Augustini, Epiphaniij, imò
 ,, & ipsius scriptura auctoritatem, qua serpen-
 ,, tem aneum con fractum legimus: illud autem
 ,, solum ad cleri conquestionem respōdes, vos ima-
 ,, gines (quarum clerus ne meminit quidem)
 ,, tollere, ne idololatria occasione prabeant, plebem
 ,, rectius Sacramentis cultuq; diuino destitui,
 ,, quàm falsis ceremonijs et à fide christiana alie-
 ,, nis pollui, ipsaq; Sacramenta pecudum more
 ,, tumultuarie sumi, satius deniq; esse vasa Ec-
 ,, clesiarum in vsus pauperum erogare, quàm ad
 ,, idolorum cultum destinare, ipsosq; fundos egen-
 ,, tibus tribuere, quàm idolorum sacerdotibus
 ,, ociosis & ventrosis concedere. Quod sanè non
 ,, est querimoniam refutare, sed Catholicam re-
 ,, ligionem, ipsumq; clerum calumniari. Ego inte-
 ,, rim, ne tui similis videar, ostendam & verissi-
 ,, ma esse qua clerus obijcit, & à te iniuste repre-
 hendi,

hendi, quæ Ecclesia siue ad Dei cultum ac religionem, siue ad templorum ornatum & splendorem adhibet, siue demq; ad cleri alimenta hætenus à maioribus accepta retinet. Omnia comprehendam paucis. Quod primum igitur in querimonia fuit, Ecclesias profanari & in iisdem abominationem desolationis fieri, sepulchraq; Christianorum violari, quis ambigat, qui supra LXXX. templa Deo sacra in Gnesnensi diœcesi; in VVladislauensi XC. in cæteris per vniuersam Poloniam non pauciora, partim vestro furore disiecta, partim deserta ob expulsos sacerdotes Catholicos, (quod & tu ex volumine in quo Ecclesia direpta & diruta, descripta erant Stephano Regi oblato discere potuisti) partim execrandis hereticorum, Lutheranorum, Calvinianorum, Anabaptistarum, Picardorum, Arianorum sacris contaminari auditione acceperit? quibus impijs ceremonijs Ecclesias ipsas profanas fieri certissimum est. Quid enim aliud est Hereticorum mensa, quam in templo reponunt, quam mensa

Vide Arturi
Fauntei Oppus
gnatiões Cœns

Lutherana &
Caluin. parits 1.
cap. 3. & par.
2. cap. 3.

Lib. 20. contra
Faust. c. 17.

Lib. 20. contra
Faust. c. 18.

demoniorum, ex qua profani ministri minimè
sacerdotes non iam corpus Christi, sed execra-
tum panem, & ipsi accipiunt, & populo rudio-
ri distribuunt? Quid eorundem preces aliud,
quàm fallaces ac impura blasphemia? Quas
enim puras ac simplices orationes tanquam di-
uinos honores & sacrificia habere poteritis (ut
vos iisdem verbis, quibus olim Augustinus
Manichæos alloquar) cum de ipsa natura atq;
substantia diuina (vos Ariani) (de Eucharis-
tia, de Baptismo, de Sacramentis cæteris Lu-
therani & Caluiniani) tanta indigna & tur-
pia sentiatis? Unde vestra etiam ad Deum
preces non possunt esse religiosa, sed inuidiosa, ut
cum eodem loquar Augustino. Quid sacrificia
vestra aliud, nisi cultus cacodæmoni tributus?
Manichæi enim inquit Augustinus (addo &
ego, ô Lutherani, Caluiniani, Ariani, cæteri)
nescientes quid damnandum sit in sacrificijs
gentium, & quid intelligendum in sacrificijs
Hebræorum, & quid tenendum vel obseruan-
dum in sacrificio Christianorum, vanitatem
suam

suam sacrum offerunt diabolo, qui eos decepit, recedentes à fide, intendentes spiritibus seducto-ribus, & doctrinis demoniorum, in hypocrisi mendaciloquorum. Quid deniq³ conciones ha-resibus inspersa aliud, quàm idololatria qua-dam? Neq³ enim ab idololatria distare haereses, dubitare, quis debet, inquit Tertullianus, cum
 & auctoris & operis eiusdem sint, cuius & idololatria, atq³ hac sanè de caussa à patribus athei nuncupantur haeretici, ab Athanasio Ari-us, à Hieronymo Eunomius, à Socrate Aëtius, ab alijs alijs: quorum haereses vos ipsos sequi, aliorumq³ haeticorum ca. 1. demonstraui. Iam verò alterum illud quod in querimonia sequebatur, plebem sine Sacramentis & cultu di-uino viuere, & pecudum instar mori, quis non videat esse verissimum. Si enim de plebe hae-tica loquamur, nemini dubium est, quin Deum ritè non colat, vt iam ostendi, nemini etiam ambiguum est eandem Sacramento baptismi frequenter spoliari, (vt apud Anabaptistas ac-cidit) Sacramento autem Eucharistia atq³ ca-

Li. de Prescript.
 Sermon. 2. cont.
 Arian.
 Epist. ad Pamo-
 mach. et Ocean.
 Lib. 2. hist. trip.
 cap. 8.

De Controuersis inter ordinem

teris Ministrorum uestrorum scelere omninò destitui. Quid enim? An non laici sunt Ministri uestri, qui cœnam illam, Domini scilicet, extruunt? a nullo Episcopo per manuum impositionem sacris initiati, quod tamen diuina litera requirunt; neminiq; succedentes, à seipsis ordinati, ut Cyprianus loquitur: Et proinde Ministri huiusmodi, qui nullam Eucharistia consecranda à Christo potestatem acceperunt? cum solis ille Apostolis, Et ijs qui Apostolis legitime succederent, presbyteris dixerit: hoc facite in meam commemorationem, quemadmodum hæcenus credidit Ecclesia. Quod adeò verum est, ut Concilium Nicanum I. ne Diaconos quidem uoluerit presbyteris Sacramentum corporis Christi porrigere, tantum abest ut consecrare posse putauerit. Hoc enim neq; regula, inquit, neq; consuetudo tradidit τοὺς ἑξουσίαν μὴ ἔχοντας προσφέρειν. Ut ij qui offerendi sacrificium non habent potestatem, τῶν τῶν τοῖς προσφίξασιν δὲ δόντι τὸ σῶμα τοῦ χριστοῦ, his, qui offerunt, corpus Christi porrigant. Hieronymus quoq; de Hilario Luciferiano

Act. 13.

1. Timoth. 4.

Tit. 1.

Epist. ad Magn.

Matth. 26.

Mar. 14.

Luc. 22.

1. Cor. 11.

Can. 18. recepto

à Concil. Car-

thag. 6. c. 9.

Dial. aduer. Lucifer.

*Luciferiano differens: Hilarius, inquit, cum
 Diaconus ab Ecclesia recessit, solusq; ut putat,
 turba sit mundi, neq; Eucharistiam conficere
 potest, Episcopos & presbyteros non habens.*

*Deniq; Athanasius, cum rumorem dissipasset
 Ischyras Macarium (Athanasij presbyterum)
 in altare insultasse, mensam Domini euertisse,
 & poculum mysticum confregisse, aliud respon-
 dit nihil, quam Ischyram, cum presbyter non
 fuerit, ut potè cui non Episcopus, sed Cobythus
 quidam presbyter manus imposuerat, Eucha-
 ristiam conficere minimè potuisse, ac proinde
 nihil peccasse Macarium, si eundem ab altari
 remouerit. Et tamen hi profani ministri, ac ne
 Diaconi quidem à quoquam Episcopo ordinati
 Eucharistiam conficient? Si autem de plebe
 Catholica sermo sit, luce clarius est & ipsam,
 qua sub vestra crudeli ac superba dominatione
 viuit, plerumq; & cultu Dei, legitimisq; Sa-
 cramentis destitui. Per summam enim iniusti-
 tiam, & contra ipsam consæderationem, quam
 usq; adeò iactitatis, plebem ab Ecclesijs arcetis*

Catho-

Apol. 2. pro fu-
 ga sua.
 Syn. Alex. Acta.
 Socrat. lib. 1.
 cap. 29.
 Theod. 1. 2. c. 8.

De Controuersiis inter ordinem

Catholicorum, & misera mulctatione bonorum ad vestra gurgustia & speluncas latronum compellitis, catholicos quoque sacerdotes ad ipsam Sacramenta perferre nulla ratione finitis. Cetera de quibus clerus queritur, ne ipse quidem inficiaris. Vasa enim Ecclesie & fundos Ecclesijs adscriptos fateris à vobis ereptos, sed adiungis pauperibus videlicet datos. Quod quã verum sit omnes norunt, qui quicquid in Ecclesijs argenti fuit, quicquid vasorum in pocula profanis vsibus accommodata esse conuersum vident, fundos autem & possessiones non à pauperibus, sed à nobilibus egentium oppressoribus & expilatoribus teneri. Nec sanè mirum cum vobis ferè res pauperum non magis cura sint, quàm Iuda, qui Christum prodidit, quem ut imitari videamini, & clerum qui Christi vices in terra obit, è medio tollere omni studio & diligentia contenditis. Sed etiam si ita res haberet, ut pauperibus hæc omnia vos dedisse constaret, quibus obsecro rationibus hoc factum vestrum tueri possentis? Anne ulla lex iubet, aut sanctio

sanctio concedit, ut alienum egentibus praebeatis? Sanè divinae literae, adeoque aequitas ipsa suum cuique tribuendum docent, ut merito vos gravissime deliqueritis, qui fundos sacerdotibus praecipue pauperibus eripueritis. Pauperibus interim elargiri debueratis, non quae pauperum sunt, sed quae divitibus vobis Deus munificè & liberaliter dedit. At vasa, inquis, & ornamenta ad idolorum cultum destinabantur; sacerdotes quoque vestri idolorum sunt sacerdotes ventrosi & ociosi. Intelligo quid velis, idolorum cultum, imaginum venerationem appellas, & sacerdotes quod easdem censeant venerandas, idolorum sacerdotes. Sed, ò bone, tibi ostendum id erat, imagines Christi & sanctorum, quas Ecclesia cultu aliquo prosequitur, idola esse. Hoc tu sanè nunquam præstare poteris. Differunt enim imago & εἰδωλον, ut eruditè Origenes et Theodoretus annotarunt, quod imago sit vera rei similitudo, hominis, equi, &c. ab imitando enim dicta est. Idolum autem falsa, ea nimirum, quae id quod reuera non est, representat:

X

presentat:

Homil. 8. in
Exod.
Quest. 38. in
Exod.

De Controuerſiis inter ordinem

praſentat: ut Veneris, Martis, &c. ſtatua
 & figura. Et ſi tibi idem prorsus eſſe videntur,
 fateri cogeriſ, & cherubinos, quos in templo
 Dei Salomon collocauit, idola fuiſſe. Ut vel
 hinc iam perſpicere poſſis ſacerdotes Chriſtia-
 nos, qui imagines Chriſti & Diuorum, aliquo
 in honore habent, ſacerdotes tamen idolorum
 dici non poſſe. Ipſas interim habere ſas eſſe,
 iſdemq; uenerationem aliquam tribuere, ſine
 omni idololatria ſuſpitione, & ex ſacris literis,
 & OEcumenicis concilijs, vetuſtiſſimorumq;
 Patrum conſenſione uiri catholici, iſq; doctiſſi-
 mi iam diu demonſtrarunt; quibus haectenus
 à uobis reſponſum non eſt. Quod autem popu-
 lum dicis imagines Dei cultu uenerari, & di-
 uinum quidpiam ipſis ineſſe putare, mendaci-
 um eſt. Quod uero adiungis ſcholasticos ſecus
 in ſcholis de imaginibus, ſecus uero in cantile-
 nis occinere, & ipſum quoq; mendacium eſt pu-
 tidiffimum, nec enim tu ullam cantilenam pro-
 tuleris, ex qua iure colligas ſcholasticos ullos in
 ſuis ſiue precibus, ſiue hymnis Sanctorum ima-
 gines

Nicolaus Sande-
 rus lib. 2. de
 Imaginib.

Rob. Bellarmin.
 Tom. 1. contro.

Arturus Faun-
 teus in Doctrina
 Catholica de

Sanctorum In-
 uocat. & Vene-
 rat. parte 2. c. 5.

Aſtione 3. & 7.
 ſeſſione 25.

gines ut Deum ipsum venerari. Non enim hac
 latria colunt (ut VII. Synodus OEcumenica
 inquit ante annos octingentos) nec in ijs spem
 reponunt, aut deniq; ijsdem sacrificia offerunt,
 sed ut sacra Evangelia venerantur, ita tamen
 ut per imagines, coram quibus caput aperiunt,
 ut concilium Tridentinum loquitur, Sanctos
 ipsos, quorum illa gerunt similitudinem, hono-
 rent. Quod deniq; serpentem aneum confra-
 ctum, quamuis typus Christi esset, memoras,
 & Lactantium profers affirmantem nullum
 cultum syncerum religionis eo in loco esse, ubi
 cultus aliquis simulachrorum fuerat, Augusti-
 num quoq; monentem, ne religionem in cultu
 mortuorum ponamus; ac ad extremum Epi-
 phanium, quem ais ne imaginem quidem cru-
 cifixi in templo ferre voluisse, & ineptissimè &
 improbissimè facis. Serpentem enim aneum E-
 Lechias 4. Reg. confregit, quoniam Hebraei ei- 4. Reg. 18.
 dem in censum adolebant ut Deo, & obli-
 significationis, propter quam serpentem erexe-
 rat Moyses, honorabant eundem ob materiam.

De Controversiis inter ordinem

ut idola cetera ab eoq³ beneficia curationum proficisci putabant. Serpenti interim ut signo religioso honorem aliquem iure atq³ merito sineq³ crimine habitum à Iudais antea fuisse, Augustinus testis est. Lactantius de simulacris idolisq³ gentium differit, qui de imaginibus, quid senserit ex hoc ipsius carmine. Flecte genu, lignumq³ crucis venerabile adora, cognoscere potes. Atq³ eadem de Augustino ratio, ut iam liquet. Epiphaniij factum quod refers, Epiphaniij non est. Verba enim quibus historia illa continetur Epiphaniij nequaquam sunt, sed ab Iconomacho quopiam Epistola adiuncta? quod ex eo patet, quia post finem Epistolæ adiecta sunt, & D. Hieronymus in Epist. ad Pammachium totam ferè Epistolam Epiphaniij à se latinam factam recitat, huius autem imaginis ne meminit quidem; & D. Gregorius affirmat nullum unquam Episcopum ante Serenum Imaginem Christi confregisse; deniq³ stylus non convenit cum reliqua epistola. Hæc cum ita se habeant instissima est uniuersa cleri querimonia adeoq³

Lib. 3. de Trinitat. cap. 10.
Lib. 1. Inst. diuin.

Carmin. de Pass.

In Epist. ad Ioã. Hierosoly.

Lib. 9. Ep. 9.

adeoq³ verissima, tuam autem de cleri nescio
 quo falso cultu iniustissimam, ex his quoq³ par-
 tim iam apparet (in imaginum enim venera-
 tione nullam idololatriam esse iam ostendi) par-
 tim ex responsione ad reliqua quæ affers appa-
 rebit. Ad illud igitur quod ais clerum templa
 profanare, quod Antichristum Romanum vi-
 delicet Pontificem, (qui vera, inquis, species
 abominationis & desolationis est à Propheta
 prædicta) in iisdem considerare sinat, respondeo
 fuisse id tibi argumentis ostendendum. Mihi
 interim promptum est euincere nihil eorum
 quæ affirmas Romano Pontifici convenire, abo-
 minatio enim illa desolationis Romano Ponti- Daniel. 9.
 fici tribui nequit, nec ullus unquam interpres
 præter fanaticos & deliros huius temporis hæ-
 reticos eam de Romano Pontifice explanavit.
 Hieronymus abominationem desolationis exi-
 stimat intelligendam vel de imagine Cæsaris, In Daniel & c.
 quam Pilatus posuit in templo, aut de Adria- 24. Matth.
 ni equestri statua, quæ in ipso sancto sanctorum
 usq³ ad illius tempora permansit. Chrysostomus In Matth. 24.

De Controuersis inter ordinem

abominationem statuat putat eius, qui urbem Hierosolymam expugnauit. Clemens Alexandrinus, Tertullianus, Iulius African. Eusebius, Augustinus, totum eum locum, uti & illum Matthæi 24. Cum ergo uideritis abominationem desolationis, &c. de euerfione Hierosolyma interpretantur. Et germanam hanc esse huius loci expositionem ex Euangelio euidenter colligitur. Quod enim apud Matthæum

Matth. 24.

24. Christus ait. Cum uideritis abominationem desolationis, &c. tunc qui in Iudæa sunt

Luc. 21.

fugiant ad montes: Lucas sic exposuit, cum uideritis circumdari ab exercitu Hierusalem, tunc scitote quia appropinquauit desolatio eius, tunc qui in Iudæa sunt fugiant ad montes. Si tamen de Antichristo & extremis temporibus accipere locum uelis, ne tu quidem quidquam contra Romanum Pontificem effeceris, nam tum deficiet hostia & sacrificium, quod è medio tollet Antichristus, & sedebit in templo Dei, tanquam Deus adorandus. Papa autem nec sacrificium sustulit, ut ipsi cernitis, nec se Deum profitetur.

profitetur, quin imò Deum religioſè veneratur, adeoq; Sanctos eius demiffè colit. Imò quoniam ita vis, ex hoc ipſo colligo Romanum Pontificem Antichriſtum dici non poſſe, cùm eorum nihil præſtiterit, quæ hoc loco facturus Antichriſtus dicitur. Sed hoc totum argumentum eruditiffimè Sanderus, Bellarminus, Thyraus, tractarunt, & Romanum Pontificem Chriſti Vicarium, vos autem tanquam hereticos Antichriſtos eſſe demonſtrarunt. Jam verò ad alterum illud deſolationis in Eccleſia Romana argumentum, quo affirmas Catholicos ſub ſpecie veritatis canonem ſacræ Scripturæ abieciſſe, & novos canones ſeu traditiones ſtatuiſſe, reſpondeo te falſum crimen Catholicis uniuerſis imponere. Omnes enim Scripturæ canonem venerantur, adeoq; integrum proſus recipiunt, canones autem ſi quos novos condunt, ij ſunt eiufmodi, vt Scripturæ canoni non aduerſentur. Traditiones autem Apoſtolicas & à maioribus acceptas retinendas eſſe ſupra demonſtraui. Imò quoniam hanc nobis de Scripturæ canone

intendis

Lib. 2. de uiff.
Monarch.
Thyraus in
Theſib. de Antichriſto.
Bellarm. tom. 1.

cap. 2.

De Controuersis inter ordinem
intendis litem, affirmo vos canonem violasse,
adeoq; eius partem bonam abiēcisse, quod eui-
denter Socolonius & Laur. Arturus Faunteus
ut alios taceam ostenderunt. Vobis igitur de-
solatio, non clero Polonia ceterisq; Catholicis
est tribuenda.

Lib. de Ecclesia.
Li. 2. de Ecclef.
cōt. Sadeëlem.

Postremam ordinis Eccle-
SIASTICI QUERIMONIAM
de grauissimis iniurijs quas patitur, & realibus
& personalibus iustissimam esse: eundem mi-
nimè caussa inaudita Euangelicos, quos vocāt,
Hæreticos iudicasse, nec in eorundem corpo-
ra sæuire, bellisue ciuilibus occasio-
nem dare. Caput
XIII.



AM ADEXTREMAM
cleri querimoniam ven-
tum est, calumniator,
qua de eo instituitur,
quòd sacerdotes sine le-
ge, sine iustitia, sine iu-
dice tam reales quàm
personales

personales (verba querimonia sunt) iniurias
 patiantur, cedantur, interimantur impune, ac
 deniq; quibusvis obscurissimis hominibus, etiam
 Iudeis, qui suos habent patronos ac defensores,
 postponantur. Quae sanè grauis est, fateor, ve-
 rissima tamen, ut iam ex iurisdictione Ecclē-
 siastici ordinis iniquissimè imminuta, & deci-
 mis per summam iniuriam eisdem ereptis li-
 quet. Ut in praesentia mihi laborandum non sit,
 ut huius querimoniae aequitatem multis osten-
 dam: maximè quòd tu ipse omnia, de quibus
 queruntur clerici, agnoscas & confitearis. Illud
 solum excipis, ecclesiasticos iudice non carere,
 imò & ipsos pro tribunali pari cum secularibus
 numero causas cognoscere: sacerdotes autem, si
 qui feriantur aut perimantur, eos esse qui me-
 tricijs dediti amoribus alienas ades inuisunt,
 vel in tabernis cum rusticis perpotare solent.
 Quae ego sanè omninò non inficior, illud tamen
 contendo cleri querimoniam esse iustissimam
 & aequissimam. Nam quamuis pro tribuna-
 li ipsi sedeant, tamen ita sedent, ac si iudices

T

non

De Controuersiis inter ordinem
 non essent, quandoquidem ipsorum decreta
 quamuis & legibus regni & rectæ rationi con-
 sentanea vel contemnuntur, vel negliguntur;
 imò ne quod decreuerint fiat, omni studio &
 diligentia ab ordine seculari curatur. Sacerdo-
 tes autem etiam si eorum, quæ ais, criminum rei
 interdum sint, nec tamen ita malè tractari à
 priuatis hominibus pro ipsorum libidine debe-
 rent, nec ij, qui iisdem vel verbera vel necem
 intulissent, impuniti inultiq; remanere. De
 sacerdotibus enim & omnibus in uniuersum
 clericis Episcopos solos eorumq; ministros pœ-
 nas sumere sanctissima & vetustissima regni
 leges uoluere; ipsos autem qui clericos iniuria
 lesissent, Episcopis esse tradendos, ab iisdemq;
 iudicandos statuta decernunt. Sed præter sacer-
 dotes, quos, odio impulsus, narras ob sua flagi-
 tia verberari & occidi, & alij inueniuntur, qui
 à nobilibus maximè hæreticis & culpa alioqui
 omnis expertes grauissima quæq; perpetiuntur.
 Quos tamen, ea est temporum infelicitas, nec
 secularis iudex condemnat, quoniam ipsius id
 muneris

Iaroslau Gne-
 snen. Arch. fol.
 54. & Bodzan-
 za Craco. fol. 57
 Sigismundus
 Cracouie
 1543.

muneris non est, nec ecclesiasticus iudicat, quoniam etiam citati legitime & vocati causam dicere pertinaciter & peruicaciter recusant. Unde illud euenit, ut & ordo ecclesiasticus in tanta hominum perfidia & iniquitate grauissimas in dies iniurias accipiat, & secularis qui easdem facit, sine poena & periculo securus uiuat, ipsaq; impunitate fiat efferatior & immannior. At qui hic finis esse poterat & pestilentis libelli tui, & refutationis meae, nisi tibi visum fuisset & cleri querelas, & tuas ad easdem responsiones Epilogi loco breuiter connumeratas iterare, & nouam querimoniam instituere, quod clerus causa inaudita vos tanquam lupos & haereticos condemnet Concilij Tridentini fretus auctoritate, (quod legitimum, inquis, esse non potuit, cum nec admissi nec auditi nostrarum partium Theologi sint, & Romanus Pontifex, qui reus potissimum peragebatur eisdem praesuerit) quod forum illud exoptet, in quo non conscientias modo, sed corpora ipsa affligat immaniter, quod deniq; illam percipiãt pacem,

qua fœdera ante exortas de religione controuer-
 sias inita rumpantur, & bella ciuilia excitentur
 in Polonia, ut in Germania, Gallia, Anglia,
 accidit, dum ordo ecclesiasticus pro suo
 stabiliendo principatu impensius laborabat.

Quia autem ita lamentaris, & tuorum conditionem deploras, danda à me opera est, ut tibi faciam satis. Lupos igitur vos vocant ecclesiastici, & inaudita caussa condemnant? Vide ne audita sit, calumniator, caussa, sanè audita est, & iudicata iam olim, cum veteres illi & detestabiles heretici siue in Synodis, siue in scholis suas, opiniones & à communi fidelium sensu alienas explicauerunt, eademq; ut hereses sunt reiecta & refutata. Eorum enim & vos doctrinam tuemini, & errores mordicus retinetis, ut capite primo demonstraui. Sed etiam si hoc ita non esset, quinam in vos sunt ecclesiastici iniuriosi? an non vos ipsi heretici nomine inuicem compellatis? An non Heshusius, Lutherus parens vester, alijq; & Zuinglianos, & omnes sacramentarios hereticos nuncupant?

Quam

Quam appellationem omnes Lutherani in confessione ab uniuersis recepta suo comprobauere suffragio. Nonne & Calviniani Lutheranos iisdem ornant titulis, cum in Admonitione ad librum Concordiæ, tum alibi frequentissimè. Bullingerus in lib. de cælo & dextra.

Nonne etiam utriq; Anabaptistas & Trinitarios hæreticorum loco habent? Quæ omnia adeò certa sunt, & explorata, ut etiam nuper Dantiscani & Regiomontani Calvinistas suos ut hæreticos eiecerint. Deniq; præter hæc omnia Concilium Tridentinum clerus habet, cuius decreto nixus (ut cunq; refrageris) vos hæreticorum loco habet. Et quidem iure optimo. Si enim Arium, Macedonium, Nestorium, Eutychetem, Pelagium, Donatum, ceteros in hæreticorum numero reponimus, quoniam Synodi, Nicæna, Constantinopolitana, Ephesina, Chalcedonensis, Mileuitana, Gangrensis censuere, & Ecclesia illius temporis uniuersa decreuit, quid ni & vos in hæreticis numeremus, quoniam ut Synodos prouinciales taceam, vos Socolouius in Censura.

De Controversiis inter ordinem

damnauit, & Ecclesia vniuersa huius tempe-
 statis tam Græca quàm Latina, decretum suo
 suffragio comprobauit. Quod autem tu Conci-
 lium Tridentinum calumniaris, ais, Theo-
 logos vestros ne ad Synodum quidem admissos,
 nec auditos, mendacium est. Saluus enim con-
 ductus, ut loqui solemus, omnibus datus est,
 qui Concilium adire, & causam suam agere
 voluere. Adfuere quoq; Mauritij Electoris
 Theologi, & VVirtembergensis Ducis, nomi-
 natim Brentius alijq; sed rogati, ut disputa-
 tionem inirent cum Catholicis recusarunt. Sed
 etiam absentes causam egere, alij Theologi
 vestri & auditum sunt, adeoq; ipsis responsio da-
 ta, ac ad extremum hæretici appellatio iisdem
 pro meritis attributa. Quod verò adiungis con-
 cilium minus legitimum fuisse, quod eidem Ro-
 manus Pontifex, qui reus peragebatur, præ-
 fuerit ineptum est. Quo enim iure vos Pontifi-

Bellarmin. Tom. 1
 & Arturus
 Faunt. in Asser.
 de Principatu
 Petri.

cem reum peragitis? Quo nomine? Cuius cri-
 minis? An eius quod fidem maiorum defende-
 rit? Aliud nullum proferre potestis. Deinde

cur

cur Romanus Pontifex in Concilio non praesideat, cum M. D. annos totos id obtinuerit? Et quamuis à vobis accusetur, priuari tamen non potest iure suo, donec legitimo iudicio conuincatur Summus Pontifex non existere. Accedit etiam, quod si hac exceptio locum habere debeat, nec Arius legitimè condemnatus fuit, in Nicana Synodo, ij enim praesumere eidem, qui & ipsi rei Arii opinione erant, & in summo errore & rerum maximarum ignoratione versabantur. Iniquissimè etiam & Nestorius à Cyrillo, & à Leone Dioscorus, haeretici iudicati sunt in Ephesina & Chalcedonensi Synodo, cum inter ipsos, tota quæ tum agitabatur controuersia, versaretur. Nulli deniq; unquam haeretici habebuntur, si hanc tuam admittamus exceptionem? Quis enim unquam haeticus Catholicos iudices reos esse non dixit? Sed quod caput est, non solus in Concilio iudex est Pontifex Romanus, sed & ceteri, qui adsunt, Episcopi; quorum tanta est potestas & auctoritas: ut si eundem haeresis conuincerent, non iudicare modo,

De Controuersijs inter ordinem
 modò, sed & condemnare, adeoq; vel iniuriam
 Pontificatu deicere possent. Sed ne de Concilij
 Tridentini auctoritate ambigas, reuoca tibi in
 mentem id ipsum ab Augusto, Henrico atque
 Stephano susceptum, & ab ordine Ecclesiastico
 uniuerso non comprobatum modò, sed & pro-
 mulgatum. Quod sanè pro Concilio aduersus
 tuas calumnias satis est in Polonia firmum.
 Jam uerò quòd clerum accusas ita animo affe-
 ctum esse, ut in corpora uestra seuire peroptet,
 & pacem eam percipiat que bella excitet, ini-
 quissimè facis. Nullam enim uim uobis infe-
 runt, etiamsi & Ecclesia sanctiones, & regni
 iura aliud ab ipsis postulant; & vos malunt ut
 fratres & propinquos ab errore ad ueritatis
 lucem reuocare, quàm quicquam in uos gra-
 uius decernere. Bellum autem tantum abest
 ut percipiant, ut in concionibus, in compitis,
 in Senatu pacem ubiq; suadeant, & quidem,
 quantum licet in tam infinita licentia, aliquos
 perfidia hominum distraetos rursus in pristi-
 nam concordiam reducere pro uirili elaborant.

Nec

Nec verum est, ut tu opinaris, bella ciuilia in Gallia, Anglia, Germania, & Flandria à clero principium habuisse. Hugonoti enim in Gallia, Anglia & Flandria, in Germania Lutherus & Muntzerus, & olim Hussita in Boëmia, ut ex omnibus historijs liquet belli non instrumenta, sed & auctores extitere.

Atq; hac, calumniator, ad responsionem tuam: qua quid effeceris iam ipse opinor vides. Mea quidem sententia hoc solum tam intemperata & insolenti scriptione assecutus es, ut maleuolentia tua in Ecclesiasticum ordinem testimonium extet ad nominis tui ignominiam sempiternam, mea autem in eundem beneuolentia monumentum perpetuum. Quid autem praterea profecerim, aliorum sit iudicium. Illud interim sine arrogantia, ac ostentationis omnis suspitione dicere, nisi me omnia fallunt, potero, me & cleri iurisdictionem ita asseruisse, ac ius decimarum ita defendisse, ut quis facile intelligat se nec illam absq; scelere imminuere, nec has nisi per summam iniquitatem

Z

retinere

De Controuersis inter ordinem
 retinere posse, Ecclesiastici deniq³ ordinis que-
 rimoniā uniuersam ita tractauisse, ut iu-
 stissimam aq³uissimamq³ esse satis appareat.
 Utinam, quod opto, speroq³, prastiterim, meusq³
 hic qualiscunq³ labor, ad Dei certè gloriam,
 & Ecclesia utilitatem susceptus,
 fructus uberes diutur-
 nosq³ ferat.

LAVS DEO.



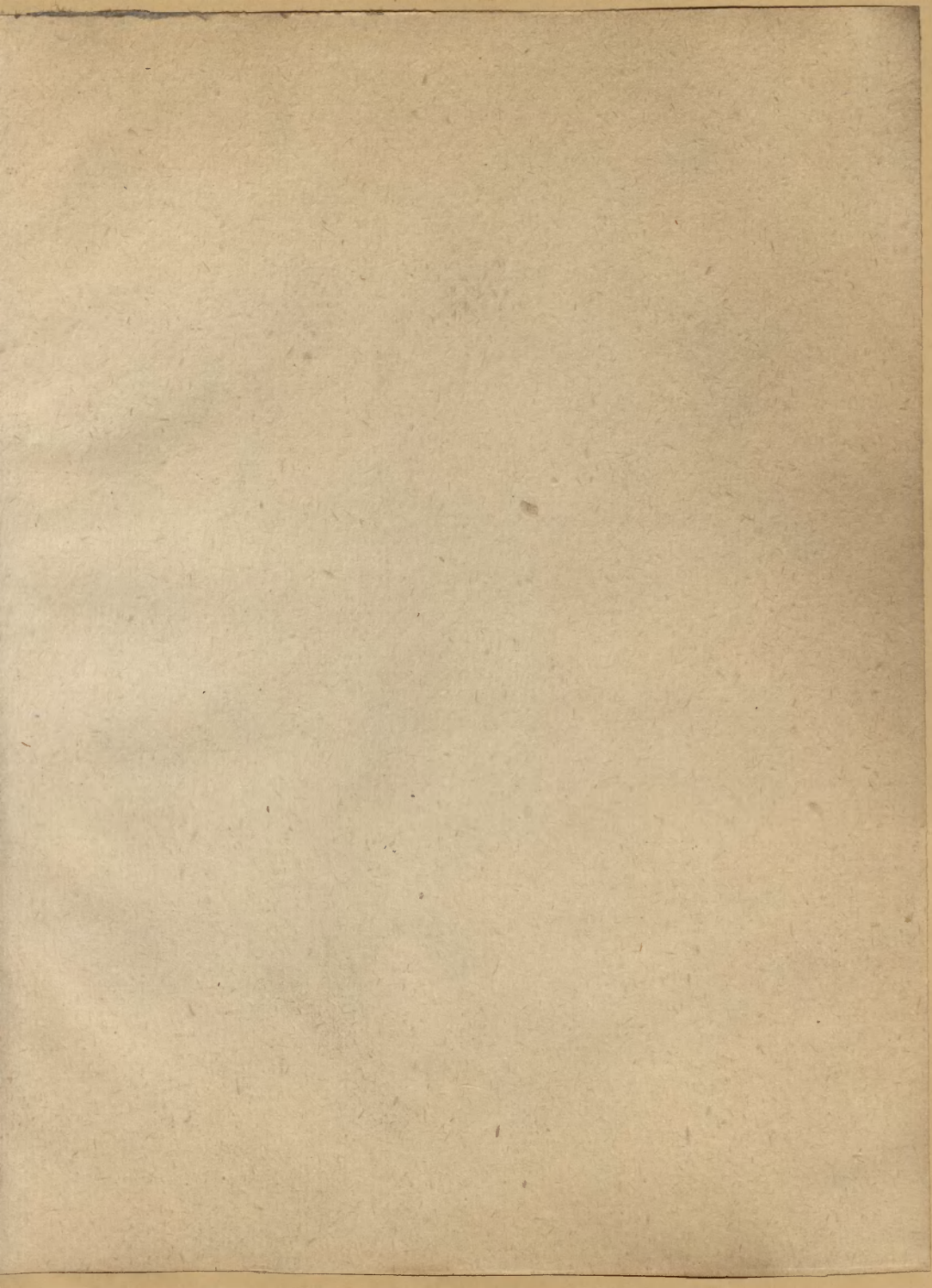
A. H. L. E. L. A. F.

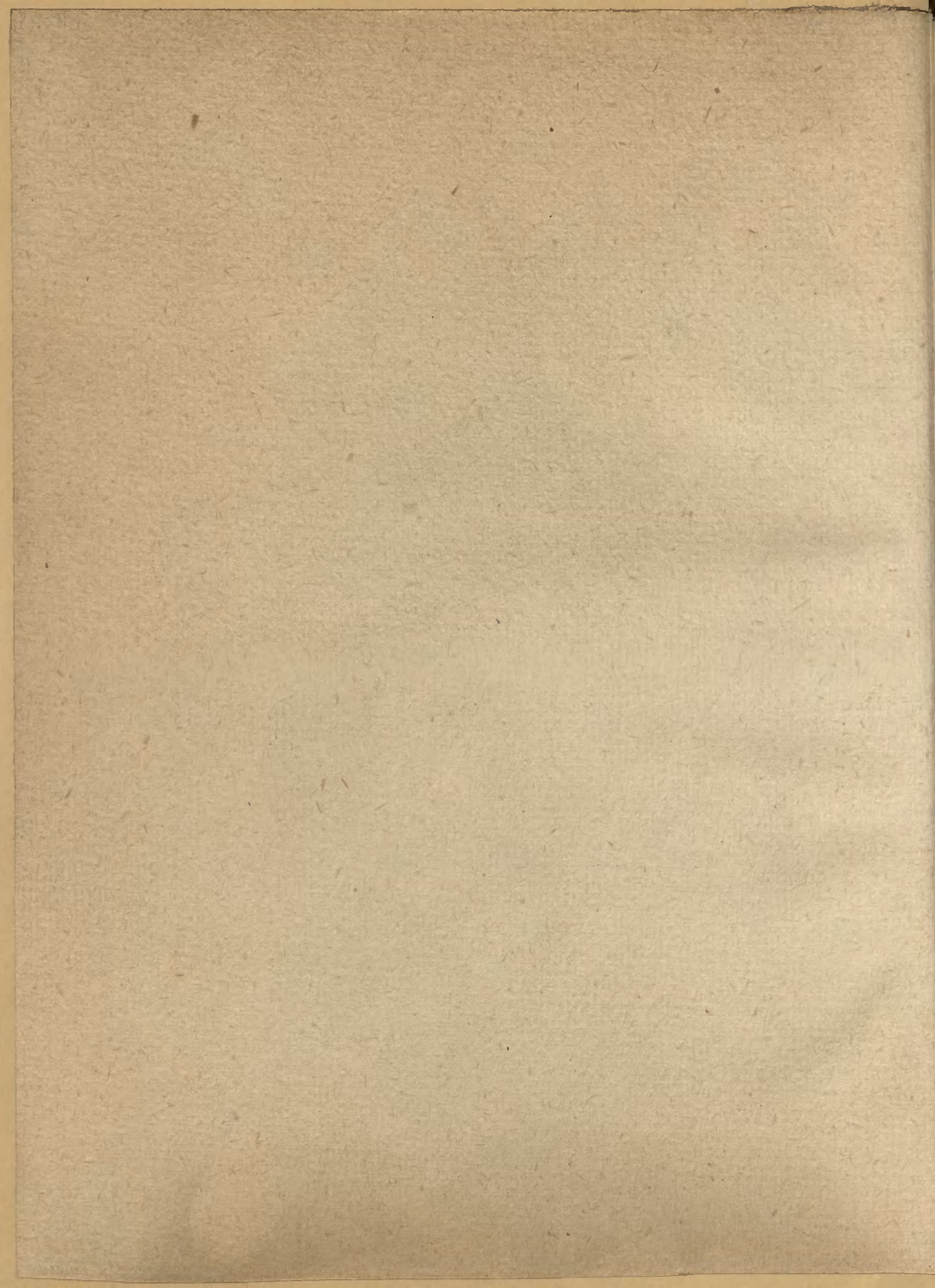
Errata in hunc modum emendanda.

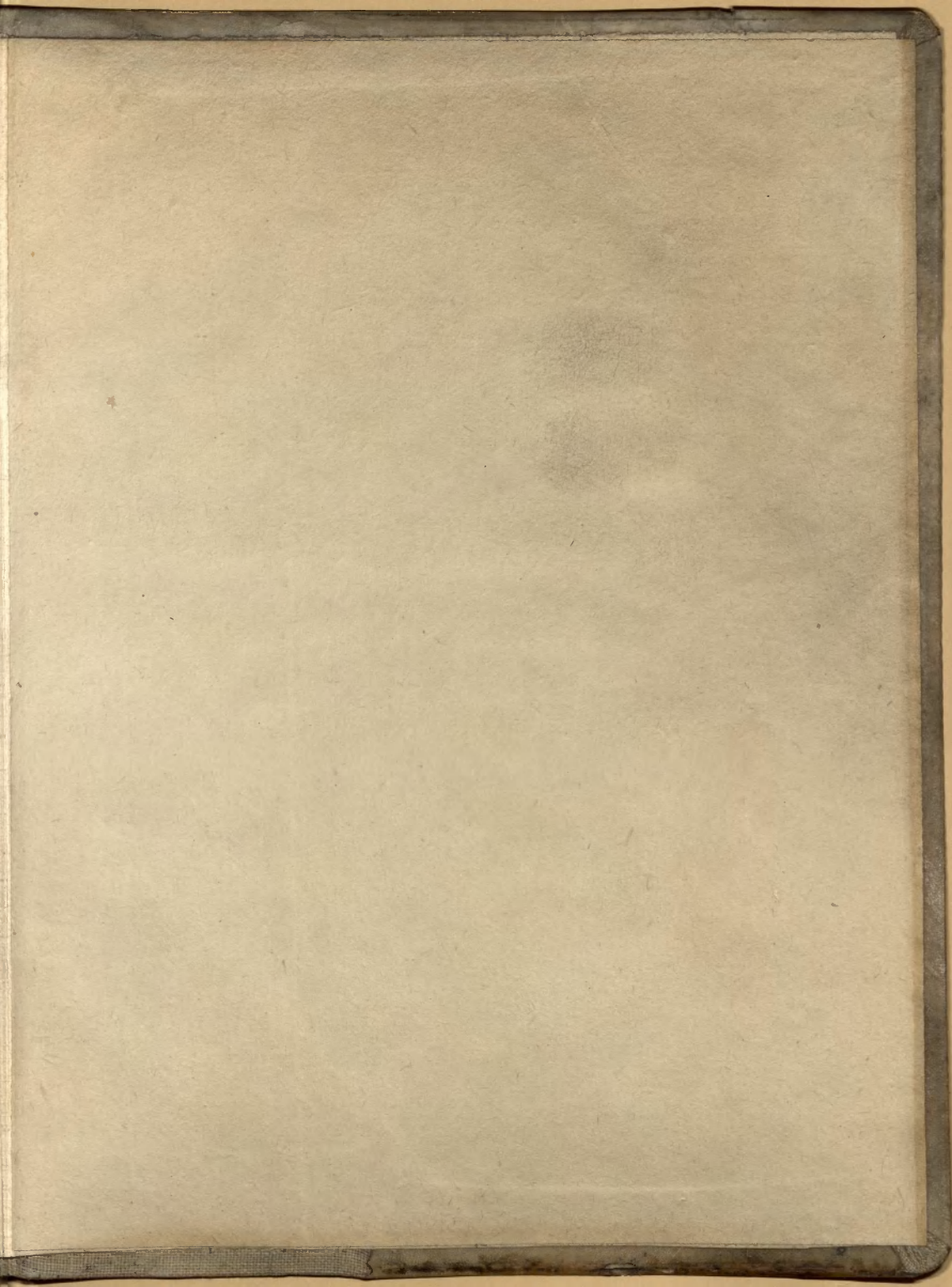
Pag. 5. opera ð. 9. p. 13. ð. 7. questus. p. 29. ð. 1. quiritandi. p. 30.
 Asscribam. p. 36. ð. 19. iurauit. p. 37. ð. 17. uindicatis. p. 41. ð. 20. est.
 p. 42. ð. 13. multa. p. 43. ð. 2. parenthesin incipe ibi (atq; &c. ib. ð. 17.
 debent. p. 48. ð. 16. post (Quasi) pone (etiam) p. 50. ð. 16. pecunia.
 p. 52. ð. 13. quamq; ib. ð. ult. disquiras. p. 72. ð. 13. eum. p. 73. ð. 4.
 prolixè. p. 81. data. p. 126. metuens p. 131. pudefient. ib. v. 16. uos. p. 139.
 v. 6. plurium. p. 169. v. 16. meretricijs. p. 95. ð. 3. Ecclesia. p. 123. ð. 12.
 nominis. p. 125. ð. 11. adigere. p. 127. ð. 1. Ioanne. p. 147. post suo pone
 punctum. ð. 14. punietur. 148. ð. 4. merear. p. 152. ð. 7. quam. p. 155.
 ð. 12. diserta. p. 163. ð. 20. incensum. p. 171. ð. ult. percupiat. p. 172.
 ð. 13. (E) dele.











B. 553

B.

553